

Vlada Republike Hrvatske

**Šesto periodično izvješće Republike Hrvatske
o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina**

Zagreb, ožujak 2023.

SADRŽAJ

UVOD	3
PREGLED UNAPREĐENJA PRAVA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA U IZVJEŠTAJNOM RAZDOBLJU	4
PROVEDBA OKVIRNE KONVENCIJE	16
<i>Uz članak 3.</i>	16
<i>Uz članak 4.</i>	20
<i>Uz članak 5.</i>	38
<i>Uz članak 6.</i>	44
<i>Uz članak 7.</i>	47
<i>Uz članak 8.</i>	53
<i>Uz članak 9.</i>	56
<i>Uz članke 10. i 11.</i>	65
<i>Uz članke 12., 13. i 14.</i>	78
<i>Uz članak 15.</i>	99
Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima	107
<i>Uz članak 16.</i>	114
<i>Uz članke 17. i 18.</i>	123
PRILOG	129
Iz izvješća udruga i ustanova nacionalnih manjina o provođenju Okvirne konvencije	129

UVOD

Sukladno članku 25. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu Okvirna konvencija), Republika Hrvatska podnosi Šesto periodično izvješće za razdoblje od 2019. - 2022. godine. Vlada Republike Hrvatske je pozorno razmotrila Peto mišljenje Savjetodavnog odbora za provedbu Okvirne konvencije kao i Rezoluciju Odbora ministara CM/ResCMN(2022)2 o provođenju Okvirne konvencije, koja je usvojena na 1426. sastanku Vijeća Europe, održanom 23. veljače 2022. godine. Peto mišljenje je prevedeno na hrvatski jezik, objavljeno i distribuirano svim dionicima. U tu svrhu je 23. svibnja 2022. u Zagrebu, organiziran i sastanak o Petom mišljenju Savjetodavnog odbora na kojemu je, pod predsjedanjem potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske, Anje Šimprage, sudjelovalo 18 predstavnika 14 nacionalnih manjina, nadležna tijela, Ured pučke pravobraniteljice te predsjednica Savjetodavnog odbora Vijeća Europe. Vlada je razmatrajući primjedbe i prijedloge odlučna u namjeri ispunjenja preuzetih obveza te je nastavila provoditi politiku unaprjeđenja i zaštite prava nacionalnih manjina, između ostaloga, i s ciljem ispunjenja preporuka iz prethodnog evaluacijskog izvješća.

I u proteklom razdoblju došlo je do unaprjeđenja prava nacionalnih manjina u većini područja. Republika Hrvatska stalno dograđuje sustav zaštite prava nacionalnih manjina u zakonodavno pravnom području u stalnom dijalogu s predstavnicima nacionalnih manjina i nastojeći maksimalno uvažavati njihova mišljenja. Provođenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina predstavlja i provedbu obveza iz međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka, u prvom redu Okvirne konvencije.

Napretku u provođenju Okvirne konvencije doprinijeli su i seminari koje je organizirao Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina uz sudjelovanje predstavnika Savjetodavnog odbora Vijeća Europe za praćenje Okvirne konvencije. Na navedenim skupovima u raspravi su sudjelovali predstavnici udruga i vijeća nacionalnih manjina, zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru, predstavnici nadležnih tijela te predstavnici Savjeta za nacionalne manjine kako bi izrazili svoje mišljenje o provedbi Okvirne konvencije.

Jedan od ciljeva Vlade Republike Hrvatske za mandatno razdoblje od 2016. do 2020. godine i za razdoblje od 2020. do 2024. godine jest nastaviti unapređivati postojeću razinu zaštite prava nacionalnih manjina. Vlada Republike Hrvatske je, kao dio Programa Vlade u mandatnom razdoblju od 2020. do 2024. godine, 30. prosinca 2020. godine, donijela Odluku o donošenju Operativnih programa nacionalnih manjina za razdoblje 2021.-2024. Navedeni Operativni programi nastavak su kontinuiranog rada Vlade Republike Hrvatske na unaprjeđivanju postojeće razine zaštite prava nacionalnih manjina te se nastavljaju na Operativne programe za nacionalne manjine za razdoblje 2017. – 2020. Operativni programi nacionalnih manjina za razdoblje 2021. do 2024. su i jedan od akata strateškog planiranja kojim se podupire provedba strateškog okvira Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine.¹

¹ <https://hrvatska2030.hr/>

PREGLED UNAPREĐENJA PRAVA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA U IZVJEŠTAJNOM RAZDOBLJU

Vlada Republike Hrvatske je u travnju 2019. godine podnijela posljednje izvješće o provedbi Okvirne konvencije. Aktivnim sudjelovanjem državnih tijela i predstavnika nacionalnih manjina došlo je do daljnjeg unaprjeđenja prava nacionalnih manjina kao i zakonodavnog okvira kojim su navedena prava uređena. Također su poduzete mnogobrojne mjere za poticanje što boljeg provođenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i drugih propisa. U cilju što potpunijeg ostvarivanja prava nacionalnih manjina Vlada Republike Hrvatske osigurala je provedbene kapacitete u državnim tijelima, pružila znatnu pomoć izgradnji kapaciteta udruga i drugih predstavnika nacionalnih manjina te iz godine u godinu povećavala sredstva koja se izdvajaju za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

U proteklom razdoblju Vlada Republike Hrvatske posvećivala je posebnu pozornost provođenju Okvirne konvencije. U organizaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 10. prosinca 2019. godine u zgradi Hrvatskoga sabora održan je skup posvećen provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, na kojem su sudjelovali predstavnici Hrvatskoga sabora i Vlade Republike Hrvatske, predstavnici Ustavnog suda Republike Hrvatske, zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskome saboru, predstavnici nadležnih ministarstva, predstavnici nacionalnih manjina, predstavnici akademske zajednice i eksperti za navedeno područje. Peto mišljenje Savjetodavnog odbora je prevedeno na hrvatski, objavljeno i distribuirano svim dionicima². U tu svrhu je 23. svibnja 2022. u Zagrebu, organiziran i sastanak o Petom mišljenju Savjetodavnog odbora, pod predsjedanjem potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske, Anje Šimprage. Na sastanku su, između ostaloga, razmotrene preporuke Rezolucije Odbora Ministara te raspravljano o širokom krugu tema: promocija interetničkog dijaloga, borba protiv diskriminacije, govora mržnje, protumanjinske retorike, pristupa medijima, interkulturnom i uključivom obrazovanju, uporabi manjinskih jezika i pisama te učinkovitim sudjelovanju i pristupu društveno-ekonomskim mogućnostima. Sudjelovalo je 18 predstavnika 14 nacionalnih manjina, nadležna tijela, Ured pučke pravobraniteljice te predsjednica Savjetodavnog odbora Vijeća Europe.

Vlada je razmatrajući primjedbe i prijedloge odlučna u namjeri ispunjenja preuzetih obveza te je nastavila provoditi politiku unaprjeđenja i zaštite prava nacionalnih manjina, između ostaloga, i s ciljem ispunjenja preporuka iz prethodnog evaluacijskog izvješća. Cjelovito gledano, od prvog seminara o praćenju provedbe Okvirne konvencije do danas došlo je do znatnog pomaka u unaprjeđenju prava nacionalnih manjina. Na navedenim seminarima, pripadnici nacionalnih manjina imali su priliku iznijeti svoja mišljenja i prijedloge te ukazati na teškoće s kojima se suočavaju, čime je učinjen pozitivan pomak u ostvarivanju njihovih prava. Posebice se može ukazati na unaprjeđenje sudjelovanja nacionalnih manjina u kulturnom i javnom životu, političkoj zastupljenosti i u procesu odlučivanja te znatne investicije u područja naseljena većim brojem pripadnika nacionalne manjine.

² <https://ljudskaprava.gov.hr/provedba-okvirne-konvencije-za-zastitu-nacionalnih-manjina/592>

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina svake godine koordinira izradu Izvješća o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za potrebe nacionalnih manjina. U razdoblju od 2019. do 2022. godine za potrebe nacionalnih manjina u okviru provedbe Ustavnog zakona osigurana su sredstva putem nadležnih ministarstava i Ureda kako slijedi:

- u 2019. godini utrošeno je ukupno 25.019.295,54 EUR (188.507.882,24 kune)
- u 2020. godini utrošeno je ukupno 28.673.392,13 EUR (216.039.672,98 kuna)
- u 2021. godini utrošeno je ukupno 39.092.672,77 EUR (294.543.742,98 kuna)
- za 2022. godinu podaci o ukupno utrošenim sredstvima će biti poznati u lipnju 2023. g., kada se očekuje usvajanje prijedloga izvješća za 2022. g. Preliminarni podatci ponovno ukazuju na znatan rast, s obzirom da su, primjerice, izdvajanja za udruge nacionalnih manjina u 2022.g. narasla 66,7 % (33.180.702,10 EUR (250.000.000,00 kuna)) u odnosu na 2021. (19.908.421,26 EUR (150.000.000,00 kuna)).

Zamjetna povećanja svake godine su i jasna demonstracija odlučnosti Vlade za svestrano unaprjeđenje položaja pripadnika nacionalnih manjina, osobito provedbom Operativnih programa. Valja zamijetiti i kako u ove iznose nisu uključena znatna sredstva utrošena u okviru redovitih aktivnosti nadležnih tijela te na lokalnoj i županijskoj razini. Također, najveći dio sredstava investiranih iz ESI fondova ne uključuje praćenje po etničkoj osnovi te je dio podataka prikazan u ovom izvješću samo ilustracija brojnih aktivnosti koji doprinose razvoju krajeva u kojemu žive znatniji broj pripadnika nacionalnih manjina, kao i još uspješnijoj koheziji hrvatskog društva.

U okviru svog djelokruga i redovnih aktivnosti vezano uz provedbu Ustavnog zakona Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine nastavio redovito organizirati seminare za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina s ciljem unaprjeđenja i ostvarivanja uvjeta za učinkovitost njihovog sudjelovanja u procesu odlučivanja na lokalnoj i regionalnoj razini. U seminare su bili uključeni i predstavnici lokalne i regionalne samouprave. Na tim seminarima aktivno se razrađivao način sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u procesu odlučivanja te se inzistiralo na stvaranju uvjeta za njihov učinkovit rad. U izvještajnom razdoblju seminari su održani 10. listopada 2019. godine u Osijeku i 1. listopada 2021. godine u Splitu. Ovi seminari doprinose učinkovitosti vijeća i predstavnika ali i podizanju svijesti šire javnosti o pravima nacionalnih manjina, posebno u lokalnim sredinama sa znatnijim udjelom manjinskog stanovništva. Na seminarima se redovito raspravlja i o problemima s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina, kao što su službena uporaba manjinskog jezika i pisma, nedostatnoj zastupljenosti manjina u upravnim tijelima na državnoj i lokalnoj razini ili zastupljenosti manjinskih tema u medijima.

Uz seminare za vijeća i predstavnike, Ured kontinuirano organizira i posebni seminar „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj - Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva ". Seminari su održani 5. lipnja 2019. godine u Opatiji i 6. srpnja 2021. godine u Osijeku. Ostvarivanje prava nacionalnih manjina na pristup javnim medijima od presudnog je značaja za promicanje ravnopravnosti manjina, stvaranje tolerancije i promicanje suživota s većinskim narodom i očuvanja kulturnog identiteta. Mediji su dužni doprinostiti promicanju i

poštivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, razumijevanju, poštivanju različitosti, demokratskim dosezima i razvijanju kulture dijaloga kako bi nacionalne manjine postale prihvaćene u društvu kao ravnopravni članovi i subjekti društvenih događanja. Na seminarima se raspravljalo o pitanjima zastupljenosti manjinskih tema odnosno proizvedenog i emitiranog programa namijenjenog pripadnicima nacionalnih manjina, zatim o informiranju na jezicima nacionalnih manjina u programima radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te u tiskanim medijima kao i o važnosti uloge medija u očuvanju društveno-kulturnih vrijednosti manjinskoga identiteta a glavni naglasci se stavljaju na suzbijanje stereotipa i govora mržnje u medijskom prostoru te razvijanju tolerancije i osjetljivosti na pojave diskriminacije i nepoštivanja ustavnih i zakonskih prava pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskome društvu.

Operativni programi nacionalnih manjina za razdoblje 2021.-2024. sadrže aktivnosti koje se odnose na sve nacionalne manjine navedene u Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske te od posebnih operativnih programa koje se odnose na pojedine nacionalne manjine s obzirom na njihove specifičnosti i potrebe unaprjeđenja postojeće razine njihove zaštite. Posebni operativni programi izrađeni su za srpsku, talijansku, češku, slovačku, mađarsku, albansku, bošnjačku, crnogorsku, makedonsku, slovensku, romsku, austrijsku, njemačku, poljsku, rusinsku, rusku, tursku, ukrajinsku i židovsku nacionalnu manjinu. Brojne aktivnosti, kako u općem tako i u posebnom dijelu, usmjerene su na osiguranje ostvarivanja prava nacionalnih manjina sukladno Ustavnom zakonu o pravim nacionalnih manjina i drugim propisima. Između ostaloga:

- služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;
- odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe;
- uporabu svojih znamenja i simbola;
- kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanje i zaštitu svojih kulturnih dobara i tradicije;
- pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere;
- pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe;
- samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa;
- zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini te u upravnim i pravosudnim tijelima;
- sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;
- zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u okviru svog djelokruga, dodjeljuje financijska sredstva udrugama nacionalnih manjina za unaprjeđenje uvjeta njihovog rada te za provedbu programa i projekata u cilju daljnjeg unaprjeđenja prava pripadnika nacionalnih manjina te zaštitu i promicanje njihovog kulturnog, nacionalnog, jezičnog i vjerskog identiteta, a sukladno Operativnim programima Vlade Republike Hrvatske za nacionalne manjine. Sredstva se dodjeljuju u cilju omogućavanja stabilnosti rada udruga nacionalnih manjina i

pružanja mogućnosti za daljnje unaprjeđenje njihovog rada te za provedbu programa i projekata koji imaju za cilj razvijanje nacionalnog i vjerskog identiteta, njegovanje i unaprjeđenje jezika i književnog stvaralaštva, razvijanje kulturno-umjetničke djelatnosti, očuvanje i njegovanje nacionalnih, kulturnih i drugih tradicija i običaja pripadnika nacionalnih manjina.

Ured dodjeljuje udrugama nacionalnih manjina financijska sredstva i za provedbu kapitalnih projekata odnosno projekata koji imaju za cilj povećanje i očuvanje vrijednosti imovine, ulaganja u zemljišta, građevine i drugu dugotrajnu imovinu kao što su kupnja ili izgradnja, dogradnja, rekonstrukcija ili adaptacija, energetska obnova, uređenje i opremanje te održavanje društvenih domova, sportskih klubova, kulturnih centara, etno kuća i drugih sličnih objekata u kojima organizirano djeluju pripadnici nacionalnih manjina. Sredstva koja se putem Ureda dodjeljuju krovnim udrugama nacionalnih manjina iz godine u godinu znatno se uvećavaju, s tendencijom rasta i u budućem razdoblju: u 2018. godini 5.375.273,74 EUR (40.500.000,00 kuna), u 2019. godini 7.366.115,87 EUR (55.500.000,00 kuna), u 2020. godini 9.954.210,63 EUR (75.000.000,00 kuna), u 2021. godini 19.908.421,26 EUR (150.000.000,00 kuna) te u 2022. godini 33.180.702,10 EUR (250.000.000,00 kuna).

U duhu tolerancije i pluralizma te uvažavanjem raznolikosti na kulturnom i društvenom planu, Vlada Republike Hrvatske nastavit će unaprjeđivati postojeću razinu zaštite prava nacionalnih manjina. Politika zaštite prava nacionalnih manjina provodit će se u suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina i njihovim zastupnicima u Hrvatskom saboru s ciljem jačanja doprinosa nacionalnih manjina razvoju hrvatskog društva.

Jedno od temeljnih načela na kojima počiva cjelokupni političko-pravni sustav Republike Hrvatske je načelo jednakosti svih pred zakonom. Ustav Republike Hrvatske u članku 14. propisuje da svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Na navedenu odredbu nadovezuje se članak 15. kojim se jamči ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina (stavak 1.) te sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno služenje svojim jezikom i pismom i kulturna autonomija (stavak 4.). Nastavno na navedeno, uzimajući u obzir periodičnost vršenja popisa stanovništva, u izvještajnom razdoblju izvršen je Popis stanovništva 2021. kojim je na područjima u kojima živi znatan broj pripadnika nacionalnih manjina osigurana proporcionalna zastupljenost popisivača koji su pripadnici tih nacionalnih manjina kako bi pomogli da pitanja budu ispravno protumačena i dobro shvaćena. Također, tijekom popisivanja svima su bili dostupni upitnici za popis na jezicima nacionalnih manjina kako bi se osiguralo bolje razumijevanje postavljenih pitanja. Vlada Republike Hrvatske je javno (medijski) programski podržala projekte manjinskih udruga s ciljem osvješćivanja pripadnika nacionalnih manjina o Popisu stanovništva i važnosti deklariranja manjinske pripadnosti te je za navedene aktivnosti osigurala potrebna financijska sredstva. Pripadnici nacionalnih manjina koji govore jezikom svoje nacionalne manjine poticali su da se prijave za popisivače koje oglašavanje je također provedeno u manjinskim glasilima koja se sufinanciraju putem Savjeta za nacionalne manjine.

Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022.³, u strateškom smislu definirao je ciljeve koji su se provodili u okviru Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana borbe protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2019.⁴, a tiču se podizanja svijesti o suzbijanju zločina iz mržnje usmjerenog na nacionalne manjine te unaprjeđenje prikupljanja podataka o zločinu iz mržnje. Na nacionalnoj razini tijekom 2021. i 2022. izrađen je prijedlog Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje do 2027. i prijedlog Akcijskog plana zaštite i promicanja ljudskih prava za 2023. te je izrađen nacrt Akcijskog plana za suzbijanje diskriminacije za 2023. čije mjere će biti komplementarne sa smjernicama Akcijskog plana Europske unije za antirasizam u razdoblju od 2020. do 2025.

Jedan od posebnih ciljeva u okviru prijedloga Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije odnosi se na unaprjeđenje mehanizama suzbijanja rasizma, ksenofobije i ostalih oblika nesnošljivosti kroz podizanje svijesti o zločinu iz mržnje i govoru mržnje te poticanje kulture sjećanja na žrtve genocida (uključujući Holokaust i Samudaripen). Kako bi se osigurala realizacija spomenutog cilja razvit će se niz mjera usmjerenih na suzbijanje rasne i etničke diskriminacije. Sukladno smjernicama iz europskog strateškog okvira u nadolazećem razdoblju planirana je provedba mjera usmjerenih na suzbijanje rasnih i etničkih stereotipa posredstvom medija i obrazovanja, razvijanje sustava za prikupljanje podataka raščlanjenih prema rasnom ili etničkom podrijetlu te provođenje niza edukacija o zločinu iz mržnje i govoru mržnje za državne službenike i pravosudne dužnosnike koji izvršavaju zakonodavstvo, a nastavit će se i razvoj sustava praćenja podataka o zločinu iz mržnje. U području zapošljavanja, obrazovanja i stanovanja razvijat će se mjere usmjerene na suzbijanje svih oblika diskriminacije, uključujući i diskriminaciju temeljem rasne i etničke pripadnosti.

Na sjednici Vlade Republike Hrvatske održanoj 8. travnja 2021. usvojen je Zaključak kojim je prihvaćen Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. Navedeni Protokol objavljen je u „Narodnim novinama“, broj 43/2021 od 23. travnja 2021.⁵ te na mrežnoj stranici Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske. Protokol sadrži obveze nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje, odredbe o sastavu i nadležnosti Radne skupine za praćenje zločina iz mržnje, način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje te ostale aktivnosti nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje, a odnose se na edukaciju o suzbijanju zločina iz mržnje. Sukladno odredbama Protokola, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je središnje tijelo za prikupljanje i objavu podataka o zločinu iz mržnje, tijelo zaduženo za jačanje sustava borbe protiv zločina iz mržnje te za suradnju s organizacijama civilnoga društva i međunarodnim organizacijama. Gledajući statističke podatke za razdoblje od 2019. do 2021. godinu⁶ uočava se trend porasta

³<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalni%20plan%20za%20borbu%20protiv%20diskriminacije%20za%20razdoblje%20od%202017.%20do%202022..pdf>

⁴<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Akcijski%20plan%20za%20provedbu%20Nacionalnog%20plana%20za%20borbu%20protiv%20diskriminacije%20za%20razdoblje%20od%202017.%20do%202019.%20godine.pdf>

⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_04_43_841.html

⁶ <https://hatecrime.osce.org/croatia>

registriranih slučajeva zločina počinjenih iz mržnje. Republika Hrvatska putem Pravosudne akademije nastoji educirati pravosudne djelatnike kroz razne radionice, seminare itd., kako bi isti znali razlikovati zločine počinjene iz mržnje od drugih kaznenih djela. Time se nastoji podignuti svijest i izgraditi kapacitet službenika koji rješavaju predmete navedene problematike.

Kontinuitet javne politike usmjerene uključivanju pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj postoji od 2003. godine, kada je Vlada donijela Nacionalni program za Rome. Slijedom dobre prakse, Vlada Republike Hrvatske, 23. lipnja 2021., donijela je Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. i prateći Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana, za 2021. i 2022. godinu. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je 30. rujna 2022. godina pokrenuo postupak izrade Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027., za 2023.-2025. godinu.

I u iznimnim uvjetima epidemioloških ograničenja koja su se provodila uslijed pandemije bolesti COVID-19, zamjetni su uspjesi na području obrazovanja, unaprjeđenja uvjeta stanovanja, održivog zapošljavanja, borbe protiv diskriminacije, kao i očuvanja povijesnoga sjećanja te romske tradicije i kulture. Uzimajući u obzir sredstva Državnog proračuna i ostalih izvora koja su utrošena za provedbu aktivnosti Akcijskog plana u 2021. -5.930.552,02 EUR (44.683.744,23 kuna), zamjetno je kako je razina utrošenih sredstava ostala na razini utroška posljednje dvije godine provedbe Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije (5.803.155,55 EUR (43.723.875,52 kune) u 2019. i 5.859.667,98 EUR (44.149.668,38 kuna) u 2020.), što govori u prilog kontinuiranoj predanosti Vlade Republike Hrvatske za poduzimanje aktivnosti kojima se položaj romske nacionalne manjine nastoji poboljšati te koje su usmjerene na smanjivanje jaza koji je još uvijek zamjetan između romske zajednice i većinskog stanovništva. Uz to, navedena sredstva uključuju samo sredstva izravno utrošena iz Državnog proračuna za intervencije u kojima su Romi glavna ciljana skupina, dok se brojne investicije provode na područnoj i lokalnoj razini iz raznih izvora.

U izvještajnom periodu nastavljen je trend unaprjeđenja kvalitete programa koji doprinose očuvanju jezičnog i kulturnog identiteta pripadnika nacionalnih manjina te kvalitetnije integracije u zajednicu u kojoj žive. Nastavljeno je i obilježavanje manifestacija značajnih za manjinsku zajednicu na državnoj razini koje pri tome uživaju potporu Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i drugih nadležnih tijela na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Sukladno Ustavnom zakonu, radi očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta Pripadnici nacionalnih manjina, mogu osnivati udruge, zaklade i fondacije te ustanove za obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja, kulturne, nakladničke, muzejske, arhivske, knjižnične i znanstvene djelatnosti. Najznačajnija mreža manjinskih institucija su svakako središnje knjižnice nacionalnih manjina i one su kontinuirano na brizi Ministarstva kulture. Ove knjižnice predstavljaju važna središta kulturnog života svojih sredina i mjesta međunarodne kulturne suradnje.

Ministarstvo kulture i medija objavljuje pozive za predlaganje programa javnih potreba u kulturi, u sklopu kojih će sukladno svome djelokrugu i osiguranim sredstvima sufinanciraju programi nacionalnih manjina i time ispunjavaju svoju ustavnu i zakonsku obvezu očuvanja njihovog nacionalnog identiteta. Ministarstvo kulture i medija kontinuirano i sustavno osigurava i potiče kulturnu autonomiju nacionalnih manjina kroz koju pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju svoje kulturne i umjetničke slobode u svim aspektima kulturno-umjetničkog stvaralaštva i djelatnosti, kroz koje mogu razvijati i promicati svoj kulturni i nacionalni identitet, ali ostvaruju i aktivan i ravnopravan doprinos kulturnom životu. Sufinanciranjem programa pripadnika nacionalnih manjina prezentira se bogata kulturna baština nacionalnih manjina te pridonosi očuvanju vjerskog, nacionalnog, regionalno - zavičajnog identiteta te unapređivanju interkulture komunikacije. Ministarstvo kulture i medija će i u narednom razdoblju objavljivati Pozive za predlaganje programa javnih potreba u kulturi, u sklopu kojih će sukladno svome djelokrugu i osiguranim sredstvima sufinancirati programe nacionalnih manjina i time ispunjavati svoju ustavnu i zakonsku obvezu očuvanja njihovog nacionalnog identiteta.

Ministarstvo kulture i medija drži da bi spram kulturnog nasljeđa, tradicije i umjetnosti svih nacionalnih manjina trebao biti jednak institucionalni sustavni pristup s ciljem očuvanja bogatog i raznolikog nasljeđa nacionalnih manjina Hrvatske, ali također i radi potrebe informiranja i edukacije većinskog hrvatskog naroda s kulturnom baštinom nacionalnih manjina, čime bi se postiglo obostrano kulturno-obrazovno oplemenjenje, uvažavanje i poštivanje, kao i posljedično jača integracija manjinskih nacionalnih zajednica u hrvatsko multikulturalno i multipluralno društvo. Potiče se i smatra opravdanim poseban tretman spram kulturne baštine, povijesti, jezika, pisma, tradicije i kulture nacionalnih manjina koje bi trebalo sustavno institucionalno čuvati te razvijati i održavati kroz aktivnu kulturnu politiku usmjerenu na očuvanje i razvitak umjetnosti i kulture nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Ukupno, u razdoblju od 2019. do 2022. godine, Ministarstvo kulture je za programe javnih potreba u kulturi nacionalnih manjina osiguralo 14.433.620,50 EUR (108.750.113,65 kn).

Republika Hrvatska odlučno je nastavila s temeljitim istraživanjem i procesuiranjem ratnih zločina počinjenih u Republici Hrvatskoj od 1991. godine nadalje, bez obzira na etničku pripadnost ili rang počinitelja. Kazneni progon za ratne zločine poduzima se na temelju jasnih i objektivnih kriterija, sukladno načelu legaliteta pri čemu je nepristranost osigurana i zakonodavnim okvirom. U izvještajnom periodu održan je jednak trend podignutih optužnica te donesenih presuda zbog počinjenja kaznenih djela ratnih zločina.

Vlada Republike Hrvatske je sklapanjem Ugovora o pitanjima od zajedničkog interesa stvorila odgovarajuće uvjete za izražavanje, očuvanje i razvijanje samobitnosti crkava i vjerskih zajednica nacionalnih manjina. Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica i ugovorima crkvama i vjerskim zajednicama zajamčena je sloboda okupljanja, udruživanja, iznošenja misli i očitovanje vjere, osnivanje ustanova, organizacija i udruga, kao i dušobrižništvo u bolnicama, socijalnim ustanovama, zatvorima i kaznionicama, policiji i vojsci.

Putem Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, koji se financira iz sredstava uplaćenih od strane Hrvatske radio televizije potiče se proizvodnja i objavljivanje

programa važnih za ostvarivanje prava građana na javno informiranje, poticanje kulturne raznolikosti i njegovanje baštine, razvoj odgoja i obrazovanja, razvoj znanosti, razvoj umjetnosti, poticanje stvaralaštva na narječjima hrvatskog jezika, poticanje posebnih kulturnih projekata i manifestacija, nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, poticanje razvoja svijesti o ravnopravnosti spolova i drugih, najviših vrednota ustavnog poretka, poticanje svijesti o ravnopravnosti rodnih identiteta i spolnoj orijentaciji, poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti, podizanje svijesti javnosti o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom, kao i promicanje i poštovanje njihovih prava i dostojanstva, uključujući borbu protiv stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom itd.

Vlada Republike Hrvatske sklopila je Ugovor sa Hrvatskom radiotelevizijom (u daljnjem tekstu: HRT) za razdoblje 2018. – 2022. godine kojim je HRT obavezan na svojim radijskim programskim kanalima na državnoj razini emitirati emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina na hrvatskom jeziku, a u regionalnim programima u području veće prisutnosti nacionalnih manjina dodatno emitirati emisije na jezicima nacionalnih manjina uz specijalizirani glazbeni sadržaj. HRT se obvezao da obrada tema nacionalnih manjina neće biti ograničena samo na emisije namijenjene nacionalnim manjinama kao ciljanoj publici, nego će biti odgovarajuće zastupljene u programima za opću populaciju uz nastojanje da što bolje dođu do izražaja primjeri političkog, društvenog i kulturnog suživota nacionalnih manjina i većinskog naroda.

Sukladno članku 12. Ustava Republike Hrvatske, u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, a u pojedinim lokalnim jedinicama uz hrvatski jezik i latinično pismo u službenu uporabu može se uvesti i drugi jezik te ćirilčno ili koje drugo pismo pod uvjetima propisanim zakonom. Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. U članku 10, propisano je da se pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo slobodno služiti svojim jezikom i pismom, privatno i javno, uključujući pravo na jezik i pismu kojim se služe, isticati oznake, napise i druge informacije u skladu sa zakonom. Republika Hrvatska, kao ugovorna stranka Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima obvezala se na priznanje, poštivanje, promicanje i zaštitu regionalnih ili manjinskih jezika. Zabilježen je pozitivan trend rasta uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina u ravnopravnoj službenoj uporabi pred sudbenim tijelima prvog stupnja za razdoblje 2019. – 2021., kao i pozitivan trend rasta broja izdanih osobnih iskaznica tiskanih na jeziku i pismu nacionalnih manjina za razdoblje 2019. – 2021.

Vlada Republike Hrvatske je tijekom izvještajnog razdoblja nastavila ulagati znatne napore u provedbu Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina i drugih propisa. U izvještajnom razdoblju, od 2019. do 2022. godine vidljivo je povećanje izdvajanja za obrazovne programe i nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Povećanje broja djece vidljivo je unutar sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina kao i broja učenika nacionalnih manjina unutar osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. Blagi pad vidljiv je u broju učenika srednjih škola kao i pristupnika državne mature koji su pristupili ispitima materinskoga jezika. U odnosu na 2020. godinu došlo je do uspješnije apsorpcije sredstava namijenjenih posebnim oblicima nastave za učenike

pripadnike nacionalnih manjina kao i nastavka pružanja stručne potpore kroz organizaciju stručnih usavršavanja namijenjenih svim odgojno-obrazovnim djelatnicima koji rade u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina. U organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje te uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja održavaju se stručni skupovi namijenjeni svim odgojno-obrazovnim djelatnicima u nastavi na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Za potrebe nastave nastavljen je pojačan rad i znatno uvećano sufinanciranje izrade, prijevoda i dotiska udžbenika i drugih obrazovnih materijala. Zbog okolnosti uzrokovanih epidemijom bolesti COVID-19, tijekom 2021. godine osiguran je nastavak rada radnih skupina na snimanju video lekcija za učenike koji se školuju na srpskom jeziku i ćirilicom pismu kao i češkom jeziku.

Tijekom 2021. godine provedene su sve aktivnosti temeljem Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine u dijelu koji se odnosi na odgoj i obrazovanje. Valja istaknuti vidljivo povećanje broja djece i učenika koji se uključuju u programe predškolskog odgoja i produženog boravka. Također, postignuti su značajni pomaci povećanjem iznosa srednjoškolskih stipendija od školske godine 2021./2022. U visokom obrazovanju znatno je povećanje broja studenata pripadnika romske nacionalne manjine te su u narednom razdoblju planirana povećanja mjesečnog iznosa studentskih stipendija kako bi se dodatno potaknulo završavanje srednjoškolskih programa i upis većeg broja pripadnika romske nacionalne manjine na visoka učilišta.

Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ostvarenje prava na zastupljenost u Hrvatskom saboru. Pripadnici manjina imaju pravo birati osam zastupnika u Hrvatski sabor koji se biraju u posebnoj izbornoj jedinici koju čini područje Republike Hrvatske. Na izborima za zastupnike u Hrvatski sabor održanima 5. srpnja 2020. ostvarena je potrebna zastupljenost zastupnika iz reda pripadnika nacionalnih manjina, koji su birani u posebnoj, 12 izbornoj jedinici. Na redovnim lokalnim izborima koji su održani 16. svibnja 2021., pripadnicima nacionalnih manjina bilo je, temeljem Zakona o lokalnim izborima i sukladno lokalnim statutima, zajamčeno pravo na izbor ukupno 287 članova predstavničkih tijela u ukupno 153 jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina po provedbi redovnih lokalnih izbora nije bila osigurana u predstavničkim tijelima 80 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Slijedom navedenog dana 3. listopada 2021. održani su dopunski izbori na kojima je izabrano ukupno 87 članova predstavničkih tijela iz redova pripadnika nacionalnih manjina, budući da 9 kandidatura nije bilo pravovaljano, u 72 jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Člankom 22. stavkom 1. Ustavnog zakona propisano je da se predstavnicima nacionalnih manjina osigurava zastupljenost u izvršnom tijelu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave ako su ostvarili razmjernu zastupljenost u predstavničkom tijelu iste jedinice. Pripadnici nacionalnih manjina su na lokalnim izborima 2021. godine izabrali ukupno 55 zamjenika općinskih načelnika i gradonačelnika te 12 zamjenika župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina, čime je predmetno pravo na zastupljenost u izvršnim tijelima u cijelosti ostvareno.

Člankom 23. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, propisano je da pripadnici nacionalnih manjina, s ciljem unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina biraju svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima

putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave. Hrvatski sabor donio 1. ožujka 2019. godine Zakon o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina („Narodne novine“, br. 25/19) kojim se na cjelovit način uređuju izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. Na izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, održanima 5. i 19. svibnja 2019. godine, izabrano je ukupno 352 vijeća i 108 predstavnika nacionalnih manjina.

U odnosu na zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u tijela državne uprave te stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske, sva tijela državne uprave objavljuju raspisane javne natječaje u Narodnim novinama, na svojim mrežnim stranicama i na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa i uprave koje ujedno kontinuirano provodi kontrolu zakonitosti dostavljenih tekstova natječaja i oglasa za zapošljavanje te ukazuje državnim tijelima na obavezu navođenja dijela teksta vezanog za pravo prednosti pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina pod jednakim uvjetima. Također, pripadnicima nacionalnih manjina ukazuje se da imaju pravo pozvati se na prednost pri zapošljavanju, sukladno odredi članka 22. stavka 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, bez obaveze dostavljanja dokaza o nacionalnoj pripadnosti.

Izmjenom zakonske regulative Vlada Republike Hrvatske detaljno je propisala uvjete za stjecanje statusa povratnika kao i prava koja iz tog statusa proizlaze (novčana pomoć i zdravstvena zaštita) te je rješavanje o takvim zahtjevima povjereno upravnim tijelima županija i upravnom tijelu Grada Zagreba kao prvostupanjskim tijelima, dok je drugostupanjsko tijelo Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Na taj način Vlada Republike Hrvatske je osigurala pravnu zaštitu osoba koje traže priznavanje statusa, odnosno pravo na žalbu i druge pravne lijekove. Također je propisano da se za bivše nositelje stanarskog prava i članove njihovih obitelji koji su podnijeli zahtjev za stambeno zbrinjavanje te su se vratili u Republiku Hrvatsku, postupak utvrđivanja statusa povratnika pokreće po službenoj dužnosti. U periodu od 2019. – 2022. nastavljena je provedba obnove u ratu oštećenih ili uništenih stambenih jedinica kao i sufinanciranje obnove i izgradnje objekata osnovne komunalne i socijalne infrastrukture, u okviru raspoloživih sredstava državnog proračuna i u cilju dovršetka programa obnove i povratka i stvaranja uvjeta za održivi ostanak i življenje na bivšim ratom stradalim područjem. U promatranom razdoblju cilj Vlade Republike Hrvatske je privesti kraju program obnove ratom oštećenih stambenih jedinica, uz istovremeno intenziviranje programa i modela stambenog zbrinjavanja, posebno modelom darovanja građevinskog materijala za popravak, obnovu ili izgradnju obiteljskih kuća. Programima obnove i popravka te modelom darovanja građevinskog materijala u promatranom razdoblju, popravljene su, obnovljene ili izgrađene 3.184 obiteljske kuće.

Republika Hrvatska se u izvještajnom razdoblju suočila s globalnim izazovima povezanim s društvenim i ekonomskim učincima pandemije COVID-19, kao i nacionalnim naporima usmjerenim na obnovu potresom pogođenih područja, pri čemu više od polovice stanovnika u potrebi pripada ranjivim skupinama kao što su djeca, osobe s invaliditetom, stariji, socijalno ugroženi, nezaposleni i nacionalne manjine. Pandemija COVID-19 utjecala je na sve aspekte života u Republici Hrvatskoj, a pripadnici nacionalnih manjina, posebno najranjivije romske

nacionalne manjine, suočili su se s još većim izazovima. S obzirom na snažne negativne posljedice na gospodarstvo, Vlada Republike Hrvatske donijela je niz mjera za očuvanje gospodarskih aktivnosti, kako bi olakšala poslovanje u novonastalim okolnostima i omogućila nastavak rada uz očuvanje radnih mjesta. Uz to, Vlada Republike Hrvatske svojim mjerama pomagala najranjivije skupine: umirovljenike, socijalno ugrožene i nezaposlene osobe, a osobito pripadnike nacionalnih manjina, primjerice kroz aktivnosti na području obrazovanja i zdravstvene zaštite.

Uz redovite investicije nadležnih tijela na središnjoj, područnoj i lokalnoj razini, ravnomjernom razvoju Republike Hrvatske, osobito u područjima s većim brojem pripadnika nacionalnih manjina, doprinosi i provedba Operativnih programa, osobito odluke Vlade RH o provedbi Programa za financiranje projekata lokalne infrastrukture, ruralnog razvoja te poticanja poduzetništva i obrta na područjima naseljenima pripadnicima nacionalnih manjina.

Tako je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodilo Program za poboljšanje infrastrukture na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina s ciljem pružanja pomoći razvoju lokalnih zajednica na kojima povijesno žive i pripadnici nacionalnih manjina, a koja su demografski, ekonomski ili socijalno oslabljena i značajno ispod prosjeka nacionalne razvijenosti. Program pruža pomoć u smislu poboljšanja dostupnosti lokalne infrastrukture te se njime zagovara pristup promicanja ravnopravnosti, nediskriminacije i održivog razvoja te participativnog pristupa dionika šire lokalne zajednice. Koncipiran je kao odgovor na razvojne prioritete lokalne razine i predstavlja podršku za unaprjeđenje komunalne, socijalne, javne i gospodarske infrastrukture. Od 2022. godine, u cilju smanjivanja okolišnih i infrastrukturnih nejednakosti u romskim zajednicama (lokalitetima) u odnosu na zajednice u kojima živi većinsko stanovništvo i predstavlja podršku lokalnim zajednicama u kojima živi znatan broj pripadnika romske nacionalne manjine u smislu poboljšanja dostupnosti lokalne infrastrukture, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije provodi Program za unaprjeđenje infrastrukture na područjima naseljenim pripadnicima romske nacionalne manjine.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja je provodilo program „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrta na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina” za 2019. godinu temeljem kojeg se dodjeljuju bespovratna sredstva gospodarskim subjektima registriranim na područjima JLP(R)S koje ulaze u prve četiri skupine prema vrijednosti indeksa razvijenosti i s udjelom više od 5 % u stanovništvu pripadnika nacionalnih manjina.

Ministarstvo poljoprivrede je provodilo natječaj s ciljem pomoći malim poljoprivrednim gospodarstvima na potpomognutim područjima tradicionalno naseljenim nacionalnim manjinama u njihovu prijelazu na tržišno orijentiranu proizvodnju, održivi razvoj, uključenje članova gospodarstva u rad na poljoprivrednom gospodarstvu i zaradu dovoljno prihoda za dostojanstven život za ostanak na ruralnom području čime se pridonosi smanjenju nezaposlenosti na ruralnom području i socioekonomskom osnaživanju nacionalnih manjina. Istaknuli bismo i program Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike koje je u kolovozu 2018. godini objavilo otvoreni trajni poziv „Razvoj i provedba programa za

socijalnu koheziju i povećanje zaposlenosti u gradovima: Kninu, Belom Manastiru i općini Darda, Benkovcu, Petrinji i Vukovaru“, sufinanciran sredstvima iz ESF=⁷.

Aktivnosti na ovom području podržane su i drugim programima, osobito aktivnostima udruga nacionalnih manjina, uz izravnu potporu Vlade Republike Hrvatske, a snažna potpora osigurana je i programima prekogranične suradnje.

Vlada Republike Hrvatske putem Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: SDUHIRH) potiče izradu novih i nadzire provedbu postojećih međunarodnih ugovora o zaštiti nacionalnih manjina kroz međuvladine mješovite odbore. Republika Hrvatska je do sada sklopila četiri sporazuma o obostranoj zaštiti nacionalnih manjina i to s Mađarskom, Republikom Srbijom, Republikom Sjevernom Makedonijom i Crnom Gorom dok je s Talijanskom Republikom potpisan Ugovor o pravima manjina. Tijekom izvještajnog razdoblja održano je nekoliko sastanaka međuvladinih mješovitih odbora. SDUHIRH je poduzeo inicijativu vezanu za priznanje Hrvata kao nacionalne manjine u Republici Sloveniji. Jednako tako Vlada Republike Hrvatske je na prijedlog SDUHIRH te na temelju Operativnih programa za nacionalne manjine za razdoblje od 2017.-2020. donijela odluku o pokretanju postupka za sklapanje Sporazuma između Republike Hrvatske i Češke Republike o zaštiti hrvatske nacionalne manjine u Češkoj Republici i češke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Ujedno, nastavilo se s adresiranjem ključnih izazova vezanih za problematiku nacionalnih manjina na vanjskopolitičkom planu kao i promicanje međunarodnih standarda u zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina. Posebno se ističe kako je Republika Hrvatska u izvještajnom razdoblju učinila sve potrebne organizacijske i programske pripreme kako bi u ožujku 2023. preuzela jednogodišnje predsjedanje Međunarodnim savezom za sjećanje na holokaust (IHRA). Ministarstvo vanjskih i europskih poslova putem Stalnog predstavništva Republike Hrvatske pri Vijeću Europe u Strasbourgu kontinuirano i aktivno sudjeluje na sastancima radnih tijela Vijeća Europe na kojima se raspravljaju te donose odluke vezano uz prava pripadnika nacionalnih manjina. Na globalnoj se razini promicanje i zaštita prava nacionalnih manjina prati na forumima UN. U tom smislu, Hrvatska podržava i glasuje za sve inicijative koje pozivaju na provedbu svih aspekata zaštite i primicanja prava nacionalnih manjina, kao i one koje zagovaraju borbu protiv stigme, diskriminacije i zločina iz mržnje

U pravitku Izvješću se nalaze očitovanja udruga nacionalnih manjina koja svjedoče o visokom stupnju integracije nacionalnih manjina i znatnoj potpori te navode izazovi kao što su pristup medijima, zastupljenost brojčano manjih nacionalnih manjina i suradnja jedinica lokalne samouprave s lokalnim vijećima u nekim sredinama.

⁷ Odnosi se na specifični cilj 9.i.2. Jačanje aktivnog uključivanja kroz implementaciju integriranih puteva prema regeneraciji 5 nerazvijenih pilot područja Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“

PROVEDBA OKVIRNE KONVENCIJE

Uz članak 3.

Iz izvješća Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Jedno od temeljnih načela na kojima počiva cjelokupni političko-pravni sustav Republike Hrvatske je načelo jednakosti svih pred zakonom. Ustav Republike Hrvatske u članku 14. propisuje da svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Na navedenu odredbu nadovezuje se članak 15. kojim se jamči ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina (stavak 1.) te sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno služenje svojim jezikom i pismom i kulturna autonomija (stavak 4.).

Pravo na izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti privatna je stvar svakog pojedinca i nitko ne može uskratiti nekome pravo da se izjasni kao pripadnik nacionalne manjine. U članku 126. Kaznenog zakona propisano je kazneno djelo Povreda slobode izražavanja nacionalne pripadnosti. Naime, onaj tko pripadniku nacionalne manjine uskrati ili ograniči pravo na slobodu izražavanja nacionalne pripadnosti ili na kulturnu autonomiju, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine. U stavku 2. navedenog članka propisano je da će se istom kaznom kazniti i onaj tko suprotno propisima o uporabi jezika i pisma, uskrati ili ograniči osobi pravo služiti se svojim jezikom i pismom. Slobodno izjašnjavanje nacionalne pripadnosti propisano je i odredbom članka 7. Zakona o popisu stanovništva i stanova u Republici Hrvatskoj sukladno kojoj su se pri popisima stanovništva pripadnici nacionalnih manjina na pitanja o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti mogli slobodno izjasniti.

Iz izvješća Državnog zavoda za statistiku

U odnosu na preporuke Savjetodavnog odbora navedene u Petom izvješću Republike Hrvatske o provođenju Okvirne konvencije utvrđeno je da je Državni zavod za statistiku ispunio navedene preporuke. Državni zavod za statistiku navodi kako je pravni temelj za provedbu Popisa stanovništva, kućanstva i stanova u Republici Hrvatskoj 2021. godine (u nastavku teksta: Popis 2021.) bio Zakon o Popisu stanovništva, kućanstva i stanova u Republici Hrvatskoj 2021. („Narodne novine“ broj 25/20, 34/21), u kojem su bili propisani svi organizacijski i financijski aspekti njegove provedbe. Popis 2021. proveden je u dvije faze: samostalnim popisivanjem osoba koje su se koristile popisnim upitnikom u elektroničkom obliku te osobnim intervjuom sa stanovništvom koji su provodili popisivači na terenu.

U područjima u kojima živi znatan broj pripadnika nacionalnih manjina osigurana je proporcionalna zastupljenost popisivača koji su pripadnici tih nacionalnih manjina, i to srpske, talijanske, bošnjačke, češke, mađarske i romske. U pojedinim sredinama nije bilo dovoljno zainteresiranih pripadnika nacionalnih manjina ili nisu ispunjavali propisane uvjete za popisivače te su u takvim slučajevima, primjerice u romskim naseljima, u pratnji popisivača na

terenu bili pripadnici nacionalnih manjina iz tog područja kako bi pomogli da pitanja budu ispravno protumačena i dobro shvaćena. Također, tijekom razdoblja popisivanja svima su bili dostupni upitnici za popis na jezicima nacionalnih manjina kako bi se osiguralo bolje razumijevanje postavljenih pitanja. Predstavnici Državnog zavoda za statistiku sudjelovali su u brojnim televizijskim emisijama i radioemisijama u kojima su detaljno objašnjavali sve o bitnim pitanjima vezanima za Popis 2021. i pozivali stanovništvo da u što većem broju sudjeluju u Popisu 2021.

Pitanja o etničkoj pripadnosti, materinskom jeziku i vjeroispovijedi bila su dobrovoljna pitanja otvorenog tipa. Osoba se na pitanje o nacionalnoj pripadnosti mogla slobodno izjasniti. Ako se osoba na to pitanje izjasnila u smislu regionalne, vjerske ili bilo koje druge pripadnosti, popisivač je bio dužan upisati takav odgovor. No, ako se osoba nije željela izjasniti, popisivač je upisao odgovor „ne izjašnjava se“. Popisivači su bili strogo educirani da moraju upisati odgovor točno onako kako se osoba izjasnila i ni na koji način nisu smjeli utjecati na njihovo izjašnjavanje. Isto načelo vrijedilo je i kod izjašnjavanja na pitanje o vjeroispovijedi u kojem se osoba mogla slobodno izjasniti o svojoj vjerskoj pripadnosti tako da se u upitnik upisivala vjera o kojoj se osoba izjasnila. Ako je osoba agnostik, ateist, nije vjernik ili se ne želi izjasniti, upisivao se točno onakav odgovor kako se osoba izjasnila. Prema međunarodnim preporukama, materinski jezik podrazumijeva jezik koji je osoba naučila govoriti u ranom djetinjstvu, odnosno jezik koji osoba smatra svojim materinskim jezikom, ako se u kućanstvu govorilo više jezika. Podaci Popisa 2021. prema materinskom jeziku prikazuju se tako da se najprije ispisuje podatak za hrvatski jezik, potom za jezike nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, a zatim za ostale jezike.

Iz Izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Vlada je pri izradi provedbenih akata za Popis stanovništva 2021. konzultirala predstavnike nacionalnih manjina, kako bi se osigurali mehanizmi i postupci potrebni za slobodno iskazivanje nacionalnog identiteta, jezika i pisma pri popisu stanovništva. Osigurano je angažiranje razmjernog broja popisivača pripadnika nacionalne manjine u općinama i gradovima u kojima su pripadnici nacionalne manjine povijesno prisutni (primjer iz Osječko-baranjske županije i Vukovarsko-srijemske županije). Obrasci za popis stanovništva bili su javno dostupni na internetskim stranicama Državnog zavoda za statistiku i na jezicima i pismu manjina.⁸

Vlada je javno (medijski) i programski podržala projekte manjinskih udruga s ciljem osvješćivanja pripadnika nacionalnih manjina o Popisu stanovništva i važnosti deklariranja manjinske pripadnosti te je za navedene aktivnosti osigurala potrebna financijska sredstva. Predstavnici Državnog zavoda za statistiku su više puta sudjelovali na sastancima, okruglim stolovima, konferencijama u organizaciji pojedinih udruga koja promiču prava nacionalnih

⁸ <https://popis2021.hr/popisni-upitnik-nacionalne-manjine.html>

manjina te su sudionicima pružili sve relevantne informacije o popisnim aktivnostima. Također je pravodobno odgovarano na sve upite predstavnika pojedinih nacionalnih manjina.

Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj promovirale su važnost prvog digitalnog Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2021. godine i kroz tiskovine i medije čije izdavanje/emitiranje podupire Savjet za nacionalne manjine. Pripadnici nacionalnih manjina koji govore jezikom svoje nacionalne manjine poticani su da se prijave za popisivače za koje je oglašavanje također provedeno u manjinskim glasilima koja se sufinanciraju putem Savjeta za nacionalne manjine.

I brojne manjinske organizacije uključile su se u pripremu provedbe Popisa na svim razinama, uz financiranje iz Državnog ili lokalnih proračuna. Primjerice, iz Državnog proračuna utrošena su sredstva u iznosu od 13.272,28 EUR (100.000,00 kuna) za projekt „Popis 21“ Srpskog narodnog vijeća – nacionalne koordinacije vijeća srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, a Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma 23. srpnja 2021. godine odobrilo je sufinanciranje projekta Saveza Roma u Republici Hrvatskoj "Kali Sara" u ukupnom iznosu od 46.452,98 EUR (350.000,00 kuna) koji je uključivao aktivnosti informiranja pripadnika romske nacionalne manjine o provedbi popisa stanovništva i njegovoj važnosti, edukaciju pripadnika romske nacionalne manjine o pravima koja za njih mogu proizaći i koja ovise o iskazanoj brojnosti romske nacionalne manjine.

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine

Savjet za nacionalne manjine nije zaprimio niti jednu pritužbu udruga ili pripadnika nacionalnih manjina glede postupanja popisivača. Rezultati Popisa 2021. imat će izravan utjecaj na primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina⁹, posebice na pravo na službenu i javnu uporabu jezika i pisma pripadnika nacionalnih manjina koji čine najmanje trećinu stanovnika jedinica lokalne samouprave, zatim pravo na izbor vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te pravo na zastupljenost na lokalnoj i regionalnoj razini.

Analizom konačnih rezultata Popisa 2021., objavljenih od strane Državnog zavoda za statistiku, Republika Hrvatska, vidljivo je kako je u usporedbi s Popisom 2011. godine broj stanovnika manji za 9,64 % ili 413.056,00 osoba. Rezultati Popisa 2021. pokazuju da prema narodnosti udio Hrvata u nacionalnoj strukturi stanovništva iznosi 91,63%, Srba 3,20%, Bošnjaka 0,62%, Roma 0,46%, Talijana 0,36% i Albanaca 0,36%, dok je udio ostalih pripadnika nacionalnih manjina pojedinačno manji od 0,30%. Udio osoba koje su se regionalno izjasnile iznosi 0,33%, a osoba koje se nisu željele izjasniti iznosi 0,58%. Dok je udio Hrvata u ukupnom stanovništvu u zadnjih deset godina porastao s 90,42 na 91,63 posto, broj pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj smanjio se sa 7,47 %, 2011. godine na 6,2% 2021. godine, što je za 1,27 % manje. U nacionalnoj strukturi stanovništva zabilježen je ukupan pad stanovništva pa tako i pripadnika 16 nacionalnih manjina, dok 6 nacionalnih manjina bilježi rast u odnosu na Popis 2011. U odnosu na 2011. godinu broj građana koji su se prilikom Popisa 2021. deklarirali kao

⁹ „Narodne novine“, broj 155/02, 47/10 - Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske; 80/10, 93/11 - 1981 Odluka Ustavnog suda i 93/11 - 1982 Odluka Ustavnog suda.

Srbi pao je za čak 33 % odnosno s 186.633,00 na 123.892,00, odnosno s 4,36 % 2011. godine na 3,2 % u 2021. godini. Prema vjerskoj pripadnosti, katolika je 78,97 %, protestanata 0,26 %, ostalih kršćana 4,84 %, Židova 0,01 %, pravoslavaca 3,32 %, istočnih religija 0,9 %, ostalih religija 0,96 %, muslimana 1,32 %, agnostika i skeptika 1,68 %, osoba koje nisu vjernici i ateista ima 4,71 %, dok se 1,72 % osoba nije željelo izjasniti na pitanje o vjeri, a nepoznato je 2,14 %. Prema materinskom jeziku 95,25 % osoba izjasnilo se da im je materinski jezik hrvatski, a 1,16 % osoba izjasnilo se da im je materinski jezik srpski. Udio osoba s nekim drugim materinskim jezikom pojedinačno je manji od 1,00 %. Od ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske njih 99,24 % ima hrvatsko državljanstvo dok je stranih državljana 0,74 %.

Uz članak 4.

Iz izvješća Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022., u strateškom smislu definirao je ciljeve koji su se provodili u okviru Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana borbe protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2019., a tiču se podizanja svijesti o suzbijanju zločina iz mržnje usmjerenog na nacionalne manjine te unaprjeđenje prikupljanja podataka o zločinu iz mržnje.

Tijekom 2021. i 2022. izrađen je prijedlog Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje do 2027. i prijedlog Akcijskog plana zaštite i promicanja ljudskih prava za 2023. te je izrađen nacrt Akcijskog plana za suzbijanje diskriminacije za 2023. čije mjere će biti komplementarne sa smjernicama Akcijskog plana Europske unije za antirasizam u razdoblju od 2020. do 2025.

Jedan od posebnih ciljeva u okviru prijedloga Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije odnosi se na unaprjeđenje mehanizama suzbijanja rasizma, ksenofobije i ostalih oblika nesnošljivosti kroz podizanje svijesti o zločinu iz mržnje i govoru mržnje te poticanje kulture sjećanja na žrtve genocida (uključujući Holokaust i Samudaripen). Kako bi se osigurala realizacija spomenutog cilja razvit će se niz mjera usmjerenih na suzbijanje rasne i etničke diskriminacije. Sukladno smjernicama iz europskog strateškog okvira u nadolazećem razdoblju planirana je provedba mjera usmjerenih na suzbijanje rasnih i etničkih stereotipa posredstvom medija i obrazovanja, razvijanje sustava za prikupljanje podataka raščlanjenih prema rasnom ili etničkom podrijetlu te provođenje niza edukacija o zločinu iz mržnje i govoru mržnje za državne službenike i pravosudne dužnosnike koji izvršavaju zakonodavstvo, a nastavit će se i razvoj sustava praćenja podataka o zločinu iz mržnje. U području zapošljavanja, obrazovanja i stanovanja razvijat će se mjere usmjerene na suzbijanje svih oblika diskriminacije, uključujući i diskriminaciju temeljem rasne i etničke pripadnosti.

Na sjednici Vlade Republike Hrvatske održanoj 8. travnja 2021. usvojen je Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. Protokol sadrži obveze nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje, odredbe o sastavu i nadležnosti Radne skupine za praćenje zločina iz mržnje način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje te ostale aktivnosti nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje, a odnose se na edukaciju o suzbijanju zločina iz mržnje. Sukladno odredbama Protokola, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je središnje tijelo za prikupljanje i objavu podataka o zločinu iz mržnje, tijelo zaduženo za jačanje sustava borbe protiv zločina iz mržnje te za suradnju s organizacijama civilnoga društva i međunarodnim organizacijama.

Sukladno dinamici prikupljanja podataka propisanoj odredbama članaka 13. i 18. spomenutog Protokola te sukladno Obrascu za statističko praćenje kaznenih djela u vezi s člankom 87. stavkom 21. Kaznenog zakona iz Priloga I, Obrascu za statističko praćenje govora mržnje iz Priloga II i Obrascu za statističko praćenje prekršaja motiviranih mržnjom iz Priloga III

Protokola, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina prikupio je podatke o zločinu iz mržnje za 2021. te će isti po obradi biti javno dostupni na mrežnoj stranici navedenog Ureda. Na temelju članka 16. stavka 2. Protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje, 21. lipnja 2021., osnovana je Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje, zadužena za koordinaciju prikupljanja podataka o zločinu iz mržnje, praćenje i analizu pojavnosti zločina iz mržnje, koordinaciju međuresorne suradnje u borbi protiv zločina iz mržnje te izradu preporuka za unaprjeđenje sustava borbe protiv zločina iz mržnje. Radna skupina ima voditelja i 16 članova. Voditelj Radne skupine je ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, a članovi Radne skupine su predstavnici tijela nadležnih za borbu protiv zločina iz mržnje, predstavnici akademske zajednice te predstavnici civilnog društva iz reda organizacija koje se bave praćenjem i suzbijanjem zločina iz mržnje, a koji su izabrani putem Savjeta za razvoj civilnog društva, kako slijedi: predstavnik Ureda potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske, predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova, predstavnik Ministarstva unutarnjih poslova, predstavnik Policijske akademije, predstavnik Ministarstva pravosuđa i uprave, predstavnik Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, predstavnik Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske, predstavnik Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, predstavnik Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, predstavnik Pučkog pravobranitelja, predstavnik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te pet predstavnika organizacija civilnog društva koje se bave praćenjem i suzbijanjem zločina iz mržnje (Srpsko narodno vijeće, Zagreb - Nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine, Savez Roma u Republici Hrvatskoj „KALI SARA“, Zagreb, Židovska općina Zagreb i Zagreb Pride). Do sada su održane tri sjednice ove Radne skupine, dana 2. srpnja 2021., 21. siječnja 2022. i 21. prosinca 2022., s time da je potrebno naglasiti da je prva sjednica Radne skupine održana uz prisutnost potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske za društvene djelatnosti i ljudska prava.

Ujedno, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske pokrenuo je proces izrade e-baze podataka koja bi sadržavala statističke podatke o zločinu iz mržnje sukladno Obrascu za statističko praćenje kaznenih djela u vezi s člankom 87. stavkom 21. Kaznenog zakona, Obrascu za statističko praćenje govora mržnje te Obrascu za statističko praćenje prekršaja motiviranih mržnjom, koji su sastavni dio Protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. U ovoj pripremnoj fazi, izrađene su tehničke i funkcionalne specifikacije za budući IT sustav za prikupljanje, obradu i objavu podataka vezanih za zločin iz mržnje, koje će poslužiti za izradu buduće e-baze podataka o zločinu iz mržnje.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina nastavio je provedbu edukativnih aktivnosti na temu zločina iz mržnje i govora mržnje, pa je tako dana 24. svibnja 2022., u Vukovaru, održan seminar na temu zločina iz mržnje, kojeg je organizirao Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u suradnji s Pravosudnom akademijom. Riječ je o seminaru namijenjenom kaznenim i prekršajnim sucima i savjetnicima općinskih i županijskih sudova, zamjenicima i državnoodvjetničkim savjetnicima kaznenog odjela županijske i općinske razine, policijskim službenicima te organizacijama civilnog društva. Seminar se organizirao u sklopu provedbe Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022.

Nadalje, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina kontinuirano surađuje i dostavlja podatke o zločinu iz mržnje specijaliziranom Uredu Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi (eng. *Office for Democratic Institutions and Human Rights - ODIHR*) kroz razmjenu

statističkih podataka u cilju izrade godišnjeg izvješća o zločinu iz mržnje (*Hate crime reporting data*)¹⁰.

Predstavnici Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina kontinuirano sudjeluju u radu Skupine EU visoke razine za borbu protiv rasizma, ksenofobije i drugih oblika netrpeljivosti (*eng. EU high level group on combating racism, xenophobia and other forms of intolerance*) koja je tijekom 2021. promijenila naziv u Skupina EU visoke razine za suzbijanje govora mržnje i zločina iz mržnje (*eng. EU high level group on combating hate speech and hate crime*) te Radne skupine EU za edukaciju i jačanje kapaciteta za suzbijanje zločina iz mržnje na nacionalnoj razini (*eng. Working group on hate crime training and capacity building for national law enforcement*). Potonja radna skupina djeluje sa svrhom mapiranja postojećih edukacija o zločinu iz mržnje u pojedinoj državi članici Europske unije. Predstavnici Ureda sudjeluju u radu novoosnovane Radne podskupine EU za nacionalnu implementaciju Akcijskog plana EU za antirasizam 2020. – 2025. (*eng. Subgroup on the national implementation of the EU anti-racism action plan 2020. - 2025*). Nadalje, predstavnici Ureda kontinuirano sudjeluju i u radu Radne skupine EU za evidentiranje zločina iz mržnje, prikupljanje podataka i poticanje izvješćivanja (*eng. Working group on hate crime recording, data collection and encouraging reporting*), dok ravnatelj Ureda sudjeluje u radu Odbora stručnjaka za zločin iz mržnje (PC/ADI-CH) Vijeća Europe.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Ministarstvo pravosuđa i uprave navodi kako je prema Kaznenom zakonu („Narodne novine“, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19 i 84/21) u čl. 125. propisano kazneno djelo "Povreda ravnopravnosti" koje čini tko na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, izražavanju rodnog identiteta, spolnom opredjeljenju ili drugim osobinama uskrati, ograniči ili uvjetuje drugome pravo na stjecanje dobara ili primanje usluga, pravo na obavljanje djelatnosti, pravo na zapošljavanje i napredovanje, ili tko na temelju te razlike daje drugome povlastice ili pogodnosti glede navedenih prava (stavak 1.). Za ovo kazneno djelo zapriječena je kazna zatvora do tri godine, a istom kaznom kaznit će se i tko progoni pojedince ili organizacije zbog njihova zalaganja za ravnopravnost ljudi (stavak 2.).

U okviru kaznenog postupka zabranjena je diskriminacija sukladno pripadnosti rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, obrazovanju, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu, izražavanju ili spolnoj orijentaciji. Iskaz pribavljen protivno predmetnoj zabrani ne može se upotrijebiti kao dokaz u postupku (članak 6. Zakona o

¹⁰ podaci za Republiku Hrvatsku za 2021. dostupni su na poveznici <https://hatecrime.osce.org/croatia>.

kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19 i 80/22)).

U nastavku se navode podatci o predmetima vezanim za diskriminaciju i osnove diskriminacije (rasna ili etnička pripadnost i nacionalno podrijetlo) po kojima se ti predmeti vode u građanskom, kaznenom i prekršajnom postupku.

Kazneni predmeti	2021.	2020.	2019.	2018.
broj novih predmeta	18	5	10	5
nacionalno podrijetlo	7	3	2	0
rasna/etnička pripadnost	3	0	1	0
pravomoćno riješeno	9	9	8	5

Građanski predmeti	2021.	2020.	2019.	2018.
broj novih predmeta	53	55	50	36
nacionalno podrijetlo	1	0	2	2
rasna/etnička pripadnost	0	0	1	1
pravomoćno riješeno	41	31	48	54

Prekršajni predmeti	2021.	2020.	2019.	2018.
broj novih predmeta	105	81	106	81
nacionalno podrijetlo	74	39	44	27
rasna/etnička pripadnost	6	5	10	19
pravomoćno riješeno	61	95	101	86

Ministarstvo pravosuđa i uprave, sukladno obvezama preuzetim iz Protokola za postupanje u slučaju zločina iz mržnje, popunjava Obrazac za statističko praćenje kaznenih djela vezano uz zločine iz mržnje kao i jedinstveni Obrazac za statističko praćenje prekršajnih djela posebno označenih uz motiv mržnje. Za navedene podatke odgovorni su sudovi.

U 2019. u kaznenim postupcima doneseno je ukupno 13 pravomoćnih presuda: 1 osuđujuća – rasa ili boja kože; 1 osuđujuća – etnička pripadnost; 3 osuđujućih – spolna orijentacija; 3 osuđujućih – vjera; 4 osuđujućih – nacionalno podrijetlo; 1 osuđujuća – ostalo. U 2019. godini donesena je i jedna oslobađajuća presuda – nacionalno podrijetlo. U odnosu na prekršajna djela posebno označena uz motiv mržnje, 2019. godine bilo je ukupno 48 takvih djela, što je znatan porast u odnosu na 2018. godinu kad je takvih djela bilo 8. Ni 2018. godine, baš kao niti 2019. godine nije bilo odbačaja optužnih prijedloga. Doneseno je 11 odbijajućih ili oslobađajućih presuda što je više od prethodne godine kada je taj broj iznosio 3. Broj pravomoćnih presuda jednak je broju iz 2018. godine i iznosi 11.

Podaci o pravomoćnim presudama tijekom 2020. godine vezanim uz zločin iz mržnje su sljedeći: kazneni postupci (*kaznena djela počinjena zbog osobina navedenih u čl. 87. stavku 21. Kaznenog zakona te zbog kaznenog djela iz. čl. 325. Javno poticanje na nasilje i mržnju*). - ukupno 19 pravomoćnih presuda: 12 osuđujućih – nacionalno podrijetlo; 2 osuđujuće – vjeroispovijest; 2 osuđujuće – spolna orijentacija; 1 osuđujuća – rodni identitet; 1 osuđujuća – nacionalno podrijetlo i vjeroispovijest; 1 utvrđujuća (nebrojivi) – nacionalno podrijetlo. Prekršajni postupci: dostupan je podatak o 8 pravomoćnih osuđujućih presuda

Podaci o pravomoćnim presudama tijekom 2021. godine vezanim uz zločin iz mržnje su sljedeći: Kazneni postupci: ukupno 12 pravomoćnih presuda: 6 osuđujućih – nacionalno podrijetlo; 3 osuđujuće – vjeroispovijest; 1 osuđujuća – spolna orijentacija; 1 osuđujuća – rasna pripadnost/boja kože; 1 osuđujuća – regionalno podrijetlo/pripadnost navijačkoj skupini. Prekršajni postupci

Nacionalno podrijetlo	5
Osuđujuća presuda	5
Nacionalno podrijetlo, spol, političko opredjeljenje	1
Osuđujuća presuda	1
Nacionalno podrijetlo/etničko podrijetlo	25
Osuđujuća presuda	18
Oslobađajuća presuda	6
Rješenje - obustava postupka	1
Nacionalno podrijetlo/etničko podrijetlo, političko uvjerenje	1
Osuđujuća presuda	1
Profesija (policija)	2
Oslobađajuća presuda	2
Spol	1
Osuđujuća presuda	1
Vjeroispovijest	1
Oslobađajuća presuda	1
Ukupno	36

Iz izvješća Pravosudne akademije

Vezano uz edukaciju pravosudnih djelatnika, Pravosudna akademija izvijestila je da je u 2019. godini održano pet jednodnevnih radionica pod nazivom „Promicanje prava na različitost i borba protiv netrpeljivosti i mržnje“ za suce i sudske savjetnike obiteljskog i kaznenog prava te zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike. U suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina održano je pet poludnevnih seminara na temu „Zločin iz mržnje i govor mržnje“, namijenjenih kaznenim i prekršajnim sucima i savjetnicima općinskih i županijskih sudova, zamjenicima i državnoodvjetničkim savjetnicima županijske i općinske razine, policijskim službenicima i pripadnicima nevladinih organizacija. Također je

održano pet jednodnevnih radionica na temu „Prekršaji iz područja javnog reda i mira i javne sigurnosti s obilježjem mržnje“ za prekršajne suce i savjetnike općinskih sudova i Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske te zamjenike i državnoodvjetničke savjetnike općinske razine.

U okviru međunarodne suradnje Pravosudne akademije pravosudni dužnosnici i savjetnici iz Hrvatske sudjelovali su na sljedećim relevantnim seminarima: 2 seminara iz serije „Antidiskriminacijsko pravo EU“, u organizaciji Akademije za europsko pravo te 2 seminara iz serije „Ravnopravnost spolova u pravu EU-a“, u organizaciji Akademije za europsko pravo.

U 2020. godini održana je jedna jednodnevna radionica pod nazivom „Promicanje prava na različitost i borba protiv netrpeljivosti i mržnje“ za suce i sudske savjetnike obiteljskog i kaznenog prava te zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike. Također je održano šest jednodnevnih radionica na temu „Prekršaji iz područja javnog reda i mira i javne sigurnosti s obilježjem mržnje“ za prekršajne suce i savjetnike općinskih sudova i Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske te zamjenike i državnoodvjetničke savjetnike općinske razine.

U okviru međunarodne suradnje Pravosudne akademije pravosudni dužnosnici i savjetnici iz Hrvatske sudjelovali su na sljedećim seminarima o antidiskriminacijskom zakonodavstvu: Seminar „EU pravo o suzbijanju diskriminacije“ u organizaciji Akademije za europsko pravo (ERA); Mrežni seminar „EU pravo o suzbijanju diskriminacije“ u organizaciji Akademije za europsko pravo (ERA); Ljetna škola „Lingvistička edukacija o pravosudnoj suradnji u području zaštite ljudskih prava“ online u organizaciji Europske mreže za pravosudno osposobljavanje (EJTN); Seminar „Ljudska prava i pristup pravosuđu u EU“ u organizaciji Europske mreže za pravosudno osposobljavanje (ETJN) te Mrežni seminar „Sloboda govora“ u organizaciji Europske mreže za pravosudno osposobljavanje (ETJN).

U 2021. godini održane su dvije jednodnevne edukacije pod nazivom „Zločin iz mržnje i govor mržnje“ za kaznene i prekršajne suce i sudske savjetnike te zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike. Također su održane tri jednodnevne edukacije pod nazivom „Promicanje prava na različitost i borba protiv netrpeljivosti i mržnje“ za suce i sudske savjetnike obiteljskog i kaznenog prava te zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike. U okviru međunarodne suradnje Pravosudne akademije pravosudni dužnosnici i savjetnici iz Hrvatske sudjelovali su seminaru pod nazivom „Antisemitizam i zločini iz mržnje“ u organizaciji Europske mreže za pravosudno osposobljavanje (ETJN) te mrežnom seminaru pod nazivom „Diskriminacija i zločini iz mržnje. Konceptualno razgraničavanje i temeljni aspekti njihove istrage i progona“ u organizaciji Europske mreže za pravosudno osposobljavanje (ETJN).

U 2022. godini održane su tri jednodnevne edukacije pod nazivom „Promicanje prava na različitost i borba protiv netrpeljivosti i mržnje“ za suce i sudske savjetnike obiteljskog i kaznenog prava te zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike, kao i jednodnevni seminar na temu „Zločin iz mržnje“ u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, koji je bio namijenjen kaznenim i prekršajnim sucima i savjetnicima općinskih i županijskih sudova, zamjenicima i državnoodvjetničkim savjetnicima županijske i općinske razine, policijskim službenicima i pripadnicima nevladinih organizacija.

Iz izvješća Ministarstva unutarnjih poslova

Sukladno Protokolu o postupanju u slučaju zločina iz mržnje („Narodne novine“, broj 43/2021), djela počinjena zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, seksualnog opredjeljenja i rodnog identiteta, Ministarstvo unutarnjih poslova 2021. godine evidentiralo je ukupno 152 prekršaja, a 2022. godine ukupno je evidentirano 109 prekršaja. Podacima za 2019. i 2020. godinu Ministarstvo unutarnjih poslova ne raspolaže. Nadalje, u okviru provedbe Nacionalnog programa za uključivanje Roma kontinuirano se prate događaji i pojave s elementima nasilja u vezi pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj te se poduzimaju odgovarajuće aktivnosti u cilju sprječavanja nasilničkog ponašanja prema Romima, nasilja unutar romske nacionalne manjine te suzbijanja diskriminacije Roma.

Policijska akademija u svim svojim nastavnim programima, na svim razinama obrazovanja (visokoškolskoj i temeljnoj razini, cjeloživotnom obrazovanju), provodi kontinuiranu edukaciju policijskih službenika o zaštiti temeljnih ljudskih prava, načelima jednakosti te zabrani i suzbijanju diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Spomenute teme usvojene su u redovnim programima Veleučilišta kriminalistike i javne sigurnosti. Policijske škole "Josip Jović" koja provodi Program obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka i srednjoškolsko obrazovanje (3. i 4. razred) te na raznim specijaliziranim seminarima, tečajevima i obukama. Tijekom godine provode se dodatne aktivnosti i edukacije u obliku radionica ili sudjelovanja stručnjaka Policijske akademije na treninzima ili studijskim posjetima, koji nisu kontinuirani, ali su prisutni na godišnjoj razini, a njihov intenzitet ovisi o različitim projektima organizacija civilnog društva ili drugih ministarstava.

U okviru programa cjeloživotnog obrazovanja provodi se tečaj granične policije, između ostaloga, s ciljem stjecanje znanja o kulturnim razlikama građana različitih zemalja, konceptu kulture, kulturnim standardima, unutarkulturnim odnosima, multikulturalizmu, naciji, etničkoj pripadnosti, multikulturalnim razlikama, ksenofobiji, etnocentrizmu i zločinima iz mržnje te problematici trgovanja ljudima. U 2021. godini organizirana su 3 tečaja. Od ostalih edukacija ističe se on-line trening proveden u siječnju 2021. godine za policijske službenice/ke, o prepoznavanju i postupanju u slučajevima zločina iz mržnje u suradnji s Kućom ljudskih prava i Veleposlanstvom Ujedinjene Kraljevine.

Redovito se obilježavaju i značajni međunarodni datumi, kao što su Europski dan borbe protiv trgovanja ljudima, Međunarodni dan borbe protiv rasizma, Svjetski dan Roma ili Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije.

Ministarstvo unutarnjih poslova redovito provodi brojne preventivne projekte: Nacionalni preventivni projekt „Živim život bez nasilja“, Nacionalna preventivna akcija „Zajedno“, Nacionalni preventivni projekt „Imam izbor“, Nacionalni preventivni projekt „Zajedno više možemo“ te Nacionalni preventivni projekt „Zajedno protiv govora mržnje“.

Posebno bismo istaknuli provedbu aktivnosti na potresom pogođenim područjima. Primjerice, sukladno Planu preventivnih mjera za potresom pogođeno područje Sisačko-moslavačke županije, na navedenom području su tijekom 2021. godine, uz poštivanje svih epidemioloških mjera, a u skladu s važećim Nacionalnim planom za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine, kao i pratećim Akcijskim planom provedene slijedeće preventivno-intervencijske mjere:

- u suradnji s Pravobraniteljicom za djecu poradi praćenja sveukupnog stanja sigurnosti i zaštite djece od strane Ravnateljstva policije te nadležne Policijske uprave sisačko-moslavačke izvršen je obilazak romskog naselja Maja,
- od strane Ravnateljstva policije i Policijske uprave sisačko -moslavačke održan je preventivni projekt „Živim život bez nasilja“ za učenike viših razreda Osnove škole „Galdovo“ Sisak,
- realiziran je radni sastanak s g. Zlatkom Bogdanom, predstavnikom romske zajednice naselja Palanjek na temu praćenja sveukupnog stana sigurnosti i zaštite djece,
- realiziran je posjet i obilazak romskog naselja Palanjek kojom prilikom su i provedene preventivne mjere na temu sigurnosti u prometu te uručeni preventivni materijali usmjereni na povećanje sigurnost u prometu, a što je od samih građana ocijenjeno kao krajnje korisnim,
- proveden je veći broj preventivnih aktivnosti te je u suradnji s Vijećem Romske nacionalne manjine grada Siska, Osnovnom školom „Braća Bobetko“, Sisačko- moslavačkom županijom i Hrvatskim crvenim križem izvršen obilazak naselja Caprag s ciljem praćenja sveukupnog stanja sigurnosti i zaštite djece,
- s ciljem praćenja sveukupnog stanja sigurnosti i zaštite djece, izvršen je obilazak romskog naselja Majske poljane te je tom prilikom proveden veći broj preventivno-edukativnih programa.

Drugi istaknuti primjer je Policijska uprava međimurska koja je, sukladno odrednicama iz Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine, donijela Provedbeni program preventivnih mjera usmjerenih na povećanje sigurnosti te jačanje socijalne uključenosti Roma na području Policijske uprave međimurske za razdoblje od 2021. do 2022. godine. Ovim Provedbenim programom osigurava se provedba ciljeva i mjera koji proizlaze iz djelokruga rada policije, sukladno prioritetima iz strateške procjene Policijske uprave međimurske te spomenutog Nacionalnog plana. Kod izrade Provedbenog programa procjena stanja temeljena je na statističkim pokazateljima o stanju i kretanju kriminaliteta i javnom mnijenju o subjektivnom osjećaju sigurnosti kod građana te postojećim dokumentima Međimurske županije i Grada Čakovca, iz kojih je razvidna potreba za zajedničkim angažmanom u području snažnijeg djelovanja u planu uključivanja romske manjine u društvenu zajednicu. U sklopu Provedbenog programa provodilo se niz preventivnih mjera od kojih je jedna uspostavljanje povremenog kontaktnog mjesta za građane, odnosno Informativnog centra policije. Korištenjem Mobilnog preventivnog centra policije tijekom 2021. godine provedena su ukupno 142 informativna punkta u raznim mjestima na području Međimurske županije. Tom prilikom provedene su različite preventivne aktivnosti koje proizlaze iz nacionalnih i regionalnih preventivnih projekata, programa i akcija. Mjesta njihovog provođenja birana su prema statističkim pokazateljima stanja i kretanja kriminaliteta na području policijskih postaja.

Provedenim aktivnostima kroz godinu obuhvaćena su sva romska naselja, ali i ostala naselja na području Međimurske županije.

Policijska uprava međimurska surađuje s tijelima jedinice lokalne samouprave koja pružaju podršku kako u financiranju različitih preventivnih materijala, tako i u provođenju preventivnih aktivnosti. Bitno je istaknuti dobru suradnju s institucijama i udrugama, odnosno organizacijama civilnih društva s kojima je tijekom 2021. godine provedeno niz zajedničkih preventivnih akcija. Tako se ističe dobra suradnja s Centrom za socijalnu skrb, Zavodom za javno zdravstvo Međimurske županije te drugim institucijama i udrugama koje djeluju na području Međimurske županije. Sukladno definiranim mjerama Provedbenog programa provedeni su preventivni projekti i akcije u smislu primarne prevencije usmjerene sprječavanju vršnjačkog nasilja, vandalizma, nasilja u obitelji, rizičnih i društveno neprihvatljivih ponašanja djece i mladih, zlouporabe droga i ostalih sredstava ovisnosti, smanjenju rizika trgovanja i krijumčarenja ljudi te jačanje prometne kulture (nacionalni i regionalni preventivni projekti). Na području Policijske uprave međimurske djeluje šest Vijeća za prevenciju i to: Vijeće za prevenciju Međimurske županije, Vijeće za prevenciju Grada Čakovca, Vijeće za prevenciju Grada Preloga, Vijeće za prevenciju Grada Mursko Središće, Vijeće za prevenciju Općine Mala Subotica i Vijeće za prevenciju Općine Pribislavec te da je tijekom 2021. godine Policijska uprava međimurska ostvarila više kontakata s predstavnicima Vijeća u vidu kraćih sastanka na temu stanja sigurnosti i dogovora oko zajedničke suradnje i provedbe različitih aktivnosti. Tako se može istaknuti da je tijekom 2021. godine Vijeće za prevenciju Grada Preloga i Grad Prelog za potrebe rada u području prevencije kriminaliteta doniralo prijenosno računalo kontakt policiji Policijske postaje Prelog. Svake godine Policijska uprava međimurska samostalno i u suradnji s Vijećima za prevenciju izrađuje različite preventivo-edukativne letke i brošure te realizira nabavu različitih promotivnih preventivnih materijala poput reflektirajućih trakica i prsluka, raznih privjesaka, kemijskih olovka, svjetla za bicikl i drugo. Navedeni materijali se kontinuirano dijele građanima prilikom provođenja javnih preventivnih akcija.

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine

S ciljem stvaranja pozitivne društvene atmosfere Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske je 27. lipnja 2019. objavio „Priopćenje o porastu atmosfere nesnošljivosti i pojave etnocentrizma u hrvatskom društvu“, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, kao i Deklaraciji o nesnošljivosti i etnocentrizmu u Republici Hrvatskoj od 14. svibnja 2015. te Priopćenju Savjeta za nacionalne manjine o porastu atmosfere opće nesnošljivosti u hrvatskom društvu i pojavama etnocentrizma od 24. veljače 2016. godine.

Savjet za nacionalne manjine je i tijekom 2021. godine vodio računa da po zaprimanju eventualnih predstavi pripadnika nacionalnih manjina o mogućoj povredi prava i sloboda zajamčenih Ustavnim zakonom odnosno o diskriminaciji na osnovi nacionalnog podrijetla i govoru mržnje s obilježjem diskriminacije na osnovi etničke pripadnosti iste uredno i pravovremeno prosljedi na očitovanje tijelima državne vlasti i tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te na znanje Pučkoj pravobraniteljici.

Kada je u pitanju dostupnost podataka o prisutnosti diskriminacije glede sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u kulturnim i medijskim sadržajima, Savjet raspolaže

određenim podacima koji nisu cjeloviti, a Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina ih objedinjuje kroz Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine. Riječ je o strateškom dokumentu kojim Vlada Republike Hrvatske na temelju analize stanja utvrđuje i postavlja prioritete, predlaže ciljeve i usmjerava svoje napore u cilju izgradnje cjelovitog sustava zaštite od diskriminacije u državi. Konkretno kroz cilj „Povećana uključenost skupina u riziku od diskriminacije u proizvodnji i sudjelovanje u kulturnim i medijskim sadržajima“ kao pokazatelj učinka se navodi povećana prisutnost i sudjelovanje ranjivih i marginaliziranih skupina u proizvodnji kulturnih i medijskih sadržaja. Polazna vrijednost su parcijalni pokazatelji koji su prikazani u odgovarajućim izvještajima Savjeta za nacionalne manjine, Agencije za elektroničke medije, Hrvatske radiotelevizije i Hrvatskog saveza slijepih.

Besplatna pravna pomoć

Ministarstvo pravosuđa i uprave je u 2019. za projekte pružanja primarne pravne pomoći isplatilo ukupno 254.628,52 EUR (1.918.498,62 kn), a u 2020. su isplaćena sredstva za projekte pružanja primarne pravne pomoći povećana za 10%. Isplaćena sredstva za projekte pružanja primarne pravne pomoći u 2021. smanjena su za 5,9% u odnosu na 2020., dok su u 2022. isplaćena sredstva povećana za 4,11,% u odnosu na 2021. godinu. Napominjemo da većina financiranih pružatelja primarne pravne pomoći predviđa pružanje primarne pravne pomoći pripadnicima nacionalnih manjina i ostalim ranjivim skupinama. Osim pružanja primarne pravne pomoći osjetljivim društvenim skupinama, prednost u financiranju ostvaruju projekti u kojima se aktivnosti pružanja primarne pravne pomoći planiraju na područjima s nižim stupnjem razvijenosti ili putem terenskih posjeta područjima s nižim stupnjem razvijenosti. Tako se svake godine financiraju projekti u kojima se predviđa pružanje primarne pravne pomoći putem terenskih posjeta ruralnim i manje razvijenim područjima na kojima žive pripadnici nacionalnih manjina, kao što su npr. projekti ovlaštenih udruga: Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, Projekta građanskih prava Sisak, Srpskog narodnog vijeća - nacionalne koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, Informativno pravnog centra i dr. Ističemo da je Ministarstvo pravosuđa i uprave u 2019., 2020., 2021. i 2022. financiralo projekt Srpskog narodnog vijeća usmjeren na pružanje besplatne pravne pomoći pripadnicima nacionalnih manjina i drugim građanima slabijeg imovnog stanja na području Šibensko-kninske i Zadarske županije, točnije područjima gradova i općine koji su bili okupirani za vrijeme Domovinskog rata – područja gradova Knina, Obrovca i Benkovca te općine Gračac. Ovaj projekt je prvenstveno usmjeren na pružanje primarne pravne pomoći pripadnicima srpske nacionalne manjine vezano za postupke obnove u ratu oštećenih kuća, stambenog zbrinjavanja, konvalidacije radnog staža iz perioda Domovinskog rata te u postupcima reguliranja njihovog statusa bilo da se radi o povratnicima koji su hrvatski državljani ili povratnicima-strancima koji su u Republici Hrvatskoj imali prebivalište 1991. godine.

Za pruženu sekundarnu pravnu pomoć, odnosno za troškove zastupanja od strane odvjetnika i plaćanje troškova sudskih postupaka u 2019. isplaćen je ukupan iznos od 252.331,98 EUR (1.901.195,29 kuna), dok je u 2020. ukupni iznos isplaćen za pruženu sekundarnu pravnu

pomoć smanjen za 18,7%. U 2021. ukupni isplaćeni iznos za pruženu sekundarnu pravnu pomoć povećan je za 25,2% u odnosu na 2020. Ističemo da je u 2019. godini vrijednost boda za utvrđivanje naknade za rad odvjetnika povećana s 0,66 EUR (5,00 kuna) na 0,93 EUR (7,00 kuna) zbog osiguranja pravilnog funkcioniranja sustava besplatne pravne pomoći. Naime, od uspostave sustava besplatne pravne pomoći 2009. odvjetnička struka je prigovarala da je visina nakade za pruženu sekundarnu pravnu pomoć nedostatna, a u prethodnim godinama došlo je do smanjivanja broja odvjetnika koji se nalaze na popisima Hrvatske odvjetničke komore za pružanje sekundarne pravne pomoći sastavljenim za područje jedinica područne (regionalne) samouprave što je uzrokovalo probleme upravnim tijelima županija, odnosno nadležnom upravnom tijelu Grada Zagreba prilikom određivanja odvjetnika korisnicima sekundarne pravne pomoći.

Iz Izvješća o provedbi Operativnih programa

Programom Vlade Republike Hrvatske 2020. – 2024. utvrđeno je da će Vlada Republike Hrvatske nastaviti promovirati kulturu tolerancije, dosljedno provoditi politiku vladavine prava i prava nacionalnih manjina zajamčenih Ustavom, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i zakonima. Kao što je ranije navedeno, poseban obol daje provedba Operativnih programa nacionalnih manjina za razdoblje 2021. – 2024. kojima se određuju mehanizmi osiguranja zaštite prava nacionalnih manjina te podrške djelovanju njihovih tijela, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina i drugim posebnim propisima kojima će se nastaviti dosljedno štiti i unaprjeđivati ljudska i manjinska prava te su određeni rokovi i nositelji provedbenih aktivnosti. Uz to, najviši predstavnici Vlade Republike Hrvatske redovito sudjeluju u obilježavanju manifestacija značajnih za manjinsku zajednicu, ali i izvan njih redovito javnosti dostavljaju poruke tolerancije, važnosti i uključenosti manjina u hrvatsko društvo.¹¹ Primjerice, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, mr.sc. Andrej Plenković, redovito sudjeluje u proslavama vjerskih blagdana koje organiziraju manjinske zajednice, obilježavanjima otvaranja značajnih objekata, kao što su otvorenje Romskog kulturnog edukacijskog centra i Ukrajinskog doma u Zagrebu, Medijskog centra Mađara u Bilju, u Daruvaru na otvorenju novih dijelova škole »Jan Amos Komensky« i Češkog dječjeg vrtića »Ferda Mravenec« i u Rijeci na svečanosti obilježavanja 30. godišnjice osnutka Talijanske unije. I drugi visoki dužnosnici redovito javnosti šalju poruke uključenosti i tolerancije.

¹¹ Primjerice, uoči Dana pobjede i domovinske zahvalnosti i Dana hrvatskih branitelja, 04.08.2020. godine, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, mr.sc. Andrej Plenković, izjavio je sljedeće: "To je uključiva, tolerantna Hrvatska, samopouzdana Hrvatska – svjesna svojih vrijednosti, svjesna svojih temelja, ali isto smo tako čvrsto uvjereni u politiku koju vodimo i za koju smo dobili potporu na izborima - da su manjine integralni dio hrvatskoga društva, da su njihovi zastupnici naša pravna i politička stečevina u proteklih trideset godina i da samo na ovaj način možemo čvrsto ukorijeniti naše vrijednosti u ono na čemu se Hrvatska i temelji i što su ujedno i naše europske vrijednosti".

Uključivanje romske nacionalne manjine

Kontinuitet javne politike usmjerene uključivanju pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj postoji od 2003. godine, kada je Vlada donijela Nacionalni program za Rome. Slijedom dobre prakse Vlada Republike Hrvatske, 23. lipnja 2021., donijela je Nacionalni plan za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. i prateći Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana, za 2021. i 2022. godinu.

S ciljem izrade Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine formirana je Radna skupina od 46 članova i 43 zamjene članova, iz redova predstavnika tijela državne uprave, predstavnika romske nacionalne manjine, organizacija civilnog društva, akademske zajednice, pučkog pravobranitelja te posebnih pravobranitelja (za djecu, osobe s invaliditetom, ravnopravnost spolova). Zadaće članova i zamjenika članova Radne skupine bile su: analiza stanja u području zaštite prava i unaprjeđenja položaja romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj; definiranje prioriternih i horizontalnih područja intervencije Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine; identificiranje ključnih potreba u prioriternim i horizontalnim područjima Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Također, osnovane su i dvije uže radne skupine: za područje prevencije antiromskog rasizma i diskriminacije te za područje suzbijanja siromaštva i socijalne isključenosti te osnaživanja građanske participacije Roma. Zadaće užih radnih skupina uključivale su: detaljnu analizu Prijedloga Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine i izradu mišljenja o Prijedlogu Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine iz perspektive njihova doprinosa prevenciji antiromskog rasizma i diskriminacije prema Romima kao i iz perspektive njihova doprinosa suzbijanju siromaštva i socijalne isključenosti te osnaživanja građanske participacije Roma. Održana su ukupno tri sastanka Radne skupine i po dva sastanka užih radnih skupina. Sadržaj i tijek rada radnih skupina, kao i sve odluke povezane s radom radnih skupina uključujući zapisnike i zaključke, dostupni su na službenim stranicama Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina¹².

Pored navedenog, pri izradi Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine vodilo se računa i o međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka i koji, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, čine dio njenog unutarnjeg pravnog poretka. Riječ je, prije svega o sljedećim međunarodnim multilateralnim ugovorima za zaštitu ljudskih prava UN-a, posebno značajnim za zaštitu prava nacionalnih manjina: Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim pravima i kulturnim pravima, Međunarodnoj konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvenciji protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i Konvenciji o pravima djeteta. Vodeći se nalazima Danskog instituta za ljudska prava, prema kojima više od 92%

¹² <https://ljudskaprava.gov.hr/izrada-nacionalnog-plana-za-ukljucivanje-roma-2021-2027-i-pratecih-akcijskih-planova/973>

ciljeva održivog razvoja tj. Agende 2030 pronalazi izravnu povezanost s ljudskim pravima i radnim standardima kao i na utvrđeni „visoki stupanj konvergencije između ciljeva održivog razvoja i odredbi temeljnih ugovora o ljudskim pravima i radnih standarda“, ali i dokumentima Europske komisije koji su potvrdili provedbu Agende 2030 te relevantnim zaključcima Vijeća Europske unije, u izradi ciljeva i pokazatelja ishoda Nacionalnog plana za uključivanje Roma vodilo se računa i o njegovoj povezanosti s ciljevima održivog razvoja.

Također, posebna pažnja posvećena je usklađivanju s tri ključna međunarodna ugovora u okrilju Vijeća Europe: Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina te Europskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima, ali i usklađivanjem s Konvencijom Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama.

Nacionalnim planom postavljen je strateški okvir za razvoj jednakosti, uključivanja i sudjelovanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj do 2027. godine, a njegov primarni cilj unaprjeđenje je ukupne integracije pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj te smanjivanje jaza između pripadnika romske nacionalne manjine i ostatka populacije u ključnim područjima intervencije usklađenim s Strateškim okvirom Europske unije za jednakost, uključivanje i participaciju Roma do 2030. godine kao i Nacionalnom razvojnom strategijom. U skladu sa Strateškim okvirom Europske unije za ravnopravnost, uključivanje i sudjelovanje Roma do 2030., horizontalni ciljevi Nacionalnog plana uključuju područje diskriminacije; siromaštva i socijalne isključenosti te participacije, dok sektorski ciljevi Nacionalnog plana obuhvaćaju područje obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i socijalne skrbi te stanovanja. Uz posebne ciljeve, Nacionalnim planom definirane su i mjere unutar svakog posebnog cilja, kojima će se pridonijeti ispunjavanju posebnih ciljeva te su predložene moguće aktivnosti koje će se provoditi u cilju ostvarenja istog. Nacionalni plan prate tri Akcijska plana od kojih je trenutno drugi u izradi, za razdoblje od 2023. do 2025. godine.

I u iznimnim uvjetima epidemioloških ograničenja koja su se provodila uslijed pandemije bolesti COVID-19, zamjetni su uspjesi na području obrazovanja, unaprjeđenja uvjeta stanovanja, održivog zapošljavanja, borbe protiv diskriminacije, kao i očuvanja povijesnoga sjećanja te romske tradicije i kulture. Uzimajući u obzir sredstva Državnog proračuna i ostalih izvora koja su utrošena za provedbu aktivnosti Akcijskog plana u 2021. – 5.930.552,02 EUR (44.683.744,23 kuna), zamjetno je kako je razina utrošenih sredstava ostala na razini utroška posljednje dvije godine provedbe Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije 5.803.155,55 EUR (43.723.875,52 kune) u 2019. i 5.859.667,98 EUR (44.149.668,38 kuna) u 2020.), što govori u prilog kontinuiranoj predanosti Vlade Republike Hrvatske za poduzimanje aktivnosti kojima se položaj romske nacionalne manjine nastoji poboljšati te koje su usmjerene na smanjivanje jaza koji je još uvijek zamjetan između romske zajednice i većinskog stanovništva. Uz to, navedena sredstva uključuju samo sredstva izravno utrošena iz Državnog proračuna, dok se brojne investicije provode na područnoj i lokalnoj razini iz raznih izvora.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je 30. rujna 2022. godina pokrenuo postupak izrade Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027., za 2023.-2025. godinu. Akcijski plan za 2023.-2025., drugi je i

ključni kratkoročni provedbeni akt Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine budući će upravo njegov sadržaj definirati brzinu i izglednost postizanja ciljeva i ciljanih vrijednosti Nacionalnog plana. Izrada Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027., za 2023.-2025. godinu formalno je započela osnivanjem Radne skupine za izradu nacerta navedenih dokumenata koja obuhvaća članove iz redova predstavnika tijela državne uprave, predstavnika romske nacionalne manjine, organizacija civilnog društva i akademske zajednice. U 2022. godini održana je jedna sjednica Radne skupine i izrađena je prva verzija Nacrta Akcijskog plana, dok se tijekom prve polovice 2023. godine očekuju daljnje aktivnosti – bilateralni sastanci, izrada finalne verzije dokumenta, javno savjetovanje te konačno usvajanje dokumenta od strane Vlade Republike Hrvatske.

Jednak kontinuitet politike zamjetan je i na području praćenja nacionalne politike za Rome. Od 2005. godine Vlada RH osniva Povjerenstvo za praćenje provedbe, a u izvještajnom periodu odlukom Vlade RH osnovano je Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine u svrhu praćenja provedbe cjelokupnog operativnog dijela NSUR-a. Predsjednik Povjerenstva tradicionalno je jedan od potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske, zamjenik predsjednika je zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru, a članovi Povjerenstva su iz reda predstavnika nadležnih državnih tijela i predstavnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Zadaće Povjerenstva su: sustavno praćenje i koordiniranje provedbe NSUR; predlaganje mjera za unaprjeđenje provođenja NSUR i Akcijskog plana; izrada preporuka, mišljenja, stručnih obrazloženja i izvješća te smjernica u vezi s provedbom NSUR; predlaganje izmjena i dopuna NSUR; praćenje rasporeda i utroška sredstava za provođenje NSUR za koju se sredstva izdvajaju iz državnog proračuna; raspodjeljivanje financijskih sredstva za rješavanje problema i teškoća života pripadnika romske nacionalne manjine. Povjerenstvo osniva Radnu skupinu Povjerenstva radi razmatranja i unaprjeđenja provođenja Nacionalne strategije i Akcijskog plana te pripreme prijedloga i zaključaka za sjednice Povjerenstva. Radnu skupinu čine zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskome saboru, član Povjerenstva – predstavnik Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, zamjenici članova Povjerenstva iz reda predstavnika institucija te članovi Povjerenstva iz reda pripadnika romske nacionalne manjine. Tijekom 2019. godine održane su četiri sjednice Povjerenstva na kojima je raspravljano o programu Ministarstva poljoprivrede, pripremi Nacrta prijedloga Zakona o socijalnoj skrbi te projektu "Ispunjavanje preduvjeta za učinkovitu provedbu politika usmjerenih na nacionalne manjine - faza I", sufinanciranog sredstvima Europskog socijalnog fonda. Unaprijeđeni su kriteriji za utvrđivanje financijske pomoći za romsku nacionalnu manjinu. Doneseni su zaključci kojima je dana daljnja potpora Povjerenstva provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine i Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu. Povjerenstvo je, tijekom 2019. godine, raspodijelilo financijska sredstva u ukupnom iznosu od 194.520,89 EUR (1.465.617,67 kuna) u svrhu sufinanciranja prijevoza djece vrtićke dobi iz romskog naselja u vrtić, opremanja inkluzivne grupe u vrtiću, izrade tipskog projekta jednokatnice, troškova obrazovanja odraslih, troškova prijevoza odraslih polaznika programa obrazovanja odraslih iz romskih naselja do učilišta, potpore nadarenim učenicima, organizacije Kongresa mladih Roma Hrvatske 2020. godine i koncerta Europskog

orkestra za mir planiranog povodom otvorenja Memorijalnog centra Uštica 2020. godine te pete faze izgradnje Memorijalnog centra Uštica. Povjerenstvo redovito, temeljem Kriterija za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, raspodjeljuje sredstva za financijske pomoći pripadnicima romske nacionalne manjine, za svrhe za koje je uočena potreba, no za koje nisu ili nije moguće uspostaviti redovite mehanizme financiranja.

Tijekom 2020. održane su četiri sjednice Povjerenstva, koje su zbog epidemiološke situacije održane u virtualnom obliku. Na sjednicama je, između ostaloga, Povjerenstvo dalo suglasnost na Prijedlog godišnjeg programa za poboljšanje uvjeta življenja pripadnika romske nacionalne manjine za 2020. i prihvatilo Nacrt izvješća o provedbi Akcijskog plana za 2019. Sukladno Kriterijima za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj Povjerenstvo je rasporedilo financijska sredstva u ukupnom iznosu od 453.456,45 EUR (3.416.567,59 kuna) za ukupno 12 zamolbi, što je 133,11 % više nego 2019. (194.520,89 EUR (1.465.617,67 kuna)) i to za sufinanciranje izgradnje i dovršetka Memorijalnog centra Uštica, troškove obrazovanja odraslih, potporu nadarenim učenicima, projekt uređenja cesta u romskom naselju u Bistrincima te uklanjanje divljeg odlagališta otpada u romskom naselju u Pribislavcu. Održano je i 6 sjednica Radne skupine Povjerenstva.

Donošenjem novog strateškog dokumenta Povjerenstvo je nastavilo svoju djelatnost. U novom mandatu, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 23. lipnja 2021. donijela Odluku o osnivanju Povjerenstva, u skladu s dugogodišnjom praksom uključivanja ključnih resora i predstavnika romske zajednice u praćenje provedbe javne politike za uključivanje Roma u hrvatsko društvo. Povjerenstvo broji 16 članova od kojih sedam predstavnika romske nacionalne manjine, a devet predstavnika nadležnih tijela. Posvećenost Vlade uključivanju Roma potvrđena je imenovanjem potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske predsjedavajućim Povjerenstva je, a zamjenik predsjednika Povjerenstva zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru.

Tijekom 2021. godine održano je 6 sjednica Povjerenstva. Povjerenstvo je tijekom 2021. odobrilo 6 zahtjeva udruga i vijeća romske nacionalne manjine za (su)financiranje temeljem Kriterija za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, uključujući projekte praćenja Popisa stanovništva 2021, izložbe „50 godina od prvog kongresa Roma 1971. godine“) te izrade spomen obilježja „Zid boli“ kod Romskog memorijalnog centra u Uštici. 10 zahtjeva za sufinanciranje troškova školarine te opremanje školske knjižnice te 10 zahtjeva jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i udruga koje su se odnosile na unaprjeđenje infrastrukture (popravak autobusne stanice, uređenje cesta, nogostupa, projektno-tehničku dokumentaciju za rekonstrukciju prometnice, projektiranje izgradnje prometnice, odvodnje, javne rasvjete), sufinanciranje troškova odvoza komunalnog otpada te rekonstrukcije Romskog kulturno-edukacijskog centra. Sukladno Kriterijima za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj na svojim sjednicama tijekom 2021. g. Povjerenstvo je odobrilo financijsku potporu zamolbama ukupne vrijednosti 398.277,26 EUR (3.000.819,99 kuna).

Tijekom 2022. godine održano je sedam sjednica Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine i devet

sastanaka Radne skupine Povjerenstva. U lipnju 2022. Povjerenstvo je donijelo nove Kriterije za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj koji su omogućili jasniju i transparentniju dodjelu proračunskih sredstava. Novim Kriterijima propisana je i mogućnost dodjele jednokratne financijske pomoći za fizičke osobe koje se nalaze u nepovoljnijem položaju. Sredstva koja su utrošena tijekom godine, u iznosu od 530.891,23 EUR (4.000.000 kuna), utrošena su na plaćanje školovanja po 11 zamolbi, opremanje školske knjižnice te 8 zamolbi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Odobreno je i 5 zamolbi udruga i vijeća romske nacionalne manjine za (su)financiranje, uključujući projekt za izradu dodatnih ploča za spomen obilježje „Zid boli“ u Uštici te 26 zamolbi pojedinačnih osoba .

Tijekom 2022. godine Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina završio je provedbu projekta „Uključivanje Roma - Ispunjavanje preduvjeta za učinkovitu provedbu politika usmjerenih na nacionalne manjine – FAZA I“ započetog 2019. godine. Tijekom 2022. godine održana su tri regionalna okrugla stola na temu odgoja i obrazovanja Roma na kojem su sudjelovali predstavnici tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, predstavnici i članovi vijeća romske nacionalne manjine te predstavnici javnih ustanova, organizacija civilnog društva i drugi zainteresirani dionici, a održani su u Koprivnici, Sisku i Zagrebu. Cilj okruglih stolova je bio uputiti na potrebu sinergijskog djelovanja svih dionika i pojačanih napora upravo u području obrazovanja kao ključnog preduvjeta za uključivanje u tržište rada, ekonomsku emancipaciju te ravnopravno uključivanje pripadnika romske nacionalne manjine u društveni život šire zajednice. Održane su dvije diskusije s roditeljima pripadnicima romske nacionalne manjine na temu važnosti obrazovanja u Sisku i Osijeku. Cilj diskusija bio je podizanja razine informiranosti roditelja pripadnika romske nacionalne manjine na području Sisačko – moslavačke i Osječko - baranjske županije o važnosti obrazovanja za ukupne životne ishode pojedinca te o pravima i pogodnostima u odgojno-obrazovnom sustavu za djecu pripadnike romske nacionalne manjine. Paralelno s diskusijama održane su radionice za djecu predškolske dobi s ciljem da doprinesu većem uključivanju romske djece u sustav predškolskog odgoja i obrazovanja kroz pobuđivanje interesa kod djece za pohađanje vrtića i predškole. Zamišljene su kao svojevrsna usluga „čuvanja“ djece za vrijeme dok njihovi roditelji sudjeluju na diskusiji. Aktivnosti kreativnih radionica bile su usmjerene na pobuđivanje interesa kod djece za pohađanje vrtića nudeći im raznolike odgojno obrazovne sadržaje koji se provode u sustavu predškolskog odgoja. Aktivnosti u radionici prilagođavale su se interesima i potrebama uključene djece te su poticale cjelovit razvoj i učenje kroz igru. Uz to, održane su i dvije radionice o važnosti obrazovanja za djecu osnovnoškolske dobi (učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole) u Sisku i Belom Manastiru. Radionice su imale za cilj potaknuti, motivirati, informirati i kreirati pozitivan stav i raspoloženje prema obrazovanju općenito te prema daljnjem obrazovnom procesu koji slijedi nakon osnovne škole – srednjoškolsko obrazovanje (i fakultet).

Tijekom 2022. godine Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina obavljalo je pripremne radnje uz šest projekata direktno vezanih za romsku nacionalnu manjinu u okviru Programa Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027. Jedan od projekata vezan je i uz obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine, a planirana objava poziva je tijekom 2023. godine. Ključne aktivnosti projekta uključuju nastavak nacionalne kampanje „Pokreni kotač znanja“

koja pored osvještavanja široke i profesionalne javnosti o važnosti obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine ima za cilj i potaknuti značajnije sudjelovanje pripadnika romske nacionalne manjine u predškolskom odgoju i obrazovanju te u srednjoškolskom i visokom obrazovanju, i to putem medijske kampanje i motivacijskih radionica s roditeljima i djecom, kao i natječaja za najbolje romske učenike. Kampanja uključuje i regionalne edukacije romskih pomagača te nacionalne stručne skupove koji imaju za cilj unaprijediti razumijevanje dionika o faktorima koji doprinose pozitivnim ishodima u obrazovanju, ali i promoviranje postojećih pozitivnih praksi uključivog obrazovanja na nacionalnoj i EU razini. Također, projektne će aktivnosti uključivati i istraživačke aktivnosti povezane s detaljnijim ispitivanjem praksi u obrazovanju uključujući i učinke učenja na daljinu na obrazovne i odgojne ishode romske djece tijekom COVID-19 pandemije, kao i edukativne i izdavačke aktivnosti usmjerene jačanju kapaciteta profesionalaca za integrativan rad u sustavu obrazovanja. Prilikom provedbe regionalnih aktivnosti, bilo da je riječ o romskoj ili većinskoj populaciji kao ključan kriterij će se uzimati regionalni nalazi u području obrazovanja izloženi u analitičkom dijelu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, ali i regionalna distribucija ukupnih aktivnosti kako bi se postigla relativna razmjernost intervencija na potrebitim područjima/lokalitetima.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Ministarstvo pravosuđa i uprave je u godinama 2019., 2020., 2021. i 2022. financiralo projekte pružatelja primarne pravne pomoći koji su u svojim prioritarnim područjima djelovanja predviđali pružanje primarne pravne pomoći, među ostalim, i pripadnicima romske nacionalne manjine. Tu spadaju projekti Centra za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, Informativnog pravnog centra, Projekta građanskih prava Sisak i Ženske udruge „Izvor“ Tenja. U godišnjem izvješću o pružanju primarne pravne pomoći za 2021. godinu Projekt građanskih prava Sisak je istaknuo da su otprilike 10 % korisnika primarne pravne pomoći Romi, dok je Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek istaknuo da su pružali primarnu pravnu pomoć u prostorijama Kulturnog centra Roma Baranje.

Iz Izvješća Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

U području zapošljavanja i uključivanja u gospodarski život Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) procjenjuje kako je krajem prosinca 2019. godine bilo evidentirano ukupno 3.003 pripadnika romske nacionalne manjine, dok je krajem prosinca 2022. godine bilo evidentirano ukupno 3.282 nezaposlenih osoba pripadnika romske nacionalne manjine. Rast broja nezaposlenih posljedica je nekoliko faktora - globalne pandemije COVID-19, ekonomske krize uzrokovane ratom u Ukrajini te visokog priljeva mladih pripadnika romske nacionalne manjine na tržište rada.

Broj osoba romske nacionalne manjine zaposlenih na otvorenom tržištu rada 2019. godine bio je gotovo na istoj razini kao 2018. godine, odnosno zaposleno je ukupno 849 osoba romske nacionalne manjine, 2020. godine zaposleno je 593 osoba, tijekom 2021. godine zaposleno je

1.605 osoba, a tijekom 2022. godine zaposlene su 1.102 osobe romske nacionalne manjine, te je zamjetan rast zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine tijekom posljednje dvije godine. Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi niz aktivnosti usmjerenih na zapošljavanje pripadnika romske nacionalne manjine, a u tablici se navodi ukupan broj osoba romske nacionalne manjine uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja u razdoblju od 2018. do 2021.

Intervencija	Ukupan broj uključenih osoba romske nacionalne manjine u mjere APZ u razdoblju od 2018. do 2021. godine			
	godina			
	2018	2019	2020	2021
Javni radovi	570	716	421	623
Obrazovanje nezaposlenih	/	/	0	320
Osposobljavanje na radnom mjestu	/	/	0	9
Potpore za samozapošljavanje	7	12	6	15
Očuvanje radnih mjesta u sektoru proizvodnje tekstila, odjeće, obuće, kože i drva	/	/	/	5
Potpore za zapošljavanje	13	3	3	66
Stalni sezonac	/	/	0	5
Potpore za usavršavanje	/	/	0	3
Potpore pripravnštvo	/	/	/	1
Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	1	/	0	/
Ukupno	591	731	430	1047

Ostali podaci o napretku na području integracije pripadnika romske nacionalne manjine predstavljani su uz odgovarajuće članke Okvirne konvencije.

Uz članak 5.

Iz izvješća Ministarstva kulture i medija

Sukladno Ustavnom zakonu, radi očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta Pripadnici nacionalnih manjina, mogu osnivati udruge, zaklade i fondacije te ustanove za obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja, kulturne, nakladničke, muzejske, arhivske, knjižnične i znanstvene djelatnosti. Najznačajnija mreža manjinskih institucija su svakako središnje knjižnice nacionalnih manjina i one su kontinuirano na brizi Ministarstva kulture i medija. Ove knjižnice predstavljaju važna središta kulturnog života svojih sredina i mjesta međunarodne kulturne suradnje. Ministarstvo kulture i medija objavljuje pozive za predlaganje programa javnih potreba u kulturi, u sklopu kojih će sukladno svome djelokrugu i osiguranim sredstvima sufinancirati programi nacionalnih manjina i time ispunjavaju svoju ustavnu i zakonsku obvezu očuvanja njihovog nacionalnog identiteta.

Ministarstvo kulture i medija kontinuirano i sustavno osigurava i potiče kulturnu autonomiju nacionalnih manjina kroz koju pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju svoje kulturne i umjetničke slobode u svim aspektima kulturno-umjetničkog stvaralaštva i djelatnosti, kroz koje mogu razvijati i promicati svoj kulturni i nacionalni identitet, ali ostvaruju i aktivan i ravnopravan doprinos kulturnom životu. Sufinanciranjem programa pripadnika nacionalnih manjina prezentira se bogata kulturna baština nacionalnih manjina te pridonosi očuvanju vjerskog, nacionalnog, regionalno - zavičajnog identiteta te unapređivanju interkulture komunikacije.

Ministarstvo kulture i medija će i u narednom razdoblju objavljivati Pozive za predlaganje programa javnih potreba u kulturi, u sklopu kojih će sukladno svome djelokrugu i osiguranim sredstvima sufinancirati programe nacionalnih manjina i time ispunjavati svoju ustavnu i zakonsku obvezu očuvanja njihovog nacionalnog identiteta.

Ministarstvo kulture i medija drži da bi spram kulturnog nasljeđa, tradicije i umjetnosti svih nacionalnih manjina trebao biti jednak institucionalni sustavni pristup s ciljem očuvanja bogatog i raznolikog nasljeđa nacionalnih manjina Hrvatske, ali također i radi potrebe informiranja i edukacije većinskog hrvatskog naroda s kulturnom baštinom nacionalnih manjina, čime bi se postiglo obostrano kulturno-obrazovno oplemenjenje, uvažavanje i poštivanje, kao i posljedično jača integracija manjinskih nacionalnih zajednica u hrvatsko multikulturalno i multipluralno društvo. Potiče se i smatra opravdanim poseban tretman spram kulturne baštine, povijesti, jezika, pisma, tradicije i kulture nacionalnih manjina koje bi trebalo sustavno institucionalno čuvati te razvijati i održavati kroz aktivnu kulturnu politiku usmjerenu na očuvanje i razvitak umjetnosti i kulture nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Za zaštitu sakralnih objekata, rad knjižnica nacionalnih manjina, nakladničku djelatnost i programe ustanova nacionalnih manjina, muzejsko-galerijsku i likovnu djelatnost, glazbenu i glazbeno-scensku umjetnost te dramsku umjetnost-profesionalna kazališta i kazališni amaterizam, Ministarstvo kulture i medija je u 2019. osiguralo 1.935.665,70 EUR

(14.584.273,20 kuna), u 2020. godini 1.424.419,56 EUR (10.732.289,17 kuna) u 2021. godini 2.891.573,11 EUR (21.786.557,57 kuna) i u 2022. godini 1.133.431,63 EUR (8.539.840,61 kuna) te je u 2022.g. osigurano 7.048.530,51 EUR (53.107.153,10 kuna) za hitne mjere zaštite na kulturnom dobru i provedbu mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresu.

Ukupno, u razdoblju od 2019. do 2022.. godine, Ministarstvo kulture i medija je za programe javnih potreba u kulturi nacionalnih manjina osiguralo 14.433.620,50 EUR (108.750113,65 kuna).

Iz izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u okviru svog djelokruga, dodjeljuje financijska sredstva udrugama nacionalnih manjina za unaprjeđenje uvjeta njihovog rada te za provedbu programa i projekata u cilju daljnjeg unaprjeđenja prava pripadnika nacionalnih manjina te zaštitu i promicanje njihovog kulturnog, nacionalnog, jezičnog i vjerskog identiteta, a sukladno Operativnim programima Vlade Republike Hrvatske za nacionalne manjine. Sredstva se dodjeljuju u cilju omogućavanja stabilnosti rada udruga nacionalnih manjina i pružanja mogućnosti za daljnje unaprjeđenje njihovog rada te za provedbu programa i projekata koji imaju za cilj razvijanje nacionalnog i vjerskog identiteta, njegovanje i unaprjeđenje jezika i književnog stvaralaštva, razvijanje kulturno-umjetničke djelatnosti, očuvanje i njegovanje nacionalnih, kulturnih i drugih tradicija i običaja pripadnika nacionalnih manjina.

Ured dodjeljuje udrugama nacionalnih manjina financijska sredstva i za provedbu kapitalnih projekata odnosno projekata koji imaju za cilj povećanje i očuvanje vrijednosti imovine, ulaganja u zemljišta, građevine i drugu dugotrajnu imovinu kao što su kupnja ili izgradnja, dogradnja, rekonstrukcija ili adaptacija, energetska obnova, uređenje i opremanje te održavanje društvenih domova, sportskih klubova, kulturnih centara, etno kuća i drugih sličnih objekata u kojima organizirano djeluju pripadnici nacionalnih manjina. Sredstva koja se putem Ureda dodjeljuju krovnim udrugama nacionalnih manjina, iz godine u godinu znatno se uvećavaju s tendencijom rasta i u budućem razdoblju. . Primjerice, za unaprjeđenje uvjeta rada u postojećim objektima koje koriste nacionalne manjine kao i za njihovo uređenje i gradnju iz Državnog proračuna Republike Hrvatske s pozicije Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, aktivnost A513002 Programi za nacionalne manjine, za 2022. godinu utrošena su sredstva u ukupnom iznosu od 16.022.695,60 EUR (120.723.000,00 kuna). U odgovarajućim poglavljima ovog izvješća navode se brojne relevantne aktivnosti koje manjinske udruge i/ili njihove članice provode sredstvima osiguranim u okviru Operativnih programa nacionalnih manjina 2021.-2024.

Na području uključivanja u društveni i kulturni život u izvještajnom periodu nastavljen je trend unaprjeđenja kvalitete programa koji doprinose očuvanju jezičnog i kulturnog identiteta pripadnika romske nacionalne manjine u cjelini te kvalitetnije integracije u zajednicu u kojoj žive. Nastavljeno je i obilježavanje manifestacija značajnih za romsku zajednicu na državnoj razini koje pri tome uživaju potporu Ureda i drugih nadležnih tijela na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a mogu se naglasiti obilježavanja Svjetskog dana Roma, Svjetskog dana

romskog jezika te Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve Samudaripena/Holokausta na romskom groblju Uštica u Spomen području Jasenovac. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina sufinancira programe očuvanja tradicijske kulture Roma putem udruga i KUD-ova romske nacionalne manjine te je tijekom 2019. i 2020. godine sufinancirano je sedam predloženih programa s ukupno 13.272,28 EUR (100.000,00 kuna)

Napominje se kako Udruga „Spod Učke“, Plomin provodi programe za predškolsku te djecu u osnovnoj školi (3-14 godina) kojima se na holistički način (razgovor i igra, brojalice, priče, pjevanje i plesanje te dramsko i likovno izražavanje) uči vlaški jezik vezan uz Rumunje kao manjinu („istorumunjski“ je visoko ugrožen jezik koji se tradicionalno govori u Šušnjevići i okolnom kraju u Istarskoj županiji, te u Žejanama u Primorsko-goranskoj županiji). Održavaju se i radionice na istorumunjskom pripovijedanja tradicijskih priča za djecu, roditelje i sve zainteresirane.

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine

U pogledu realizacije programa kulturne autonomije nacionalnih manjina koje se osigurava sufinanciranjem udruga i ustanova nacionalnih manjina iz Državnog proračuna putem Savjeta za nacionalne manjine nastavno se daje kronološki prikaz po godinama unutar izvještajnog razdoblja.

Za 2019. godinu iznosi se kako slijedi: na Javni poziv za 2019. godinu ukupno je prijavljeno 1.035 programa od strane 85 udruga i ustanova nacionalnih manjina sa 126 njihovih podružnica, i to za sljedeće programe:

- informiranje: 57 programa ukupne vrijednosti 2.521.401,60 EUR (18.997.500,37 kuna)
- izdavaštvo: 68 programa ukupne vrijednosti 302.625,26 EUR (2.280.130,00 kuna)
- kulturni amaterizam: 434 programa ukupne vrijednosti 2.241.246,96 EUR (16.886.675,23 kuna)
- kulturne manifestacije: 476 programa ukupne vrijednosti 1.657.627,97 EUR (12.489.397,97 kuna.)

Za ostvarivanje navedenih programa zatražen je iznos od 6.722.901,79 EUR (50.653.703,57 kuna), što u odnosu na 2018. godinu kada je bilo zatraženo 6.356.104,89 EUR (47.890.072,26 kuna) za 1.080 programa (45 više), predstavlja povećanje od 5,8 %. Zatraženi iznos za četiri vrste programa veći je za 1.883.807,55 EUR (14.193.548,00 kuna) od sredstava planiranih u 2019. godini za cjelokupnu aktivnost kojoj je poziciji planirano 4.839.094,43 EUR (36.460.157,00 kuna). Pozicija osim programa izdavaštva, informiranja, kulturnog amaterizma i manifestacija također obuhvaća i programe stvaranja materijalnih pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine i programe koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma i ugovora.

U odnosu na 2018. godinu, na poziciji aktivnosti A732003 Savjet je u 2019. godini raspolagao s 347.754,60 EUR (2.620.157,00 kuna), odnosno 7,74 % više nego u 2018. godini, a programi kulturne autonomije ukupno su obuhvatili sljedeće vrste programa s iznosima kako slijedi:

- 55 programa informiranja u iznosu od 2.505.355,41 EUR (18.876.600,37 kuna)

- 67 programa izdavaštva u iznosu od 295.989,12 EUR (2.230.130,00 kuna)
- 431 programa kulturnog amaterizma u iznosu od 2.239.919,73 EUR (16.876.675,23 kuna)
- 480 programa kulturnih manifestacija u iznosu od 1.669.214,68 EUR (12.576.697,97 kuna)
- 4 programa koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma u iznosu od 366.978,57 EUR (2.765.000,00 kuna)
- 6 programa za stvaranje pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije Roma 111.487,16 EUR (840.000,00 kuna)

Sukladno Nacionalnoj strategiji za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine, odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Kriterijima financiranja i ugovaranja programa kulturne autonomije nacionalnih manjina i metodologiji praćenja i vrednovanja provedbe financiranih programa, Savjet raspodjeljuje proračunska sredstva udrugama i ustanovama manjina za programe kulturne autonomije i programe stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije, koji su usuglašeni s tijelima državne vlasti te jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Ovim programima se stvaraju materijalne pretpostavke za ostvarivanje kulturne autonomije nacionalnih manjina, a prvenstveno su pomoć u održavanju ili izgradnji domova kulture, nabavi opreme i stvaranju prostornih i drugih uvjeta za djelovanje udruga i ustanova te je u 2019. godini ukupno 111.487,16 EUR (840.000,00 kuna) dodijeljeno sljedećim lokalnim jedinicama:

- Općini Darda – 26.544,56 EUR (200.000,00 kuna) za izgradnju spojne ceste u Dardi
- Gradu Grubišno polje – 19.908,42 EUR (150.000,00 kuna) za izgradnju Društvenog doma
- Gradu Kutini – 23.890,11 EUR (180.000,00 kuna) za izgradnju Društvenog doma
- Općini Nedelišće – 17.253,97 EUR (130.000,00 kuna) za izradu projektne dokumentacije za sportski park s dječjim igralištem i Doma kulture Parag te za stvaranje planskih i prostornih preduvjeta u k.o. Trnovec
- Gradu Valpovo – 10.617,82 EUR (80.000,00 kuna) za nabavu multifunkcionalnih i modernih igrala te sportskog terena te
- Gradu Sisku – 13.272,28 EUR (100.000,00 kuna) za projektiranje uređenja kanala oborinske odvodnje i autobusnog stajališta uz cestu kroz naselje Palanjek.

U 2020. godini na Javni poziv prijavilo se 230 udruga, saveza i zajednica odnosno njihovih članica sa ukupno zatraženim iznosom od 7.391.349,19 EUR (55.690.120,45 kuna) te je Savjet za 83 udruge i ustanove rasporedio iznos od 5.759.506,27 EUR (43.395.000,00 kuna), i to:

- za tekuće donacije u novcu za programe kulturne autonomije 5.640.055,74 EUR (42.495.000,00 kuna)
- za pretpostavke za ostvarivanje kulturne autonomije romske manjine 111.487,16 EUR (840.000,00 kuna)
- za tekuće pomoći unutar općeg proračuna (Lipovljanski susreti 2020. godine i Večer nacionalnih manjina 2020. Bjelovar) 7.963,37 EUR (60.000,00 kuna).

U odnosu na 2019. godinu, navedeni iznos predstavlja povećanje od 980.800,72 EUR (7.389.843,00 kuna), odnosno 20,5%. U odnosu na iznos od 5.759.506,27 EUR (43.395.000,00

kuna) koji je planiran Odlukom, za udruge i ustanove nacionalnih manjina putem Savjeta za nacionalne manjine u 2020. godini, utrošeno je 5.773.395,76 EUR (43.499.650,37 kuna).

U 2020. godini, Savjet je za pretpostavke za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine u 2020. godini dodijelio 111.487,16 EUR (840.000,00 kuna), i to:

- Gradu Grubišno Polje iznos od 39.816,84 EUR (300.000,00 kuna) za izgradnju Doma za Rome Grubišno Polje
- Gradu Kutina iznos od 31.853,47 EUR (240.000,00 kuna) za nastavak izgradnje zgrade Društvenog doma u ulici Stjepan Radić, i
- Općini Nedelišće iznos od 39.816,84 EUR (300.000,00 kuna) za sufinanciranje izgradnje spojne ceste s oborinskom odvodnjom između romskog naselja Parag i državne ceste DC208 i rekonstrukciju ulice Zrinskih u naselju Gornji Kuršanec.

U 2021. godini raspoređen je iznos od 6.316.875,71 EUR (47.594.500,00 kuna) što u odnosu na 2020. godinu predstavlja povećanje u iznosu od za 557.369,43 EUR (4.199.500,00 kuna) odnosno za 9,7 %. Odluka osim programa izdavaštva, informiranja, kulturnog amaterizma i manifestacija također obuhvaća i programe stvaranja materijalnih pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine i programe koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma i ugovora:

- za Tekuće donacije 6.131.063,77 EUR (46.194.500,00 kuna) (programi kulturne autonomije 88 udruga i ustanova — informiranje, izdavaštvo, kulturni amaterizam i kulturne manifestacije, program koji proizlazi iz bilateralnog sporazuma s Republikom Mađarskom — nositelj udruga Demokratska zajednica Mađara Hrvatske, Bilje, kao i programi koji proizlaze iz bilateralnog sporazuma s Talijanskom Republikom — nositelj ustanova Centar za povijesna istraživanja, Rovinj i udruga Talijanska unija, Rijeka)
- za Pomoći proračunskim korisnicima drugih proračuna 66.361,40 EUR (500.000,00 kuna) (program koji proizlazi iz bilateralnog sporazuma s Talijanskom Republikom — nositelj Talijanska drama HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka)
- za Pomoći unutar općeg proračuna 119.450,53 EUR (900.000,00 kuna) (kulturne manifestacije Lipovljanski susreti 2021. i Večer nacionalnih manjina 2021., Bjelovar — ukupno 7.963,37 EUR (60.000,00 kuna), te programi stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine — ukupno 111.487,16 EUR (840.000,00 kuna).

Odlukom o rasporedu sredstava za 2021. raspoređena su sredstva za sufinanciranje 993 programa kulturne autonomije udruga i ustanova nacionalnih manjina, 88 udruga i ustanova nacionalnih manjina (sa 127 članica) i to: 63 programa informiranja, 69 programa izdavaštva, 407 programa kulturnog amaterizma, 454 programa kulturnih manifestacija, 3 programa koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma, 3 programa stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine, manifestacije Lipovljanski susreti 2021. i Večer nacionalnih manjina 2021., Bjelovar te financijske pomoći sukladno bilateralnom ugovoru s Talijanskom Republikom (korisnik Talijanska drama HNK Ivana pl. Zajca, Rijeka). Za programe stvaranja materijalnih pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine raspodijeljeno je ukupno 111.487,16 EUR (840.000,00 kuna) jednokratne pomoći jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave:

- Gradu Slavonski Brod je dodijeljen iznos od 39.816,84 EUR (300.000,00 kuna) za sufinanciranje izgradnje Društvenog doma u Novom naselju u MO „Josip Rimac“, na lokaciji k.č.br. 2987/69, k.o. Brodski Varoš,
 - Gradu Sisku iznos od 31.853,47 EUR (240.000,00 kuna) za sufinanciranje izgradnje Društvenog doma Capraške poljane, na lokaciji k.č.br. 2/24, k.o. Novo Selo,
 - Općini Nedelišće iznos od 39.816,84 EUR (300.000,00 kuna) za sufinanciranje izgradnje Doma kulture Parag, na lokaciji k.č.br. 1509/18, dio 1510/1 i dio 1509/19, k.o. Trnovec.
- Zaključno se iznosi kako je kroz ostvarivanje programa kulturne autonomije nacionalnih manjina i pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine postignut visok stupanj provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Uz članak 6.

Iz izvješća Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Za Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine i druge relevantne aktivnosti molimo vidjeti Izvješće uz članak 4.

Brojne aktivnosti, osobito one navedene u ovom izvješću uz članke 4.-9., i 12.-15., provedene uz potporu vlasti na nacionalnoj i lokalnoj razini doprinijele su i jačanju integracije manjina u hrvatsko društvo, kao i koheziji samoga društva, imajući u vidu i znatan doprinos manjina i kulturno bogatstvo hrvatskog društva. Primjer takvog pristupa je i analiza obrazovne politike u odnosu na doprinos pripadnika nacionalnih manjina hrvatskoj politici, kulturi, umjetnosti, gospodarstvu, znanosti i društvu općenito s ciljem da se u budućoj reformi obrazovnih programa značajna imena pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskoj povijesti, kao i datumi i činjenice koje su vezane za njihov doprinos, uključe u kulturnu, obrazovnu i drugu politiku. U svrhu osiguravanja provedbe navedene analize, Ured potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske osnovao je Radnu skupinu za provedbu aktivnosti 2.2.13. u Operativnim programima nacionalnih manjina 2021.-2024. U okviru rada Radne skupine provedeno je istraživanje kojim je analizirana vidljivost (kvantitativna zastupljenost) nacionalnih manjina i njihov prikaz te kvalitativni kontekst u kojem su predstavljene tradicionalne nacionalne manjine u udžbenicima osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Provedena je analiza udžbenika za nastavu na hrvatskom jeziku iz Hrvatskog jezika, Glazbene kulture, Glazbene umjetnosti, Likovne kulture, Likovne umjetnosti, Prirode i društva, Povijesti, Geografije, Etike i Politike i gospodarstva, a primarno su analizirane romska, srpska, talijanska i mađarska nacionalna manjina. Studija donosi i preporuke u skladu sa europskom praksom, usmjerene na državne organizacije, škole, izdavače i znanstvenu zajednicu. Rezultati istraživanja i objava studije očekuju se u 2023. godini.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Procesuiranje ratnih zločina

Republika Hrvatska odlučno nastavlja s temeljitim istraživanjem i procesuiranjem ratnih zločina počinjenih u Hrvatskoj od 1991. godine nadalje, bez obzira na etničku pripadnost ili rang počinitelja. Kazneni progon za ratne zločine poduzima se na temelju jasnih i objektivnih kriterija, sukladno načelu legaliteta. Pri tome je nepristranost osigurana i zakonodavnim okvirom, kojim je određena specijalizacija kod policijskih službenika, sudova i državnih odvjetništava. Nadalje, radi osiguranja ujednačenog postupanja u svim predmetima, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je tužiteljima dalo posebne smjernice (naputak) o postavljanju standarda u postupanju te je uvedena jedinstvena primjena standarda za progon svih ratnih zločina. Ne-diskriminirajuće i nepristrano postupanje u predmetima ratnih zločina, osim navedenog naputka o standardima za postupanje i posebnoj specijalizaciji tijela progona, ogleda

se i u činjenici kako nadležna županijska državna odvjetništva nastavljaju s procesuiranjem počinitelja svih ratnih zločina pa tako i protiv pripadnika hrvatskih oružanih snaga.

U Republici Hrvatskoj procesuirano je ukupno 3766 osoba zbog počinjenja kaznenih djela ratnih zločina. Tijekom 2019. godine prijavljeno je 60 osoba zbog počinjenja tog kaznenog djela, optužnice su podignute protiv 27 osoba, a zbog istog kaznenog djela u toj godini presuđeno je 29 osoba. U 2020. godini prijavljeno je 18 osoba, optuženo 28 osoba, a 24 osobe su presuđene zbog počinjenja kaznenih djela ratnih zločina. Tijekom 2021. godine protiv 35 osoba podnesene su kaznene prijave zbog počinjenja kaznenih djela ratnih zločina, optužnice su podignute protiv 25 osoba, a zbog tih kaznenih djela sudovi su donijeli presude u odnosu na 28 osoba.

Procesuiranje ratnih zločina u Republici Hrvatskoj karakterizira nedostupnost okrivljenika, a vrlo često i svjedoka i dokaza. U tu svrhu je ministar pravosuđa RH još u ožujku 2018. godine posjetio ministricu pravde Republike Srbije te je na inicijativu hrvatske strane dogovoreno uspostavljanje dvaju Povjerenstava koja će raditi na razmjeni popisa osoba optuženih ili osuđenih za ratne zločine, te bilateralnom Ugovoru kojim bi se regulirao kazneni progon i suradnja u predmetima ratnih zločina, posebice pitanje nadležnosti. Na temelju tog dogovora, oba Povjerenstva su ustrojena te je održano nekoliko sastanaka. Mješovito Povjerenstvo za razmjenu popisa optuženih i osuđenih za ratne zločine sastalo se u travnju 2018. godine te su ponovno razmijenjeni popisi. I na tom sastanku je ukazano srbijanskoj strani da ne dostavljaju cjelovite popise jer u listu osuđenih ili optuženih ne uključuju one osobe koje je kazneno procesuiralo vojno tužiteljstvo bivše Jugoslavenske narodne armije. Hrvatska strana nije zaprimila poziv za održavanje novih sastanaka jer srbijanska strana smatra da ne postoji potreba za održavanjem istih.

Povjerenstvo za rješavanje pitanja kaznenog progona i suradnje u predmetima ratnih zločina uspostavljeno je s ciljem sklapanja bilateralnog međudržavnog ugovora koji bi regulirao pitanje nadležnosti i tako stavio van snage postojeći Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine Republike Srbije koji iskrivljuje načela univerzalne jurisdikcije uvodeći svojevrsnu „kvazi-univerzalnu“ jurisdikciju. Ovo Povjerenstvo je održalo tri sastanka, u lipnju i prosincu 2018., posljednji u srpnju 2019. godine te je srbijanskoj strani predloženo načelo teritorijalnosti koje bi bilo osnovno za određivanje nadležnosti za kazneno procesuiranje kaznenih djela ratnih zločina. Na inicijativu Republike Hrvatske 13. veljače 2019. godine u Zagrebu održan je sastanak ministara pravosuđa Republike Hrvatske i Republike Srbije. Jedna od tema razgovora bilo je i unapređenje suradnje u procesuiranju ratnih zločina te su se obje strane dogovorile da će se intenzivirati rad dvaju Povjerenstava.

Unatoč takvom dogovoru, održan je samo 10. srpnja 2019. godine u Srbiji sastanak Povjerenstva za rješavanje pitanja kaznenog progona i suradnje u predmetima ratnih zločina između Republike Hrvatske i Republike Srbije. Na tom sastanku je hrvatska strana predložila da se ubrzo u Zagrebu održi finalni krug pregovora, te je nastavno na to hrvatska strana 10. rujna preko Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji uputila poziv Ministarstvu pravde RS za održavanjem posljednjeg kruga pregovora u listopadu 2019. godine. Potvrdu o prihvatljivosti termina hrvatska strana nije zaprimila, kao ni tekst ugovora s izmjenama koje su usuglašene na posljednjem sastanku Povjerenstva u srpnju 2019. godine koji se održao u Republici Srbiji, niti prijedloge srbijanske strane na one članke koji još nisu usuglašeni.

Ministar pravosuđa i uprave g. Malenica je 30. listopada 2020. godine nakon potvrđivanja nove Vlade Republike Srbije, u listopadu 2020. godine poslao pismo čestitke novoizabranoj ministrici pravosuđa Republike Srbije gđi Popović u kojem je naglasio i pozvao na intenziviranje dijaloga i nastavak rada spomenuta dva Povjerenstva te napomenuo kako je i dalje otvoren poziv koji je upućen u rujnu 2019. godine za nastavak pregovora u vezi bilateralnog ugovora za kazneni progon počinitelja ratnih zločina i ponovna uspostava dinamike rada Povjerenstva za razmjenu popisa. Odgovor na ovaj poziv još nije zaprimljen.

Uz gore navedene aktivnosti, i Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je nastavilo sa sudjelovanjem u regionalnim sastancima tužiteljstva. U svibnju 2019. godine predstavnici Državnog odvjetništva Republike Hrvatske sudjelovali su na Regionalnoj konferenciji tužitelja za ratne zločine koja se održala u Beogradu (Republika Srbija). Na konferenciji su se regionalna Tužiteljstva složila kako je potrebno provesti više kaznenih postupaka za ratne zločine počinjene u sukobima u bivšoj Jugoslaviji te da je međusobna suradnja njihovih ureda koja se suočava s mnogim izazovima koje treba riješiti, ključna za postizanje toga. Regionalna tužiteljstva su se okupila i u prosincu 2019. u Sarajevu (Bosna i Hercegovina) gdje je održana nova konferencija o suradnji u predmetima ratnih zločina.

Kazneni zakon propisuje samostalno kazneno djelo „Javno poticanje na nasilje i mržnju“ (članak 325.). Njegovim propisivanjem nacionalno kazneno zakonodavstvo usklađeno je sa zahtjevima Okvirne odluke Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenog 2008., o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima. Kazneno djelo je općeg karaktera (*delicta communia*). Sukladno Okvirnoj odluci, stavkom 1. propisuje se kažnjavanje kaznom zatvora do tri godine počinitelja koji putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rase, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina. Sukladno preporukama ECRI-a kojim se traži da se kroz kazneno zakonodavstvo kažnjava organizator ili vođa grupe koji potiče na nasilje i mržnju, novelom Kaznenog zakona iz 2012. uvedena je inkriminacija u stavku 2., kojom se sankcionira organiziranje ili vođenje grupe od tri ili više osoba radi počinjenja djela iz stavka 1., kao i samo sudjelovanje u takvom udruženju (stavak 3.), a što je u skladu s relevantnim međunarodnim dokumentima (npr. Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije). Stavkom 4. propisano je kažnjavanje kaznom zatvora do tri godine javnog odobravanja, poricanje ili znatnog umanjivanja kaznenog djela genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rase, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine. Također, kroz stavak 5. osigurano je i kažnjavanje za pokušaj predmetnog kaznenog djela iz stavka 1. i 4.

Uz članak 7.

Iz Izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Ministarstvo pravosuđa i uprave ukazuje kako Kazneni zakon propisuje u Glavi XI. Kaznena djela protiv ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Člankom 126. Kaznenog zakona inkriminirano je kazneno djelo „Povreda slobode izražavanja nacionalne pripadnosti“. Tko pripadniku nacionalne manjine uskrati ili ograniči pravo na slobodu izražavanja nacionalne pripadnosti ili na kulturnu autonomiju, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine. Istom kaznom kaznit će se i tko suprotno propisima o uporabi jezika i pisma, uskrati ili ograniči osobi pravo služiti se svojim jezikom i pismom.

Kazneno djelo „Povreda slobode mišljenja i izražavanja misli“ iz članka 127. Kaznenog zakona čini tko uskrati ili ograniči slobodu govora ili javnog nastupa, slobodu tiska ili drugih sredstava priopćavanja ili slobodno osnivanje ustanova javnog priopćavanja, tko naredi ili provodi cenzuru, ili novinaru protupravno uskrati ili ograniči slobodu izvještavanja, tko protupravno spriječi tiskanje, prodaju ili raspačavanje knjiga, časopisa, novina ili drugih tiskanih stvari, ili proizvodnju i emitiranje radijskog i televizijskog programa, programa novinskih agencija ili objavljivanje drugih medijskih sadržaja. Zapriječena je kazna zatvora do jedne godine.

Člankom 128. Kaznenog zakona inkriminirano je kazneno djelo „Povreda prava na okupljanje i prosvjed“. Kaznom zatvora do jedne godine kaznit će se tko uskrati ili ograniči pravo na javno okupljanje ili mirni prosvjed koji je organiziran u skladu sa zakonom, kao i tko silom, ozbiljnom prijetnjom ili na drugi način spriječi, onemogućí ili znatno ometa javno okupljanje ili mirni prosvjed koji je organiziran u skladu sa zakonom.

Kazneno djelo „Povreda prava na udruživanje“ iz članka 129. Kaznenog zakona čini tko uskrati ili ograniči pravo na osnivanje političkih stranaka, sindikata ili drugih udruga, uključivanje u njih ili istupanje iz njih koje je u skladu sa zakonom. Zapriječena je kazna zatvora do jedne godine.

Iz Izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Kao što je ranije navedeno, u odgovarajućim poglavljima ovog izvješća navode se brojne relevantne aktivnosti koje manjinske udruge i/ili njihove članice provode u okviru Operativnih programa nacionalnih manjina 2021.-2024. sa znatno uvećanim sredstvima svake godine.

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine

Brojne udruge nacionalnih manjina ostvaruju potporu putem Savjeta za nacionalne manjine kroz Ostvarivanje programa kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija. U razdoblju 2019. – 2021. sljedeće udruge su ostvarile potporu:

Za pripadnike albanske nacionalne manjine nastavljeno je financiranje kulturnih aktivnosti djelovanjem središnje albanske udruge Unije zajednice Albanaca u Republici Hrvatskoj, Albanskog kulturnog društva “Shkendija” Zagreb, Kluba albanskih žena “Kraljica Teuta”,

Foruma albanskih intelektualaca u Hrvatskoj”, Udruga albanskih žena u Zagrebu „Drita“, Društvo albanskih umjetnika Hrvatske – DEA, Albansko dramsko društvo u Hrvatskoj „Mergimtari“, Zajednica Albanaca Primorsko-Goranske županije, Zajednica albanske nacionalne manjine Otoka Krka i zajednica Albanaca Splitsko-Dalmatinske županije. U proteklom razdoblju program kulturnog amaterizma provodio se putem županijskih zajednica Albanaca i to: Zagrebačke, Istarske, Primorsko-goranske, Zadarske, Šibenske, Varaždinske i novoosnovanih udruga u Splitsko-dalmatinskoj i Osječko-baranjskoj županiji. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama albanske nacionalne manjine u proteklom su razdoblju izdvojena sredstva u iznosu 428.694,67 EUR (3.230.000,00 kuna).

Za pripadnike bošnjačke nacionalne manjine kulturne aktivnosti se odvijaju u okviru 21 udruge i to: Kulturnog društva Bošnjaka Hrvatske “Preporod” Zagreb, Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske Zagreb, Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske za Sisačko-moslavačku županiju, Nacionalne zajednice Bošnjaka Istre Pula, Bošnjačke nacionalne zajednice Primorsko goranske županije Rijeka, Bošnjačke nacionalne zajednice Hrvatske za Vukovarsko-srijemsku županiju Vukovar, Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju Zagreb, Bošnjačka nacionalna zajednica Zadarske županije Zadar, Bošnjačka nacionalna zajednica Pule i Istarske županije, Bošnjačka nacionalna zajednica Buzet, Sabor bošnjačkih asocijacija Hrvatske “Sabah” Zagreb, KUD-a “Kršćanski ljiljani”, Potpićan, KUD-a “Sevdah” Zagreb KUD-a “Bosna” Istarske županije Pula, Bošnjačkog kulturnog društva “Nur” Sisak, Bošnjačkog KUD-a “Behar” Gunja, KUD-a “Selam” Dubrovnik, KUD-a „Đulistan“ Labin, Bošnjačka zajednica kulture “Preporod” Dubrovnik, Udruga mladih Bošnjaka i prijatelja Grada Rijeke i Primorsko-Goranske županije, Kulturno društvo Bošnjaka “Preporod”, Split, Bošnjačka nacionalna zajednica Rovinj, Nacionalna zajednica Bošnjaka Vodnjan i Bošnjačkog KUD-a “Ljiljan” Drenovci. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama bošnjačke nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 1.019.377,53 EUR (7.680.500,00 kuna).

Nacionalna zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj, Zagreb utemeljena je s ciljem očuvanja i promicanja kulturnog, jezičnog i nacionalnog identiteta bugarske nacionalne manjine. Nacionalna zajednica Bugara ostvaruje program informiranja tiskanjem lista “Rodna reč” te program izdavaštva u okviru kojeg izdaju knjige s temama iz povijesti bugarske nacionalne manjine u Hrvatskoj. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija bugarske nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 48.576,55 EUR (366.000,00 kuna).

Za pripadnike crnogorske nacionalne manjine kulturne aktivnosti su nastavljene u Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske, kao i putem Saveza Crnogoraca Hrvatske, Rijeka. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija ostvaruje organiziranjem likovnih izložbi, stručnih skupova i obilježavanjem obljetnica značajnim za očuvanje kulturnog, vjerskog i nacionalnog identiteta. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama crnogorske nacionalne manjine u izvještajnom su razdoblju izdvojena sredstva u iznosu od 282.274,87 EUR (2.126.800,00 kuna).

Savez Čeha u Republici Hrvatskoj, Daruvar kao središnja udruga češke nacionalne manjine objedinjuje rad 30 čeških beseda koje su u izvještajnom razdoblju nastavile ostvarivati programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija djelovanjem dramsko-recitatorskih, kazališnih, folklornih skupina za djecu i odrasle, pjevačkih i glazbenih grupa, te obilježavale obljetnice značajne za očuvanje kulturnog, vjerskog i nacionalnog identiteta. Pored navedenog Saveza djeluje još Novinsko izdavačka ustanova „Jednota“ Daruvar. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 1.496.542,57 EUR (11.275.700,00 kuna).

Savez Slovaka, Našice, u izvještajnom razdoblju proširio je kulturne aktivnosti osnivanjem dviju novih matica. Danas u okviru Saveza Slovaka, djeluju četiri kulturno-umjetnička društva i 16 matica Slovaka koje su ostvarivale program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija djelovanjem glazbenih, folklornih, tradicijskih i pjevačkih skupina. Pored navedenog Saveza djeluje još Slovački centar za kulturu Našice. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 649.678,15 EUR (4.895.000,00 kuna).

Za pripadnike mađarske nacionalne manjine program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija ostvaruju središnja udruga Demokratska zajednica Mađara Hrvatske, Osijek u okviru koje djeluju 30 kulturnih udruga i društava, Demokratska zajednica Mađara Bilje, Civilni centar „Deak Ferenc“ Lug, KUD „Ady“, KUD „Jozsef Atila Zmajevac, Zmajevac, KUD „Darda“, Mađarska kulturna udruga „Pelmonostor“ Beli Manastir, Mađarsko kulturno društvo „Ady Endre“ Zagreb, Mađarsko kulturno društvo „Nepkor“ Osijek, Udruga za njegovanje običaja Mađara „Stari Jankovci“, Udruga za njegovanje običaja Mađara „Surduk“ Zmajevac, Zajednica Mađara Grada Bjelovara i Zajednica Mađara Grubišnog Polja, Grbavac. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija navedenim mađarskim udrugama u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 2.037.029,66 EUR (15.348.000,00 kuna).

Za pripadnike makedonske nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju ostvaren je program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija putem Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj, Zagreb, koja ostvaruje program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija djelovanjem šest makedonskih kulturnih društava: Makedonskog kulturnog društva “Ohridski biser” iz Zagreba, “Ilinden” Rijeka, “Braća Miladinovci” Osijek, Makedonsko kulturno društvo “Krstes Misirkov” Zagreb, Makedonsko kulturno društvo “Makedonija” Split, Makedonsko kulturno društvo “Biljana” Zadar i Makedonsko kulturno društvo “Sveti Kiril i Metodij” Pula. Pored navedene Zajednice djeluje još Makedonski kulturni forum, Pula. Uz izložbe, te obilježavanje Ilindena i drugih značajnih obljetnica iz povijesti Makedonaca, u svim kulturnim društvima priređuju se i Dani makedonske kulture. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama makedonske nacionalne manjine u proteklom su razdoblju izdvojena sredstva u iznosu od 351.980,89 EUR (2.652.000,00 kuna).

Pripadnici njemačke i austrijske nacionalne manjine organizirani su u 7 nevladinih udruga registriranih sukladno Zakonu o udrugama: Narodni savez Nijemaca Hrvatske, Njemačka

zajednica – zemaljska udruga podunavskih Švaba u Hrvatskoj, Osijek, Udruga Nijemaca i Austrijanaca, Sirač, Udruga Nijemaca i Austrijanaca, Vukovar i Zajednica Austrijanaca u Hrvatskoj, Zagreb, Zajednica Austrijanaca i Nijemaca u Hrvatskoj, Osijek i Zajednica Nijemaca u Hrvatskoj, Zagreb. Iz Državnog proračuna Republika Hrvatska u izvještajnom razdoblju udrugama njemačke i austrijske nacionalne manjine ukupno je raspoređeno 348.539,02 EUR (2.626.000,00 kuna) za programe kojima se ostvaruju etnička prava, informiranje, izdavaštvo, kulturni amaterizam i kulturne manifestacije.

Za pripadnike poljske nacionalne manjine program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija odvija se u okviru Poljske kulturne udruge “Mikolaj Kopernik” iz Zagreba koja okuplja pripadnike poljske nacionalne manjine s ciljem promicanja poljske nacionalne i kulturne tradicije, njegovanja poljskog jezika i kulture kao i organiziranja obljetnica, Dana neovisnosti Republike Poljske, izložbi i predavanja. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udruzi poljske nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 61.848,83 EUR (466.000,00 kuna).

U proteklom razdoblju za pripadnike romske nacionalne manjine ostvaren je program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija putem 6 udruga koje djeluju na području nekoliko županija: Romski resursni centar Darda, Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara“, Zagreb, Udruga baranjskih Roma, Beli Manastir, Udruga žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost“, Zagreb, Romska udruga „Sara“, Torjanci i Udruga baranjskih Roma „Napredak“, Bolman. Za programe informiranja, izdavaštva, kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija Roma u izvještajnom razdoblju su izdvojena sredstva u iznosu od 271.285,42 EUR (2.044.000,00 kuna).

U okviru Nacionalne zajednice Rusa Hrvatske u izvještajnom razdoblju ostvaren je program kulturnog amaterizma aktivnostima pjevačkog zbora “Rjabinuška”, a organizirane su manifestacije i izložbe u cilju upoznavanja jezika, kulture i tradicije ruske nacionalne manjine. Pored Nacionalne zajednice Rusa Hrvatske, Sukladno Zakonu o udrugama u Republici Hrvatskoj djeluju još četiri udruge ruske nacionalne manjine: Ruska kulturna udruga “Katjuša”, Požega, Rusko kulturno društvo izvor – Split, Gornje Sitno, SARUS – Udruga ruske nacionalne manjine Republike Hrvatske, Zagreb i Udruga ruskog govornog područja u Međimurju „Kalinka“, Čakovec. Za ostvarivanje programa kulturnog amaterizma Rusa u izvještajnom razdoblju iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske izdvojeno je 133.320,06 EUR (1.004.500,00 kuna).

Uz Savez Rusina u Republici Hrvatskoj, Vukovar, koji ostvaruje program kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija djelovanjem folklornih, glazbenih i pjevačkih skupina na području Republike Hrvatske djeluje i „Rusnak“ – društvo Rusina u Republici Hrvatskoj, Petrovci s ciljem promicanja, čuvanja i obogaćivanja identiteta i kulture rusinske nacionalne manjine. Za ostvarivanje programa kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama rusinske nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 335.324,18 EUR (2.526.500,00 kuna).

Na području Republike Hrvatske djeluje Ukrajinska zajednica u Republici Hrvatskoj koja okuplja najveći broj pripadnika ukrajinske nacionalne manjine s ciljem promicanja, čuvanja i obogaćivanja identiteta i kulture ukrajinske nacionalne manjine. Pored navedene udruge djeluje još Društvo za ukrajinsku kulturu, Zagreb i Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo „Kobzar“ – Zagreb, Zagreb. Za ostvarivanje programa kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama ukrajinske nacionalne manjine u izvještajnom su razdoblju izdvojena sredstva u iznosu od 15.847,10 EUR (119.400,00 kuna).

Ukrajinski dom svečano je otvoren 24. kolovoza 2022. godine u Zagrebu, a tom prigodom je predsjednik Vlade mr.sc. Andrej Plenković uputio izraze podrške i solidarnosti Hrvatske s Ukrajinom. Svečanom otvaranju, uz gradonačelnika Zagreba, prisustvovao je i predsjednik Vrhovne rade Ruslan Stefanchuk. Ukrajinski dom odmah je zaživio i postao svojevrsnim domom za sve brojniju prognaničku populaciju koja će se, zajedno s ostalima, uključiti u provođenje različitih aktivnosti u Zajednici u cilju očuvanja i njegovanja kulture, tradicije i jezika.

Za pripadnike slovenske nacionalne manjine kulturne aktivnosti se ostvaruju putem Saveza slovenskih društava u Republici Hrvatskoj, Rijeka, u okviru kojeg djeluju, pored ranije osnovanih Slovenskog kulturnog društva “Slovenski dom” Zagreb, Kulturno-prosvjetnog društva “Bazovica” Rijeka, Slovenskog kulturnog društva “Triglav” Split te Slovenske kulturne udruge “France Prešern” Šibenik, Slovensko kulturno društvo “Lipa” Zadar, Slovensko kulturno društvo “Istra” Pula, Slovensko kulturno-prosvjetno društvo “Snežnik” Lovran, Slovensko kulturno društvo “Stanko Vraz” Osijek i Kulturno društvo “Slovenski dom” Karlovac. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama slovenske nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 346.141,08 EUR (2.608.000,00 kuna).

Srpsko kulturno društvo “Prosvjeta” Zagreb u izvještajnom razdoblju provodilo je aktivnosti kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija koji su značajni za očuvanje kulture, tradicije i jezika srpske nacionalne manjine. Društvo promiče i njeguje kulturni identitet Srba ostvarivanjem programa kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija u 52 pododbora. U okviru srpske nacionalne manjine organizirane su sljedeće udruge: Srpsko narodno vijeće – nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, Zagreb, Zajedničko vijeće općina Vukovar, Vukovar, Srpski demokratski forum, Zagreb, Srpsko privredno društvo „Privrednik“, Zagreb, Čuvari srpskog identiteta, Vukovar, Srpsko kulturno-umjetničko i duhovno društvo „Đurđevdan“ u Drežnici, Drežnica, Udruga srpske nacionalne zajednice „Uranak“ Varaždin, Varaždin i Ustanova u oblasti kulture „Srpski kulturni centar“, Vukovar. Srpsko narodno vijeće, Zagreb, krovna je udruga pripadnika srpske nacionalne manjine, koja uz programe izgradnje građanskog povjerenja i kulture, redovito izdaje tjedne informativne novine “Novosti”. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija kulturnim društvima i udrugama srpske nacionalne manjine u izvještajnom su razdoblju izdvojena sredstva u iznosu od 4.616.895,61 EUR (34.786.000,00 kuna).

Za pripadnike talijanske nacionalne manjine kulturne aktivnosti se ostvaruju putem Centra za povijesna istraživanja Rovinj / Centro di ricerche storiche Rovigno / Središće za zgodovinska

raziskovanja Rovinj, Rovinj, EDIT Rijeka – Novinsko-izdavačka ustanova, Rijeka i Unione Italiana, Rijeka. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama talijanske nacionalne manjine u izvještajnom su razdoblju izdvojena sredstva u iznosu od 3.156.812,00 EUR (23.785.000,00 kuna).

Za pripadnike židovske nacionalne manjine kulturne aktivnosti se ostvaruju putem Židovske općine Zagreb, Istraživačko dokumentacijskog centra “Cendo” Zagreb, Bet Israel u Hrvatskoj, Zagreb, Udruge “preživjelih Holokausta ” Zagreb i Židovska vjerska zajednica Bet Israel u Hrvatskoj. Za programe kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija udrugama židovske nacionalne manjine u izvještajnom razdoblju izdvojena su sredstva u iznosu od 354.948,17 EUR (2.674.357,00 kuna).

Uz članak 8.

Iz Izvješća Ureda Komisije za odnose s vjerskim zajednicama

Sukladno članku 15. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, pripadnici nacionalnih manjina mogu, radi očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta, osnivati udruge, zaklade i fondacije.

Prema članku 2. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica (Narodne novine, broj 83/02 i 73/13) vjerske zajednice samostalno i slobodno određuju unutarnju organizaciju; tijela upravljanja, njihovu hijerarhiju i nadležnosti; tijela i osobe koje predstavljaju vjersku zajednicu i njene organizacijske oblike; sadržaj i način očitovanja vjere; održavanje veza sa svojom središnjicom i drugim vjerskim zajednicama, udruživanje s drugim vjerskim zajednicama i druga pitanja svoga djelovanja u skladu s Ustavom Republike Hrvatske. Vjerske zajednice i njihovi organizacijski oblici za koje to zatraži vjerska zajednica te zajednice vjerskih zajednica upisuju se u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj (dalje: Evidencija) koju vodi Ministarstvo pravosuđa i uprave, u skladu s Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja Evidencije vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 9/03, 12/03, 24/04, 144/10, 124/12 i 21/20). Evidencija se vodi u elektroničkom obliku i podaci o upisanim pravnim osobama su javni te su dostupni na internetu. Osnivanje i djelovanje udruga uređeno je Zakonom o udrugama (Narodne novine, broj 74/14, 70/17 i 98/19) i Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja registra udruga Republike Hrvatske i registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 4/15 i 14/20).

Na temelju Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica Vlada Republike Hrvatske sklopila je Ugovore o pitanjima od zajedničkog interesa koji uključuju crkve i vjerske zajednice nacionalnih manjina. Na taj je način Republika Hrvatska stvorila odgovarajuće uvjete za izražavanje, očuvanje i razvijanje samobitnosti i u smislu Okvirne konvencije. Crkve i vjerske zajednice nacionalnih manjina koje su sklopile Ugovor o pitanjima od zajedničkog interesa s Vladom Republike Hrvatske su: Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Islamska zajednica u Hrvatskoj, Bugarska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Makedonska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Koordinacija židovskih općina u Republici Hrvatsko i Židovska vjerska zajednica „Bet Israel“ u Hrvatskoj.

Time su, ne samo Ustavom i Zakonom osigurana prava nacionalnih manjina prema Okvirnoj konvenciji, nego su ona razrađena navedenim ugovorima. Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica i ugovorima crkvama i vjerskim zajednicama zajamčena je sloboda okupljanja, udruživanja, iznošenja misli i očitovanja vjere, osnivanje ustanova, organizacija i udruga, kao i dušobrižništvo u bolnicama, socijalnim ustanovama, zatvorima i kaznionicama, policiji i vojsci. Važno je napomenuti da je također osigurana i redovita financijska potpora iz državnog proračuna, pravo održavanja predškolskog odgoja u vrtićima i vjeronauka u osnovnim i srednjim školama te sklapanje braka u vjerskom obliku koji ima učinke građanskog braka.

Slijede podaci o iznosima redovite financijske potpore iz državnog proračuna te potporama ostvarenim kroz Ured Komisije za odnose s vjerskim zajednicama u razdoblju od 2019. do 2022.

		2019.	2020.	2021.	2022.
1	Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj	1.410.110,43 EUR (10.624.477,00 kuna)	1.457.363,39 EUR (10.980.504,48 kuna)	1.516.241,99 EUR (11.424.125,28 kuna)	1.580.328,57 EUR (11.906.985,63 kuna)
2	Islamska zajednica u Hrvatskoj	429.747,96 EUR (3.237.936,00 kuna)	444.148,79 EUR (3.346.439,04 kuna)	462.092,74 EUR (3.481.637,76)	481.623,89 EUR (3.628.795,20 kuna)
3	Bugarska pravoslavna crkva u Hrvatskoj	23.128,81 EUR (174.264,00 kuna)	23.903,84 EUR (180.103,49 kuna)	24.869,57 EUR (187.379,81 kuna)	25.920,73 EUR (195.299,74 kuna)
4	Makedonska pravoslavna crkva u Hrvatskoj	99.230,07 EUR (747.649,00 kuna)	102.555,19 EUR (772.702,07 kuna)	106.698,50 EUR (803.919,83 kuna)	111.208,29 EUR (837.898,89 kuna)
5	Koordinacija židovskih općina u Hrvatskoj	80.577,74 EUR (607.113,00 kuna)	83.277,90 EUR (627.457,32 kuna)	86.642,39 EUR (652.807,08 kuna)	90.304,48 EUR (680.399,10 kuna)
6	Židovska vjerska zajednica Bet Israel u Hrvatskoj	59.687,17 EUR (449.713,00 kuna)	61.687,33 EUR (464.783,20 kuna)	64.179,55 EUR (483.560,80 kuna)	66.892,21 EUR (503.999,33 kuna)

Tijekom 2019., 2020. i 2022. godine bruto osnovica za izračun plaća državnih i javnih službenika se povećavala te je u skladu s povećanjima pojedinačan iznos za svaku vjersku zajednicu uvećan.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Člankom 130. Kaznenog zakona propisano je kazneno djelo „Povreda slobode vjere“. Kaznom zatvora do jedne godine kaznit će se tko uskrati ili ograniči slobodu savjesti i vjeroispovijesti, javnog očitovanja vjere ili drugog uvjerenja. Istom kaznom kaznit će se tko vjerskoj zajednici koja djeluje u skladu sa zakonom uskrati pravo jednakosti s drugim vjerskim zajednicama u Republici Hrvatskoj ili joj uskrati ili ograniči javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, zavode, socijalne ili dobrotvorne ustanove i upravljati njima.

Zakonom o izvršavanju kazne zatvora („Narodne novine“, br. 14/21) u čl. 16. st. 12. propisano je da svaki zatvorenik ima pravo na vjeroispovijest i razgovor s ovlaštenim vjerskim

predstavnikom, a navedeno pravo nadalje je regulirano člancima 101. i 102. citiranog Zakona. Zatvorenici i maloljetnici imaju pravo na vjeroispovijest koristeći vlastitu vjersku literaturu i stvari za religijsku uporabu, a također imaju pravo kontaktirati s ovlaštenim vjerskim predstavnikom vjerske zajednice upisane u Evidenciji vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj. Vjeroispovijest i dušobrižništvo za najzastupljenije vjerske zajednice uređeno je ugovorima o dušobrižništvu koje pojedina vjerska zajednica potpisuje s Vladom RH na temelju međunarodnih ugovora i Zakona o izvršavanju kazne zatvora. U slučajevima ostalih vjerskih zajednica (upisanih u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj) zainteresiranom zatvoreniku ili maloljetniku omogućuje se kontakt s imenovanim predstavnikom vjerske zajednice.

Iz Izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Operativnim programom za zaštitu i unapređenje postojeće razine prava svih nacionalnih manjina Vlada Republike Hrvatske osigurala je sredstva za adaptaciju vjerskih objekata nacionalnih manjina, koji imaju status spomenika kulture. Ujedno Vlada Republike Hrvatske s predstavnicima vjerskih zajednica surađuje s ciljem ubrzanja postupka povrata imovine oduzete za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine svim legitimiranim pravnim i fizičkim osobama, vodeći računa o ravnopravnosti nositelja prava na povrat imovine, pa tako i vjerskim zajednicama.

Također, Vlada osigurava dodatna sredstva za adaptaciju vjerskih objekata važnih za identitet pojedinih nacionalnih manjina, koji imaju status spomenika kulture, na temelju javnog poziva sukladno Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica i Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi te je, primjerice, Ministarstvo kulture i medija za programe zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara srpske nacionalne manjine u 2021. godini odobrilo 989.979,43 EUR (7.459.000,00 kuna), a za programe zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara mađarske nacionalne manjine ukupno 145.995,09 EUR (1.100.000,00 kuna). Ostali relevantni podatci navedeni su u ovom Izvješću uz članak 5.

Uvidom u bazu podataka Registra udruga Republike Hrvatske na dan 15. prosinca 2022. utvrđeno je da je registrirano, tj. da je aktivno, 695 udruga iz djelatnosti „Zaštita prava nacionalne manjine“.¹³

¹³ <https://registri.uprava.hr/#!udruge>

Uz članak 9.

Iz izvješća Ministarstva kulture i medija

U kontekstu daljnjih preporuka, ističemo da je Zakonom o medijima i Zakonom o elektroničkim medijima propisana zabrana objave onih sadržaja koji potiču, pogoduju poticanju i širenju mržnje ili diskriminacije na osnovi rasne ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije te antisemitizma i ksenofobije, ideja fašističkih, nacionalističkih, komunističkih i drugih totalitarnih režima. Navedeno je kažnjivo temeljem odredaba Kaznenog zakona, a u slučaju pružatelja medijskih usluga audio i audiovizualnog programa regulatorno tijelo (Vijeće za elektroničke medije) ima mogućnost privremenog ili trajnog oduzimanja koncesije, a što je i učinjeno u nekoliko navrata.

Iz Izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Potpore manjinskim udrugama obuhvaćaju i znatne investicije u relevantnu infrastrukturu, programe i aktivnosti manjinskih udruga. Primjerice, u travnju 2019. godine u Općini Bilje sredstvima Državnog proračuna dovršena je izgradnja Medijskog centra Mađara u Hrvatskoj koji su otvorili predsjednici dviju vlada, Plenković i Orban, što potvrđuje kako hrvatska nacionalna manjina u Mađarskoj i mađarska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj uživaju vrlo visoku razinu manjinskih prava, sukladno najvišim međunarodnim standardima te u europskim okvirima što je primjer posebno uspješne prakse. U Medijskom centru, nakon 23 godine najma, u suvremeno uređenom i opremljenom prostoru proizvodi se televizijski i radijski program na mađarskom jeziku kao i sve tiskovine. Opremanju studija i uredništva značajan je financijski doprinos dala i Vlada Mađarske.

Na drugim mjestima u ovom Izvješću navode se potpore drugim manjinskim udrugama, od kojih je znatan dio usmjeren na medije i izdavaštvo, osobito kroz Ministarstvo kulture i medija, Savjet za nacionalne manjine i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Iz izvješća Agencije za elektroničke medije

Sukladno članku 71. Zakona o elektroničkim medijima („Narodne novine“ broj 111/21 – ZEM) te Pravilniku o Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija („Narodne novine“ broj 84/22) Vijeće za elektroničke medije provodi postupak dodjele sredstava Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija. Postupak se provodi temeljem javnog natječaja, a sukladno navedenim zakonskim i podzakonskim propisima te Programu za raspodjelu sredstava Fonda odobrenom od strane Ministarstva financija (potpore velike

vrijednosti). Izvor financijskih sredstava je uplata Hrvatske radiotelevizije koja na poseban račun Fonda uplaćuje 3% mjesečno prikupljenih sredstava od pristojbe.

Sredstvima Fonda potiče se proizvodnja i objavljivanje programa. Ujedno se potiče proizvodnja i objavljivanje audiovizualnih i radijskih projekata, programa i sadržaja nakladnika televizije i/ili radija na lokalnoj i regionalnoj razini, neprofitnih nakladnika televizije i/ili radija, neprofitnih pružatelja medijskih usluga iz članka 26. i 92. ZEM-a, pružatelja elektroničkih publikacija, osim elektroničke verzije novina i časopisa, elektroničkih publikacija nakladnika televizije i/ili radija te elektroničkih publikacija pružatelja medijskih usluga koji imaju dopuštenje za obavljanje djelatnosti iz članka 26. i 92. ZEM-a te neprofitnih proizvođača audiovizualnog i/ili radijskog programa koji su od javnog interesa, a osobito važni za: ostvarivanje prava građana na javno informiranje, poticanje kulturne raznolikosti i njegovanje baštine, razvoj odgoja i obrazovanja, razvoj znanosti, razvoj umjetnosti, poticanje stvaralaštva na narječjima hrvatskog jezika, poticanje posebnih kulturnih projekata i manifestacija, nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, poticanje razvoja svijesti o ravnopravnosti spolova i drugih, najviših vrednota ustavnog poretka, poticanje svijesti o ravnopravnosti rodni identiteta i spolnoj orijentaciji, poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti, podizanje svijesti javnosti o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom, kao i promicanje i poštovanje njihovih prava i dostojanstva, uključujući borbu protiv stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom, povijesno vjerodostojno prikazivanje Domovinskog rata, razvoj i poticanje programa medijske pismenosti, zaštitu okoliša, promociju zdravlja i poticanja zdravstvene kulture.

Vijeće je u 2019. godini donijelo tri odluke o raspodjeli sredstava Fonda te je dodijeljeno ukupno 474.117,45 EUR (3.572.237,95 kuna) za programe/emisije iz kategorije Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj za 2019. i 2020. godinu.

U 2021. godini Vijeće je donijelo također tri odluke o raspodjeli sredstava Fonda i dodijelilo ukupno 223.934,04 EUR (1.687.231,03 kuna) za programe/emisije iz kategorije Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj za 2021. godinu. Primjerice, u 2021. je dodijeljeno 95.570,81 EUR (720.078,30 kuna) za ukupno 28 radio emisija na navedenu temu, 24.286,04 EUR (182.983,18 kuna) za četiri sadržaja elektroničkih publikacija koje se odnose na nacionalne manjine, 100.759,11 EUR (759.169,55 kuna) za pet televizijskih emisija te 3.318,07 EUR (25.000,00 kuna) za jedan sadržaj neprofitnog proizvođača audiovizualnog programa s temom nacionalnih manjina.

I u 2022. godini Vijeće je donijelo tri odluke dodijelivši ukupno 218.412,14 EUR (1.645.626,26 kuna) za programe/emisije iz kategorije Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj za 2022. godinu. Ukupno za razdoblje od 2019. do 2022. za programe iz kategorije Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj korisnicima Fonda dodijeljeno je 916.463,63 EUR (6.905.095,24 kune).

Ujedno je na mrežnim stranicama Agencije dostupna studija pod nazivom Analiza društvenog utjecaja Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (<https://www.aem.hr/nekategorizirano/iz-tiska-izasla-analiza-drustvenog-utjecaja-fonda-za-poticanje-pluralizma-i-raznovrsnosti-elektronickih-medija/>)

Nadalje, Agencija za elektroničke medije je u 2021. godini nastavila projekt poticanja novinarske izvrsnosti dodjelom bespovratnih sredstava novinarima/novinarkama za novinarske

radove i istraživanja na teme koje su od javnog interesa iz područja kulture, zdravstva, lokalnih tema, ekumenizma i religije, ljudskih prava, položaja žena u društvu, tema od interesa za manjine u društvu, djece i mladih, obrazovanja, sporta, gospodarstva, međunarodnih odnosa i Europske unije. Posebni ciljevi koji se žele ostvariti ovim projektom odnose se na dodatni angažman novinarki i novinara i dubinsko istraživanje tema od javnog interesa, jačanje kritičkog kapaciteta i društvenog utjecaja elektroničkih publikacija, širenje broja tema i relevantnosti sadržaja elektroničkih publikacija, istinito izvještavanje u doba pandemije koronavirusa i potresa u Zagrebu 2020., profesionalizacija novinarskog i autorskog rada u elektroničkim publikacijama, nagrađivanje i motiviranje novinara/novinarki za vrhunski autorski rad te jačanje autonomije novinara.

Agencija za elektroničke medije i u 2021. godini nastavila je djelovati kroz edukaciju i promicanje medijske pismenosti. Četvrti po redu Dani medijske pismenosti, koji su se trebali održati u travnju 2021. godine u organizaciji Agencije i Ureda UNICEF-a za Hrvatsku, u suradnji s brojnim partnerima i pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija i Ministarstva znanosti i obrazovanja, održani su najvećim dijelom na daljinu. Na portalu medijskapismenost.hr i dalje je dostupno za preuzimanje gotovo 30 obrazovnih materijala pripremljenih u sklopu 1., 2., 3. i 4. Dana medijske pismenosti. Na temelju tih materijala, koji su do sada preuzeti ukupno više od 435.000 puta, mogu se organizirati online radionice, satovi medijske pismenosti za djecu vrtićke, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, a dostupni su i materijali namijenjeni roditeljima i skrbnicima. U sklopu Dana medijske pismenosti održao se i filmski natječaj za osnovnoškolce i srednjoškolce koji Agencija za elektroničke medije i UNICEF organiziraju u suradnji s Hrvatskim filmskim savezom.

Iz izvješća Hrvatske radiotelevizije

Hrvatska radiotelevizija (u daljnjem tekstu: HRT) je u razdoblju 2019.-2022. godine nastavila proizvoditi i objavlјivati emisije namijenjene nacionalnim manjinama na svojim televizijskim i radijskim programima te u programima regionalnih radijskih centara.

HRT prema Zakonu o Hrvatskoj radioteleviziji („Narodne novine“ broj: 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17 i 94/18), u ostvarivanju svojih programskih načela i obveza ima obvezu proizvoditi i/ili objavlјivati emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

U skladu s Ugovorom između Vlade Republike Hrvatske i HRT-a koji se primjenjuje za razdoblje od 1. siječnja 2018. do 31. prosinca 2022. godine, HRT je obvezan na svojim radijskim programskim kanalima na državnoj razini emitirati emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina na hrvatskom jeziku, a u regionalnim programima u područjima veće prisutnosti nacionalnih manjina dodatno emitira emisije na jezicima nacionalnih manjina (Pula i Rijeka na talijanskom, Osijek na mađarskom i slovačkom) uz specijalizirani glazbeni sadržaj. Regionalni programski kanali Knin i Dubrovnik emitiraju na hrvatskom jeziku emisije za srpsku odnosno bošnjačku nacionalnu manjinu. U svojim

televizijskim programima na državnoj razini emitira emisije namijenjene informiranju nacionalnih manjina, dijelom na jezicima nacionalnih manjina. U informativnim emisijama regionalnog značenja obuhvaća specifičnosti i problematiku regionalno prisutnih nacionalnih manjina.

HRT se obvezao da obrada tema nacionalnih manjina neće biti ograničena samo na emisije namijenjene nacionalnim manjinama kao ciljanjoj publici, nego će biti odgovarajuće zastupljene u programima za opću populaciju uz nastojanje da što bolje dođu do izražaja primjeri političkog, društvenog i kulturnog suživota nacionalnih manjina i većinskog naroda. Vezano uz sadržaj programa, Ugovorom je utvrđeno da će u programima biti obrađivana prava i kršenja prava manjina, politička participacija, zapošljavanje, aktivizam te obrazovanje na manjinskim jezicima, a posebna pozornost posvetit će se očuvanju i dokumentiranju kulturnih i tradicijskih običaja nacionalnih manjina kako bi se na najbolji način predstavili autentični identiteti svake od 22 nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, kao i prezentaciji rada s djecom pripadnicima nacionalnih manjina. Sadržaji u kojima sudjeluju djeca pripadnici nacionalnih manjina, kao i oni koji su njima prvenstveno i namijenjeni, bit će prezentirani i u okviru radijskog i televizijskog programa za djecu i mlade.

Svoju zakonsku obvezu proizvodnje i emitiranja emisija namijenjenih informiranju nacionalnih manjina HTV ostvaruje uglavnom u emisijama “Prizma” i “Manjinski mozaik” te u dnevnim informativnim emisijama. Emisija “Prizma”, u trajanju 45 minuta tjedno kroz više od 25 godinu emitiranja na Hrvatskoj radioteleviziji (u istom terminu), zasigurno je doprinijela stvaranju afirmativnog ozračja za nacionalne manjine te razbijanju ustaljenih predrasuda prema manjinama u hrvatskom društvu. Emisija je u svom dugotrajnom razdoblju emitiranja postigla veliku gledanost, koja činjenica upućuje na to da emisiju redovito prati i većinsko stanovništvo. Teme koje je navedena emisija obrađivala bile su uglavnom posvećene zaštiti manjinskih prava, promicanju tolerancije i razumijevanja prema pripadnicima manjinskih zajednica, upozoravajući na sve češće iskaze netolerancije i porast govora mržnje u hrvatskom društvu te kulturi sjećanja, iznimno važnom segmentu djelovanja pojedinih manjinskih zajednica u svjetlu jake polarizacije hrvatskog društva u pitanjima novije povijesti. U emisiji su prezentirani portreti istaknutih, inspirativnih i zanimljivih pripadnika manjina te mladih čije su aktivnosti vezane uz manjinske zajednice ili koji svojim ugledom u području kojim se bave, doprinose ugledu manjine. Navedena emisija posebnu pozornost posvećuje obrazovanju i uključivanju u školski sustav djece pripadnika romske nacionalne manjine te prati aktivnost manjinskih udruga u kojima sudjeluju djeca. Djeca, pripadnici manjina, u priložima govore manjinskim jezicima, ako ga govore, uz titlani prijevod na hrvatski.

Kako bi pripadnici nacionalnih manjina dobili što više sadržaja na svojim jezicima, Hrvatska televizija je nastavila emitirati emisiju *Manjinski mozaik*, 15-minutnu dokumentarnu reportažu koja se u cijelosti emitira na jeziku pojedine nacionalne manjine, a obrađuje teme manjinskog identiteta, kulture i tradicije. Emisije se proizvode sredstvima HRT-a.

Manjinske teme objavljujane su i u emisijama ostalih programskih cjelina: Program za kulturu – Redakcija pučke i predajne kulture, Religija, Program za djecu i mlade, Znanstveno obrazovni program te u manjem dijelu i Zabavni program. Rad i stvaralaštvo nacionalnih manjina u programima HTV-a prezentira se u različitim televizijskim formama i žanrovima, glazbenim

emisijama, kronikama o događanjima i smotrama, reportažama, klasičnim dokumentarcima te izravnim ili odgođenim televizijskim prijenosom.

U skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i Zakonom o HRT-u, Hrvatski radio proizvodi i emitira informacije i programe za nacionalne manjine ne koristeći se sredstvima Državnog proračuna Republike Hrvatske. Emisija „*Multikultura*“ emitira se na Prvom programu Hrvatskog radija i namijenjena je informiranju nacionalnih manjina. Emisija je zamišljena kao program magazinskog karaktera, što znači da se u jednoj emisiji u prosjeku emitira pet do šest tematski različitih priloga, uglavnom tema vezanih uz različite manjinske zajednice. Vodeći računa o radijskoj formi i u prvome redu privlačnim sadržajima koji se urednički i novinarski procjenjuje kao slušateljskoj publici zanimljiv, „*Multikultura*“ prikazuje teme i sadržaje vezane uz rad Savjeta za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, rad Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te rad saborskog Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, odnosno tijela Vlade pod čijom su ingerencijom manjinska pitanja te njihove udruge i ustanove kao nositelji aktivnosti i programa.

Manjinskom problematikom ne bave se samo u specijaliziranim emisijama, nego i u redovitim informativnim emisijama te u dnevnoj *U mreži Prvoga* i tjednima *Isti i različiti* i *Civilno društvo*. Svakako treba istaknuti i emisije Religijskog programa koje u cijelosti provode Sporazum o zastupljenosti i nekatoličkih vjerskih zajednica na Hrvatskome radiju. Informativni program Hrvatskog radija veliku pozornost posvećuje sustavnom izvještavanju o životu, problemima i aktivnostima predstavnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj te nastoji senzibilizirati javnost za tu problematiku i pomoći u razvoju multietničkog, tolerantnog društva. Uz stalne specijalizirane emisije, o manjinskim temama bilo je riječi u što raznolikijim emisijama, od kontaktnog programa do vijesti, kako bi se izbjegla getoizacija tema i privuklo što više slušatelja. U brojnim emisijama Regionalni radio centri promovirali su jednakost kao načelo te su u njihovim programima bile zastupljene teme vezane uz nacionalne manjine.

Također, HRT je u periodu od 2019. do 2022. godine nastavio posvećivati pozornost edukaciji novinara – pripadnika nacionalnih manjina te novinarima i urednicima koji se služe jezicima nacionalnih manjina i rade emisije za pripadnike nacionalnih manjina.

Sukladno misiji i misijskim ciljevima HRT-a, HRT Akademija kontinuirano podiže razinu znanja i svijesti o važnosti jačanja mjera vezanih uz promicanje i zaštitu temeljnih ljudskih prava, sloboda i antidiskriminacijskog zakonodavstva i rodne ravnopravnosti u javnom govoru i medijima kao i senzibiliziranje javnosti za prava osoba s invaliditetom tako da su takvi sadržaji kontinuirano uključeni u interne novinarske edukacijske module.

2019. godine održana je radionica Pučke pravobraniteljice za novinare i urednike javnog medijskog servisa na temu zaštite prava nacionalnih manjina. Na radionici su prezentirane djelatnosti pučke pravobraniteljice preko institucionalnih mehanizama i zakonodavnog okvira te nadležnosti i aktualnih aktivnosti institucije pravobraniteljice. Provedena je i analiza proizvedenih i emitiranih programskih sadržaja iz područja uz upute i smjernice vezane uz redovna izvješća koje HRT dostavlja pravobraniteljici uz poseban naglasak na utjecaj medija na građanski odgoj djece, kako bi stasala u članove društva koji potiču, poštuju i štite različitost.

Tijekom 2020. i 2021. godine zbog nastanka specifične situacije uzrokovane virusom SARS-Cov-2 i propisanih epidemioloških mjera većina planiranih edukacijskih programa održana je online.

Nastavljen je i kontinuiran rad na internom E-learning sustavu HRT-a s posebnim naglaskom na jačanje sadržaja u području modula Medijska etika i ljudska prava s ciljem da se ukine stereotipno, uvredljivo i ponižavajuće medijsko prikazivanje pojedinaca ili skupina po bilo kojoj osnovi diskriminacije. Sustav se nalazi na internim stranicama HRT-a a prednost mu je što je u svakom trenutku dostupan svim zaposlenicima Hrvatske radiotelevizije koji mogu pretraživati postavljene teorijske edukativne materijale. Nastavljena je i uspješna suradnja s uredima pravobranitelja kojima je omogućeno aktivno sudjelovanje u kreiranju i nadopunjavanju već postavljenih sadržaja na online učilici HRT-a njihovim novim materijalima i publikacijama.

Zbog specifičnosti situacije u kojoj se našao cijeli svijet početkom 2020. godine HRT Akademija je pokrenula kontinuiranu suradnju s urednima pravobranitelja RH tako da svake godine od svih pravobranitelja dobiju materijale i upute vezane uz edukaciju novinara i urednika (publikacije) koje se onda postavljaju na HRT-ovu internu e-učilicu. Ove godine su postavljeni materijali ureda Pučke pravobraniteljice „Vodič za prepoznavanje diskriminacije“ te analize „Priziv savjesti: pravni izvori i standardi“ i „Policajska uporaba sredstava prisile – propisi i kontrola“.

U sklopu strateškog partnerstva s EBU Academy u prosincu 2021. godine održana je i online radionica „How to Incorporate Diversity when Creating TV, Digital and Radio Content“ tijekom koje su polaznicima prezentirani različiti izazovi s kojima se susreću urednici i novinari europskih javnih medijskih kuća kada pokušavaju stvoriti programski sadržaj koji se bavi prepoznavanjem i uvažavanjem razlika, izgradnjom jednakih mogućnosti i zaštitom ljudi od diskriminacije, ali i pružanjem jednakog pristupa, mogućnosti i resursa svima bez obzira na spol, zdravstvena ograničenja, rasu, dob ili bilo koji drugi čimbenik. Održana radionica je i snimljena tako da je svim urednicima i novinarima sljedećih nekoliko mjeseci bila dostupna za odgođeno gledanje.

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine

Savjet za nacionalne manjine održao je tematsku sjednicu 27. lipnja 2019 godine i, između ostaloga, zaključio kako provedba Operativnih programa Vlade Republike Hrvatske za nacionalne manjine za razdoblje 2017. - 2020. godine nije bila zadovoljavajuća jer su izostale aktivnosti koje se odnose na javni medijski servis tijekom 2019 godine.

Savjet je nadalje konstatirao da je potreban veći angažman i Programskog vijeća na pojedine revizionističke sadržaje te sankcioniranje novinara i urednika za sporni sadržaj. Također je utvrđena nedovoljna zastupljenost u 2019. godini proizvedenog i emitiranog programa namijenjenog pripadnicima nacionalnih manjina u cjelokupnom programu Hrvatske radiotelevizije, sukladno odredbama Ugovora između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske.

Prema ocjeni Savjeta nisu provedeni zaključci Savjeta za nacionalne manjine kojima su utvrđene obveze Hrvatske radiotelevizije u održavanju konzultativnih sastanaka predstavnika Savjeta s Ravnateljstvom i Programskim vijećem Hrvatske radiotelevizije.

Savjet za nacionalne manjine pohvaljuje sve napore Vlada Republike Hrvatske u suzbijanju različitih oblika diskriminacije, ali skreće pozornost da manjinska i ljudska prava ne ovise prvenstveno o Ustavu, zakonima i deklaracijama, nego o moralnoj spremnosti i svjetonazoru zajednice u kojoj se trebaju ostvarivati.

Izravan televizijski prijenos obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu koji se održava 2. kolovoza u Ušticama kraj Jasenovca, primjer je koji zavrjeđuje pohvalu. Glede emisija na mađarskom jeziku na televizijskim programima HRT-a na državnoj razini, Savjet zamjećuje da nema promjena odnosno traje „privremeni“ status iz 1991. godine kada su ukinute emisije na jezicima nacionalnih manjina u regionalnim studijima HRT-a. Stanje je nepromijenjeno i kod drugih manjina koje su to pravo do tada ostvarivale. Mađarska je manjina taj problem djelomično riješila putem najma medijskog prostora pri Televiziji Slavonije i Baranje sa sjedištem u Osijeku čije funkcioniranje sufinancira i Savjet za nacionalne manjine temeljem Zakona o potvrđivanju sporazuma između Republike Hrvatske i Republike Mađarske o zaštiti mađarske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Republici Mađarskoj („Narodne novine - Međunarodni ugovori“, broj 8/95.). Od 2002. godine, na Slavonskoj televiziji jednom tjedno (subota, 18.30 sati) emitira se polusatna emisija na mađarskom jeziku s hrvatskim titlom, a kojeg izrađuju i uređuju stručni suradnici uredništva Demokratske zajednice Mađara Hrvatske u Osijeku. Slavonska televizija dostupna je diljem Hrvatske putem kabljskih operatera. Duži niz godina, i prije sklapanja novog ugovora HRT-a s Vladom Republike Hrvatske, Radio Osijek svake nedjelje u 19.30 sati emitira emisiju na jeziku slovačke nacionalne manjine. Središnja informativna emisija Radio Rijeke na talijanskom jeziku u trajanju od 15 minuta koju uređuje Talijanska redakcija, a koja obrađuje najvažnije događaje u Gradu Rijeci, županiji, Republici Hrvatskoj i svijetu, emitira se svakoga dana osim nedjeljom u 16.00 sati.

Iz navedenoga je razvidno da radijski program uglavnom ispunjava programske obveze koje HRT ima na temelju zakona i Ugovora s Vladom Republika Hrvatske. Savjet posebno ukazuje na neispunjenje propisanih obveza Hrvatske radiotelevizije u informiranju na jezicima nacionalnih manjina, uključujući i programe za djecu na jezicima nacionalnih manjina.

Savjet za nacionalne manjine je 16. lipnja 2021. godine održao 95. sjednicu (telefonsku). Na dnevni red je uvrštena i točka „Usvajanje prijedloga Zaključka o podnesenim izvješćima Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u 2019. i 2020. godini“. U skladu s člankom 18. i 35. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Stručnoj službi Savjeta za nacionalne manjine zaprimljeno je 11. ožujka 2020. Izvješće Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, a 3. ožujka 2021. godine zaprimljeno je Izvješće Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u 2020. godini.

Hrvatska je televizija u 2019. godini objavila 5673 minute i 13 sekundi sadržaja namijenjenog pripadnicima nacionalnih manjina što čini 1.079% ukupnog emitiranog programa. S obzirom na minimalan porast u odnosu na 2018. godinu (1,054%), razvidna je još uvijek nedovoljna zastupljenost manjina u programima. Obveza odnosno zadaća postaje radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini u svezi zastupljenosti manjina u programima je utvrđena člankom 18. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Ugovorom između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja 2018. do 31. prosinca 2022. Od ukupne minutaže 52 sata, 29 minuta i 54 sekunde čine sadržaj informativnog programa i to: prilozi u podnevnom dnevniku 47 minuta i 6 sekundi, prilozi u središnjem dnevniku 141 minutu i 26 sekundi (2 sata, 21 minutu i 26 sekundi), prilozi u Dnevniku 3 — 36 minuta i 27 sekundi, Tema dana — 46 minuta i 16 sekundi, te prilozi u Regionalnom dnevniku — 40 minuta i 31 sekundu, dok najveći dio sadržaja u smislu kvantitativnih podataka produciraju emisije Prizma — 2253 minute (37 sati i 33 minute), te Manjinski mozaik — 584 minuta i 4 sekunde (9 sati, 44 minute i 4 sekunde).

Hrvatska je televizija u 2020. godini objavila 5494 minute i 14 sekundi sadržaja namijenjenog pripadnicima nacionalnih manjina što čini 1.045% ukupnog emitiranog programa. Od ukupne minutaže 42 sata, 32 minute i 43 sekunde čine sadržaj informativnog programa i to; prilozi u podnevnom dnevniku 47 minuta i 42 sekunde, prilozi u središnjem dnevniku 113 minuta i 16 sekundi (1 sat, 53 minute i 16 sekundi), prilozi u Dnevniku 3 — 52 minute i 30 sekundi, Tema dana — 54 minute i 11 sekundi, te prilozi u Regionalnom dnevniku — 67 minuta i 18 sekundi (1 sat, 7 minuta i 18 sekundi), dok najveći dio sadržaja u smislu kvantitativnih podataka produciraju emisije Prizma — 1838 minuta (30 sati i 38 minuta), te Manjinski mozaik — 379 minuta i 36 sekundi (6 sati, 19 minuta i 36 sekundi). Radijski program uglavnom ispunjava programske obveze koje Hrvatska radiotelevizija ima temeljem zakona i ugovora sa Vladom Republike Hrvatske.

Jedna od primjedbi na podnesena Izvješća Hrvatske radiotelevizije odnosi se na minutažu predstavljenu u Izvješću, a u koju, prema ocjeni Savjeta ulaze i sadržaji koji ne bi trebali biti okarakterizirani kao program namijenjen pripadnicima nacionalnih manjina (Nedjeljom u 2, Romano Bolković – 1 na 1, Ni da ni ne, Peti dan itd.). Također, prema ocjeni Savjeta obveza obrade tema o nacionalnim manjinama u programima za opću populaciju, propisana člankom 47. Ugovora s Vladom Republike Hrvatske, je zanemarena. Cilj odredbe trebao bi biti privlačenje šireg gledateljstva putem odabira atraktivnijeg termina ili emitiranjem manjinskih sadržaja u *prime time* terminu.

Savjet ustrajava na poticanju edukacije uredničkog i novinarskog kadra u cilju objektivnog informiranja i senzibiliziranja javnosti o negativnim posljedicama govora mržnje i širenja stereotipa i predrasuda. Dužnost je javnih medija da doprinose promicanju i poštovanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, razumijevanju i poštivanju različitosti, te uključivanju manjinskih pitanja u sve programe čime bi se pridonijelo razvoju kulture dijaloga između većine i manjine kao ravnopravnih subjekata političkog, kulturnog i društvenog života.

Savjet je opetovano pozvao na poštivanje članka 47. Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske radiotelevizije i članka 9. Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji koji propisuju obvezu informiranja na jezicima nacionalnih manjina, uključujući i programe za djecu na

jezicima nacionalnih manjina, kao i na nepoštivanje obveze održavanja periodičnih konzultativnih sastanaka s Ravnateljstvom i Programskim vijećem Hrvatske radiotelevizije.

Slijedom prethodno navedenog, a temeljem članka 35. stavka 2. alineja 3. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina Savjet je predložio usvajanje prijedloga Zaključka na podnesena izvješća Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u 2019. i 2020. godini kojim je:

1. Utvrđena nedovoljna zastupljenost u 2019. i 2020. godini proizvedenog i emitiranog programa namijenjenog pripadnicima manjina u cjelokupnom programu Hrvatske radiotelevizije, koja je pripadnicima nacionalnih manjina zajamčena člankom 18. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina odnosno Ugovorom između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja 2018. do 31. prosinca 2022.,
2. Utvrđena obveza Hrvatske radiotelevizije održavanja konzultativnih periodičnih sastanaka predstavnika Savjeta s Ravnateljstvom i Programskim vijećem radi osiguranja kontinuiteta u razmjeni mišljenja o ostvarivanju prava nacionalnih manjina odnosno o sadržaju i udjelu programa namijenjenih manjinama u cjelokupnom programu, o informiranju na jezicima nacionalnih manjina, o načinu rješavanja problema izostanka edukacije novinarskog kadra koji se bavi manjinskim pitanjima, kao i pitanja zastupljenosti manjina u svim programima Hrvatske radiotelevizije.

Nakon provedenog glasanja Zaključak je usvojen jednoglasno. Ujedno je od strane članova Savjeta dana ovlast predsjedniku Savjeta da u ime Savjeta dogovori sastanak s delegacijom Hrvatske radiotelevizije u njihovim prostorijama radi rasprave predmetnih izvješća, a da nakon toga članovima Savjeta podnese izvještaj o postignutim zaključcima sa sastanka.

Na prethodno spomenutom seminaru „*Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj - Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva*“ koji je Savjet za nacionalne manjine, u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, organizirao 6. srpnja 2021. godine u Gradu Osijeku glavni naglasak je stavljen na izvješća Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim i suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u 2019. i 2020. godini.

Kao što Savjet za nacionalne manjine i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina godinama ustraju na poticanju edukacije uredničkog i novinarskog kadra, tako je i na seminaru istaknuta presudna važnost objektivnijeg informiranja javnosti, jačanja profesionalizma te postizanja viših standarda medijskog djelovanja u cilju senzibiliziranja javnosti o negativnim posljedicama govora mržnje i širenja stereotipa i predrasuda.

Uz članke 10. i 11.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Republika Hrvatska se obvezala na priznanje, poštivanje, promicanje i zaštitu regionalnih ili manjinskih jezika između ostaloga i kao ugovorna stranka Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima i Okvirne konvencije.

Ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina propisuje Ustav Republike Hrvatske, Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. U Republici Hrvatskoj, sukladno članku 12. Ustava Republike Hrvatske, u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, a u pojedinim lokalnim jedinicama uz hrvatski jezik i latinično pismo u službenu se uporabu može uvesti i drugi jezik te ćirilično ili koje drugo pismo pod uvjetima propisanim zakonom.

Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, u članku 10., propisano je da se pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo slobodno služiti svojim jezikom i pismom, privatno i javno, uključujući pravo na jeziku i pismu kojim se služe isticati oznake, napise i druge informacije u skladu sa zakonom.

Nadalje, člankom 12. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina uređeno je da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje na području jedinice lokalne samouprave kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice. Istim je člankom propisano i da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje i kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima koji, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske ili kada je to propisano statutom jedinice lokalne samouprave ili statutom jedinice područne (regionalne) samouprave u skladu s odredbama posebnog zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Kao što je ranije spomenuto, radi se o Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, kojim su detaljno uređeni ostali uvjeti službene uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina kojim se služe pripadnici nacionalne manjine. Odredbama članaka 8., 9., 10. i 11. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, uređeno je sljedeće: rad općinskih i gradskih vijeća, kao i rad županijskih skupština na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu i jeziku i pismu nacionalne manjine koji su u ravnopravnoj službenoj uporabi; dvojezično ili višejezično ispisivanje teksta pečata i žigova istom veličinom slova; ispisivanje natpisnih ploča predstavničkih, izvršnih i upravnih tijela općina, gradova i županija, kao i pravnih osoba koje imaju javne ovlasti istom veličinom slova te ispisivanje zaglavlja akata istom veličinom slova; dostava dvojezičnog ili višejezičnog materijala za sjednice vijećniku te članu poglavarstva; izrada zapisnika i objava zaključaka te objavljivanje službenih obavijesti i poziva predstavničkih, izvršnih i upravnih tijela jedinica; izdavanje građanima (dvojezično ili višejezično) javnih isprava te tiskanje obrazaca koji se koriste u službene svrhe; ispisivanje

istom veličinom slova (dvojezično ili višejezično) prometnih znakova i drugih pisanih oznaka u prometu; zatim naziva ulica i trgova, naziva mjesta i geografskih lokaliteta te pravo pripadnika nacionalnih manjina na uporabu jezika i pisma koji je u ravnopravnoj službenoj uporabi u postupku prvog i drugog stupnja pred upravnim tijelima općina, gradovima i županijama.

Člancima 12.-19. navedenog Zakona propisana su, između ostalih prava pripadnika nacionalne manjine na ravnopravnu službenu uporabu svog jezika i pisma, u postupku pred tijelima državne uprave prvog stupnja, koja imaju svoje urede u općinama, gradovima i županijama u kojima je u službenoj uporabi pored hrvatskog jezika i latiničnog pisma i jezik i pismo nacionalne manjine te je nadalje propisano i da: tijela državne uprave prvog stupnja, koja imaju svoje urede i ispostave u općinama, gradovima i županijama u kojima je u službenoj uporabi pored hrvatskog jezika i latiničnog pisma i jezik i pismo nacionalne manjine, na zahtjev građanina, dvojezično ili višejezično: izdaju javne isprave, tiskaju obrasce koji se koriste u službene svrhe i da tijela državne uprave prvog stupnja koja imaju svoje urede i ispostave u općinama, gradovima i županijama u kojima je u službenoj uporabi, pored hrvatskoga jezika i latiničnog pisma i jezik i pismo nacionalne manjine, dvojezično ili višejezično: ispisuju tekst pečata i žigova u istoj veličini slova, ispisuju natpisne ploče, ispisuju zaglavlja akata istom veličinom slova.

Nadalje, ističemo da su, sukladno Naputku za dosljednu provedbu Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, koji je donesen u ožujku 2012. godine, općine i gradovi u kojima pripadnici nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice i koje su, sukladno Zakonu, u obvezi svojim statutima izričito propisati i urediti pravo na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina na cijelom svojem području, dužne svojim statutima detaljno urediti ostvarivanje navedenog prava, odnosno izričito propisati svako pojedino pravo kojeg je ostvarivanje na području tih jedinica zajamčeno Zakonom.

Ministarstvo pravosuđa i uprave nakon provedenog Popisa stanovništva 2021. godine i objave dijela službenih rezultata u rujnu 2022. godine napravilo je odgovarajuću analizu te je sastavilo listu jedinica lokalne samouprave u kojima pripadnici određene nacionalne manjine čine najmanje 1/3 stanovnika i koje su u svojim statutima, sukladno odredbi članka 12. stavka 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, u obvezi urediti ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu manjinskog jezika i pisma na svom području. Navedenom analizom utvrđeno je da pripadnici određene nacionalne manjine čine najmanje 1/3 lokalnog stanovništva u ukupno 24 jedinica lokalne samouprave i to: pripadnici srpske nacionalne manjine u 20 jedinice te pripadnici češke, mađarske, talijanske i romske u po jednoj jedinici. Slijedom navedenog, sukladno odredbi članka 12. stavka 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, pripadnicima srpske nacionalne manjine zajamčeno je pravo na ravnopravnu službenu uporabu svog jezika i pisma u gradovima u općinama Biskupija, Borovo, Civiljane, Dvor, Erdut, Ervenik, Gračac, Gvozd, Jagodnjak, Kistanje, Krnjak, Markušica, Negoslavci, Plaški, Šodolovci, Trpinja, Udbina, Vojnić, Vrhovine i Donji Lapac; pripadnicima češke nacionalne manjine pravo je zajamčeno u Općini Končanica; pripadnicima mađarske nacionalne manjine u Općini Kneževi Vinogradi; pripadnicima romske nacionalne manjine u

Općini Orehovica te pripadnicima talijanske nacionalne manjine u Općini Grožnjan – Grisignana.

MANJINSKI JEZIK	PODRUČJA (OPĆINE I GRADOVI)	UDIO PRIPADNIKA NACIONALNE MANJINE U STANOVNIŠTVU JEDINICE
češki jezik	Općina Končanica	46,04%
mađarski jezik	Općina Kneževi Vinogradi	38,70%
romski jezik	Orehovica	33,68%
srpski jezik	Općina Biskupija	81,90%
	Općina Borovo	90,69%
	Općina Cijvljane	73,68%
	Općina Dvor	67,26%
	Općina Erdut	53,68%
	Općina Ervenik	96,96%
	Općina Gračac	43,37%
	Općina Gvozd	62,63%
	Općina Jagodnjak	62,87%
	Općina Kistanje	51,89%
	Općina Krnjak	58,03%
	Općina Markušica	90,24%
	Općina Negoslavci	96,85%
	Općina Plaški	39,76%
	Općina Šodolovci	78,06%
	Općina Trpinja	87,81%
	Općina Udbina	42,65%
Općina Vojnić	38,45%	
Općina Vrhovine	47,63%	
	Općina Donji Lapac	79,21%
talijanski jezik	Općina Grožnjan – Grisignana	35,82%

Najveće smanjenje udjela pripadnika nacionalnih manjina u navedenim jedinicama, a u odnosu na Popis stanovništva u 2011. godini zabilježen je u Općini Vrhovine gdje je udio pripadnika srpske nacionalne manjine smanjen s 80,23% (Popis 2011.) na 47,63% (Popis 2021.), a veće smanjenje bilježi i Općina Krnjak s 68,61% (Popis 2011.) na 58,03% (Popis 2021.). U općini Orehovica udio pripadnika romske nacionalne manjine povećan je s 18,29 (Popis 2011.) na 33,68% (Popis 2021.).

Iz izvješća Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Vežano uz ostvarivanje prava na službenu ravnopravnu uporabu češkog jezika i pisma u Općini Dežanovac, Vijeće češke nacionalne manjine Općine Dežanovac dostavilo je Ministarstvu pravosuđa i uprave, Savjetu za nacionalne manjine i načelniku Općine Dežanovac dopis od 15. prosinca 2021. godine kojim od nadležnih tijela traži da utvrde povrede manjinskih prava i ocijene odredbe Statuta Općine Dežanovac, donesenog na sjednici Vijeća Općine Dežanovac 10. prosinca 2021. godine, protivnim Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina i Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Napominjemo da je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina zaprimio dopis Općine Dežanovac 19. ožujka 2021. godine, odnosno prije donošenja novog Statuta Općine Dežanovac, kojim se od Ureda traži mišljenje na prijedlog Statuta Općine Dežanovac. Ured je u dopisu od 22. ožujka 2021. godine iznio svoje mišljenje da je potrebno zadržati postojeću razinu prava na službenu ravnopravnu uporabu češkog jezika i pisma u Općini Dežanovac. Svoje mišljenje Ured potkrepljuje i činjenicom da je Općina Dežanovac navedena kao pozitivan primjer ostvarivanja prava na uporabu manjinskog jezika i pisma u Petom izvješću Republike Hrvatske o provedbi Okvirne konvencije (2019.) te u Šestom izvješću Republike Hrvatske o primjeni Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima (2019.) a koja izvješća je Republika Hrvatska dostavila na usvajanje Vijeću Europe.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina u pravosuđu

U odnosu na članak 10. stavak 1. Okvirne konvencije ukazujemo na gore navedeni članak 126. Kaznenog zakona.

U odnosu na članak 10. stavak 3. Okvirne konvencije ukazujemo kako Zakon o kaznenom postupku u odredbi članka 8. propisuje da je u kaznenom postupku u uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, ako za uporabu u pojedinim područjima nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo. Odluke, pozive i druga pismena upućuje tijelo koje vodi postupak na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu dostavljaju se sudu tužbe, žalbe i drugi podnesci. Ako je na pojedinom sudskom području u službenu uporabu zakonom uveden i drugi jezik ili pismo, podnesci se mogu tijelu koje vodi postupak dostavljati i na tom jeziku ili pismu. Stranke i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom. Ako se

radnja u postupku ne vodi na jeziku koji osoba govori i razumije, osigurat će se usmeno prevođenje onoga što ona odnosno drugi iznosi te isprava i drugog pisanog dokaznog materijala koji se izvodi. O pravu na usmeno prevođenje osoba će se poučiti prije prvog ispitivanja.

Pravo na prevođenje ima okrivljenik koji ne govori i ne razumije jezik na kojem se vodi postupak. Okrivljeniku pisano će se prevesti pouka o pravima, odluka o oduzimanju slobode, rješenje o provođenju istrage i nalog o provođenju dokaznih radnji, optužnica, privatna tužba, poziv, sudska odluka nakon optuženja do pravomoćnog okončanja postupka te u postupku o izvanrednim pravnim lijekovima. Ako navedena pismena nisu dostupna na jeziku koji okrivljenik govori i razumije, bit će mu prevedena usmeno, a u pisanom obliku bit će mu uručena u najkraćem mogućem roku na jeziku koji govori i razumije. Tijelo koje vodi postupak može samo ili na obrazloženi pisani zahtjev okrivljenika rješenjem odrediti da se pisano prevede dokaz ili njegov dio ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Iznimno, umjesto pisanog prevođenja, može se osigurati usmeno prevođenje ili usmeni sažetak dokaza, ako se time ne krše procesna prava obrane, a okrivljenik ima branitelja. Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev okrivljenika da se pisano prevede dokaz ili njegov dio za koji okrivljenik smatra da je nužan za korištenje procesnih prava obrane, okrivljenik ima pravo žalbe. Okrivljenik ima pravo i na prevođenje razgovora i dopisivanja s braniteljem potrebnih radi pripreme obrane, podnošenja pravnog sredstva ili lijeka ili poduzimanja drugih radnji u postupku ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Prevođenje će se osigurati na zahtjev okrivljenika. Na dokazima pribavljenim kršenjem prava na prevođenje ne može se temeljiti sudska odluka. Okrivljenik kojem je oduzeta sloboda može dostavljati tijelu koje vodi postupak podneske na svom jeziku. Nastavno, prema odredbi članka 64. stavka 1. točke 2. Zakona o kaznenom postupku okrivljenik ima pravo služiti se u postupku svojim jezikom, odnosno jezikom koji govori i razumije te, ako ne razumije hrvatski jezik, na tumača odnosno prevoditelja.

Prema odredbi članka 51. stavka 1. točki 1. Zakona o kaznenom postupku oštećenik ima pravo služiti se vlastitim jezikom i na pomoć tumača ako ne govori ili ne razumije hrvatski jezik. Nastavno, prema odredbi članka 51.a Zakona o kaznenom postupku oštećenik koji ne govori ili ne razumije jezik na kojem se vodi postupak ima pravo da se na njegov zahtjev, na teret proračunskih sredstava, osigura pisano prevođenje na jezik koji razumije podataka bitnih za ostvarivanje prava oštećenika u kaznenom postupku, a posebice odluke kojom se okončava kazneni postupak, uključujući i obrazloženje ili sažetak obrazloženja te odluke, osim u slučajevima kada sukladno ovom Zakonu odluka ne sadrži obrazloženje. Iznimno, oštećeniku će se osigurati usmeno prevođenje navedenih podataka ako se time oštećenik ne onemogućava u ostvarivanju svojih postupovnih prava. Oštećenik ima pravo podnijeti obrazloženi zahtjev da se određena isprava ili drugi pisani dokazni materijal smatraju bitnim i prevedu na jezik koji razumije. Tijelo koje vodi postupak, ako prihvati zahtjev oštećenika, osigurat će prevođenje cijele isprave ili drugog pisanog dokaznog materijala, odnosno samo onih dijelova koji su bitni za omogućavanje oštećeniku da aktivno sudjeluje u postupku. Tijelo koje vodi postupak rješenjem određuje usmeno ili pisano prevođenje na jezik koji oštećenik razumije, vodeći pri tome računa da se usmenim prevođenjem ne ugrozi ostvarivanje njegovih postupovnih prava. Protiv rješenja kojim se odbija usmeno ili pisano prevođenje oštećenik ima pravo žalbe.

Prekršajni zakon („Narodne novine“, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17 i 118/18) u odredbi članka 87. propisuje da je u prekršajnom postupku u uporabi hrvatski jezik i latinično pismo, ako za uporabu u pojedinim područjima sudova nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo. Stranke, sudionici u postupku, svjedoci i ostale osobe koje sudjeluju u postupku imaju se pravo služiti svojim jezikom. Ako se postupak ili pojedina radnja u postupku ne vodi na jeziku te osobe, osigurat će se na zahtjev tih osoba usmeno prevođenje onoga što ona odnosno drugi iznose te isprava i drugoga pisanoga dokaznog materijala. Ako osoba ne razumije jezik na kojem se vodi postupak, u svakom će se slučaju osigurati prevođenje. Prevođenje obavlja tumač. Pozive i odluke upućuje sud na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu dostavljaju se sudu optužni prijedlog, žalba i drugi podnesci. Ako je na pojedinom sudskom području u službenu uporabu zakonom uveden i drugi jezik ili pismo, podnesci se mogu sudu dostavljati i na tom jeziku ili pismu. Okrivljeniku koji je u zadržavanju kao i osobi na izdržavanju kazne dostavit će se prijevod poziva, odluka i podnesaka na jeziku kojim se služi u postupku. Stranac koji je zadržan zbog sumnje da je počinio prekršaj, ili se nalazi u pritvoru, istražnom zatvoru ili u zatvoru zbog kaznenog djela ili je iz drugih razloga lišen slobode, može od započinjanja postupka do njegova dovršetka dostavljati sudu podneske na svom jeziku. O pravu na prevođenje isti će se poučiti prije prvog ispitivanja.

Ministarstvo pravosuđa i uprave temeljem prikupljenih podataka od strane sudova vodi evidenciju o sudskim postupcima koji se odnose na primjenu članka 12. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Slijedom toga uspostavljena je odgovarajuća baza podataka, a u nastavku se daju podaci o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina uvedenih u ravnopravnu službenu uporabu pred sudbenim tijelima prvog stupnja za razdoblje 2019.-2021.

IZVJEŠĆE O PREDMETIMA KOJI SU VOĐENI ILI SU MOGLI BITI VOĐENI NA MANJINSKOM JEZIKU od 01.01.2019. do 31.12.2019.															
MANJINSKI JEZIK				VRSTA SUDSKOG POSTUPKA				UKUPNO VOĐENIH				UKUPNO STRANKA ODBILA PRAVO			
KAZNENI		PARNIČNI		VANPARNIČNI		OSTAVINSKI		ZEMLJIŠNOKNJIŽNI		PREKRŠAJNI					
VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO		
TALIJANSKI JEZIK	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	12	12	15	12	
MAĐARSKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	
ČEŠKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
SLOVAČKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
RUSINSKI JEZIK	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	
UKRAJINSKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
SRPSKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27	25	27	25	

UKUPNO	4	0	3	0	0	0	0	0	0	0	40	37	47	37
--------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----

Iz dostavljenih podataka može se zaključiti kako je 2019. godine pred tijelima sudbene vlasti ukupno vođeno 47 postupaka na jeziku nacionalne manjine, što predstavlja porast u odnosu na 2018. godinu kada je vođeno 17 postupaka na jeziku nacionalne manjine. Ukupan broj predmeta u kojima je stranka odbila to pravo iznosi 37, što također predstavlja porast u odnosu na prethodnu godinu kada ih je bilo 13. Za vođenje navedenih podataka financijska sredstva su osigurana u proračunu Ministarstva pravosuđa i uprave u okviru redovnog rada te posebna sredstva nisu bila potrebna.

Na općinskim sudovima u 2020. godini vodila ukupno 22 postupka (11 kaznenih i 11 prekršajnih), a u njih 15 stranka je odbila pravo vođenja postupka na manjinskom jeziku (1 kazneni i 14 prekršajnih). Na talijanskom jeziku vođena su 3 postupka, a u 4 postupka je stranka odbila pravo vođenja postupka na talijanskom jeziku. Na Općinskom sudu u Sisku vodila su se 2 kaznena postupka, dok se na Općinskom sudu u Puli-Pola vodio 1 prekršajni postupak a u 4 prekršajna postupka je stranka odbila to pravo. Na mađarskom jeziku vodio se samo 1 kazneni postupak i to na Općinskom sudu u Sisku. Na Općinskom sudu u Sisku vođena su 4 kaznena predmeta na rusinskom jeziku i 4 kaznena predmeta na ukrajinskom jeziku. Najviše je postupaka vođeno na srpskom jeziku, a radi se o prekršajnim postupcima na Općinskom sudu u Vukovaru - njih ukupno 10, dok je u 10 prekršajnih postupaka stranka to pravo odbila. Na Općinskom sudu u Požegi u jednom kaznenom predmetu stranka je odbila pravo da se postupak vodi na srpskom jeziku.

IZVJEŠĆE O PREDMETIMA KOJI SU VOĐENI ILI SU MOGLI BITI VOĐENI NA MANJINSKOM JEZIKU od 01.01.2020. do 31.12.2020.															
MANJINSKI JEZIK			VRSTA SUDSKOG POSTUPKA				UKUPNO VOĐENIH				UKUPNO STRANKA ODBILA PRAVO				
KAZNENI		PARNIČNI		VANPARNIČNI		OSTAVINSKI		ZEMLJIŠNOKNJIŽNI		PREKRŠAJNI					
VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO
TALIJANSKI JEZIK	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	3	4	
MAĐARSKI JEZIK	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	
ČEŠKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
SLOVAČKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
RUSINSKI JEZIK	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	
UKRAJINSKI	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	

I JEZIK														
SRPSKI JEZIK	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	10	10	10	11
UKUPNO	11	1	0	0	0	0	0	0	0	0	11	14	22	15

Na općinskim sudovima u 2021. godini vodilo se ukupno 5 postupaka, i to kaznenih postupaka. U 9 postupaka stranka je odbila pravo vođenja postupka na manjinskom jeziku (3 kaznena i 6 prekršajnih). Na talijanskom jeziku vođen je 1 postupak, a u 6 postupaka je stranka odbila pravo vođenja postupka na talijanskom jeziku. Na Općinskom sudu u Sisku tako se vodio 1 kazneni postupak, dok je u jednom kaznenom postupku Općinskog suda u Pazinu stranka odbila pravo vođenja postupka na talijanskom jeziku. Na Općinskom sudu u Puli-Pola u 5 prekršajnih postupaka stranka je odbila pravo vođenja postupka na talijanskom jeziku. Na češkom jeziku vodio se samo 1 kazneni postupak i to na Općinskom sudu u Sisku. Na Općinskom sudu u Sisku također su vođena i 3 kaznena postupka na ukrajinskom jeziku. U ukupno 3 postupka, i to u 2 kaznena postupka na Općinskom sudu u Pazinu i jednom prekršajnom postupku na Općinskom sudu u Vukovaru, stranka je odbila pravo vođenja postupka na srpskom jeziku.

IZVJEŠĆE O PREDMETIMA KOJI SU VOĐENI ILI SU MOGLI BITI VOĐENI NA MANJINSKOM JEZIKU od 01.01.2021. do 31.12.2021.														
MANJINSKI JEZIK	VRSTA SUDSKOG POSTUPKA												UKUPNO VOĐENIH	UKUPNO STRANKA ODBILA PRAVO
	KAZNENI		PARNIČNI		VANPARNIČNI		OSTAVINSKI		ZEMLJIŠNOK NJIŽNI		PREKRŠAJNI			
	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO	VOĐEN	STRANKA ODBILA PRAVO		
TALIJANSKI JEZIK	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	6
MAĐARSKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ČEŠKI JEZIK	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
SLOVAČKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RUSINSKI JEZIK	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UKRAJINSKI JEZIK	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0
SRPSKI JEZIK	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
UKUPNO	5	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	5	9

Stanje ostvarivanja prava

Prema izvještajima u e-Sustavu (Ministarstvo pravosuđa i uprave), i dalje u pojedinim jedinicama postoje izazovi u ostvarivanju u praksi pojedinih prava iz Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (primjerice: dvojezično ili višejezično ispisivanje zaglavlja akata istom veličinom slova; dostava dvojezičnih ili višejezičnih materijala za sjednice općinskog ili gradskog vijeća odnosno županijske skupštine vijećniku ili građaninu, dvojezično ili višejezično izdavanje javnih isprava, dvojezično ili višejezično, istom veličinom slova, ispisivanje pisanih prometnih znakova i druge pisane oznake u prometu, dvojezično ili višejezično, istom veličinom slova, ispisivanje naziva ulica i trgova, dvojezično ili višejezično, istom veličinom slova, ispisivanje naziva mjesta i geografskih lokaliteta), a što pojedine jedinice obrazlažu neiskazivanjem interesa pripadnika nacionalnih manjina, tehničkim nemogućnostima i nedostatkom financijskih sredstava. Ponovno se naglašava da se navođenje tehničkih nemogućnosti te posebno nedostatak financijskih sredstava ne može uvažiti kao obrazloženje za nemogućnost ostvarivanja prava. Navedene poteškoće neke su od ključnih problema koji otežavaju punu provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

U odnosu na korištenje jezika i pisma nacionalne manjine u postupku pred upravnim tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Istarska županija je izvijestila da su službene osobe podučile stranku o pravu na vođenje postupka na talijanskom jeziku manjine u 65 postupaka, a stranka je to pravo iskoristila samo u jednom postupku u toj jedinici područne (regionalne) samouprave. Nadalje, Grad Rovinj-Rovigno izvijestio je da su službene osobe podučile stranku o pravu na vođenje postupka na jeziku manjine u 3540 postupaka dok je 1620 upravnih postupaka vođeno na talijanskom jeziku, a Grad Buje-Buie je izvijestio da je vođeno 3 postupka na istom jeziku. Općina Negoslavci izvijestila je da je 64 upravnih postupaka vođeno na jeziku srpske nacionalne manjine. Isto tako i u drugim jedinicama stranke su podučene o pravu na služenje jezikom nacionalne manjine, međutim, stranke to pravo nisu iskoristile.

Osobne iskaznice na jeziku i pismu nacionalnih manjina

Odredbom članka 9. stavka 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da se obrazac osobne iskaznice tiska i popunjava i na jeziku i pismu kojim se služe. Prema odredbi članka 7. stavka 2. i 3. Zakona o osobnoj iskaznici („Narodne novine“, broj 62/15, 42/20 i 144/20), kada je to utvrđeno posebnim zakonom ili međunarodnim ugovorima, obrazac osobne iskaznice za osobu pripadnika nacionalne manjine, tiska se i na jeziku nacionalne manjine, a popunjava na hrvatskom jeziku latiničnim pismom i jeziku i pismima pripadnika nacionalnih manjina.

Podaci o broju izdanih osobnih iskaznica tiskanih na jeziku i pismu nacionalnih manjina za 2021. godinu (radi usporedbe prikazani su i za 2020. godinu):

Tablica 2.

Nacionalna manjina	Godina izdavanja osobne iskaznice na jeziku i pismu nacionalnih manjina	
	2020. g.	2021. g.
	Broj izdanih osobnih iskaznica	
talijanska nacionalna manjina	2585	3638
srpska nacionalna manjina	93	131
mađarska nacionalna manjina	36	50
češka nacionalna manjina	41	47
slovačka nacionalna manjina	3	4
rusinska nacionalna manjina	3	3
U K U P N O	2761	3873

Sveukupno gledajući u 2021. godini povećan je broj izdanih osobnih iskaznica tiskanih na jeziku i pismu pripadnika nacionalnih manjina u odnosu na 2020. godinu pa je iz usporedbe podataka vidljivo da ih je u 2021. godini izdano čak 1112 osobnih iskaznica više nego 2020. godine. Najveći broj dvojezičnih osobnih iskaznica, kao i u prethodnim razdobljima na godišnjoj razini, zatražili su pripadnici talijanske, srpske i mađarske nacionalne manjine. Pripadnicima talijanske nacionalne manjine izdane su 1053 osobne iskaznice više 2021. godine u odnosu na 2020. godinu, pripadnicima srpske nacionalne manjine izdano je 38 osobnih iskaznica više, dok je pripadnicima mađarske nacionalne manjine izdano 14 osobnih iskaznica više.

U razdoblju od 1. siječnja 2021. godine do 31. prosinca 2021. godine Policijska uprava istarska s pripadajućim policijskim postajama je ukupno izdala 314 dvojezičnih uvjerenja na talijanskom jeziku, dok je ista uprava u razdoblju od 1. siječnja 2020. godine do 31. prosinca 2020. godine izdala 315 navedenih uvjerenja. U drugim policijskim upravama s pripadajućim policijskim postajama nema evidentiranih izdavanja dvojezičnih uvjerenja o prebivalištu.

U 2021. godini u policijskim upravama i pripadajućim policijskim postajama nije vođen niti jedan upravni postupak na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine

Iz izvješća Savjeta za nacionalne manjine proizlazi da u području ostvarivanja prava na službenu i javnu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina tijekom izvještajnog razdoblja nije ostvaren značajan napredak vezano uz poteškoće u primjeni prava.

U pogledu ostvarivanja prava na službenu i javnu uporabu srpskog jezika i ćiriličnog pisma iznose se sljedeći podaci: u Republici Hrvatskoj prema Popisu 2011. Srbi su činili najveću nacionalnu i etničku manjinu, bilo ih je 186.633,00 i činili su 4,4 % stanovništva. Sukladno službenim rezultatima Popisa 2011. zakonski preduvjet za uvođenje ravnopravne službene uporabe jezika i pisma nacionalne manjine ispunjen je, iz perspektive srpske zajednice, u 23 jedinice lokalne samouprave i to u gradovima Vukovaru i Vrbovskom te općinama: Krnjak,

Vojnić, Donji Lapac, Vrhovine, Udbina, Šodolovci, Jagodnjak, Erdut, Dvor, Gvozd, Donji Kukuruzari, Biskupija, Civiljane, Kistanje, Ervenik, Markušica, Trpinja, Negoslavci, Borovo, Gračac i Plaški. Od 23 navedene jedinice lokalne samouprave samo u naselju Donji Lapac (ne i u ostalim naseljima), središtu općine Donji Lapac, se poštuju odredbe pozitivnih propisa te su postavljene dvojezične ploče na ulazima i izlazima iz mjesta. Međutim dvojezične ploče nisu postavljene na svim ulazima u mjesto. Prema saznanjima dobivenim od strane rukovodstva i stanovnika ove općine dozvoljeno je postavljanje samo na sporedne ulaze u naselje Donji Lapac. U općini Biskupija postavljene ploče su uništene istu večer kad su postavljene te ih općinsko rukovodstvo nakon toga više nije htjelo postavljati. Općina Gračac unatoč ispunjenju zakonskih uvjeta (45% pripadnika srpske nacionalne manjine) ni u 2021. godini nije uskladila odredbe svog statuta o uporabi srpskog jezika i ćiriličnog pisma sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, niti je postupila sukladno zakonskoj obvezi postavljena dvojezičnih ploča na zgradu općine. S druge strane Grad Vrbovsko (35,22 % pripadnika srpske nacionalne manjine) i Općina Donji Kukuruzari primjeri su jedinica koje imaju usklađen statut sa zakonom, ali se isti u praksi ne primjenjuju. U obje jedinice nisu sukladno zakonu postavljene dvojezične natpisne ploče na zgradi općine, čime su samo formalno ispunile obvezu usklađivanja statuta s zakonom bez ostvarivanja prava kroz praksu. Općina Plaški uskladila je svoj statut u pogledu uporabe srpskog jezika i ćiriličnog pisma s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina što je svakako korak naprijed u pronalasku zajedničkog dijaloga. Nisu postavljene dvojezične natpisne ploče tijela općine na zgradi općine. Poseban problem predstavlja činjenica da su imena općina i naselja na ulazu u općine i naselja unatoč zakonskim i statutarnim odredbama o uporabi manjinskog jezika i pisma i dalje isključivo na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu.

Na tematskoj sjednici Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 2020. godine razmatran je izneseni problem. Ustanovljeno je da je u statutima nekih jedinica lokalne samouprave, pravo na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina, uređeno suprotno odredbama Zakona o pravu na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina te Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Ustavni sud je u svojoj odluci od 9. srpnja 2019. godine podsjetio i na nalog u svojoj odluci broj: U-VIIR-4640/2014 koji je dao Vladi Republike Hrvatske da se pokrene postupak izmjena i dopuna Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina („Narodne novine“, broj: 51/00, 56/00) kojima će se urediti prikladan pravni mehanizam za slučajeve kada predstavnička tijela ne provode obveze iz tog zakona.

U Gradu Vukovaru su prema objavi Popisa 2011. pripadnici srpske nacionalne manjine činili trećinu ukupnog stanovništva temeljem čega imaju pravo na službenu uporabu srpskoga jezika i ćiriličnog pisma. Unatoč činjenici da je 2. srpnja 2019. godine donesena Odluka Ustavnog suda, broj: U-II-1818/2016 o ocjeni suglasnosti s Ustavom i zakonom Statuta Grada Vukovara i Statutarne odluke o ostvarivanju ravnopravne službene uporabe jezika i pisma srpske nacionalne manjine na području Grada Vukovara to pravo nije sukladno zakonu regulirano tijekom izvještajnog razdoblja 2019.-2021. godine.

Člankom 5. Statutarne odluke o izmjenama i dopunama Statuta Grada Vukovara, KLASA: 012-03/09-01/01, URBROJ: 2196/01-01-15-47 od 17. kolovoza 2015. godine, propisano je da se u skladu s člankom 8. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a u vezi s člankom 6. stavkom 2. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj individualna prava građana pripadnika srpske manjine koji žive na području Grada Vukovara

zajamčena tim zakonom, postupno osiguravaju, posebnom Statutarnom odlukom o ostvarivanju ravnopravne službene uporabe jezika i pisma na području Grada Vukovara.

Odredbama članka 61. stavka 3. Statuta Grada Vukovara („Službeni vjesnik“ Grada Vukovara broj 4/09, 7/11, 4/12,7/13, 7/15, 1/18 i 2/18 - pročišćeni tekst) propisano je da Gradsko vijeće Grada Vukovara razmatra u listopadu svake godine dostignuti stupanj razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među građanima Vukovara iz stavka 2. istog članka (Statutarna odluka smatra se dijelom Statuta s posebnim statusom statutarne povelje o razumijevanju, solidarnosti, snošljivosti i dijalogu među građanima Vukovara, pripadnicima hrvatskog naroda i pripadnicima srpskog naroda). Potom u skladu s raspravljenim i donesenim zaključcima donosi, odluku o mogućnosti odnosno potrebi proširivanja opsega osiguranih individualnih prava pripadnika srpske nacionalne manjine koji žive u Gradu Vukovaru, novim pravima iz kataloga prava predviđenih zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Gradsko vijeće Grada Vukovara je, postupajući po tako donesenim izmjenama i dopunama Statuta, na 25. sjednici održanoj 18. listopada 2019. godine, 34. sjednici održanoj 28. listopada 2020. godine te 3. sjednici održanoj 26. listopada 2021. godine, većinom glasova usvojilo Zaključak, kojim je utvrđeno kako je dostignuti stupanj razumijevanja, solidarnost, snošljivosti i dijaloga među građanima Grada Vukovara pripadnicima hrvatskog naroda i srpske nacionalne manjine, na razini koja omogućava suradnju i suživot te da se nisu stvorili preduvjeti za proširivanje opsega osiguranih individualnih prava, te propisivanje kolektivnih prava pripadnicima srpske nacionalne manjine koji žive u Gradu Vukovaru i dopune Statutarne odluke kojom se pripadnicima srpske nacionalne manjine na području Grada Vukovara priznaju nova prava.

Zaključak je donesen s obrazloženjem kako je u razmatranju potrebe proširenja individualnih i kolektivnih prava pripadnicima srpske nacionalne manjine iz kataloga prava predviđenih Zakonom o uporabi jezika i pisma u Republici Hrvatskoj nužno uzeti u obzir članak 8. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina („Narodne novine“, broj 155/02, 47/10, 80/10, Odluka Ustavnog suda 93/11-1981 i Odluka Ustavnog suda 93/11-1982). Odredbama članka 8. propisano je da se odredbe tog Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima se uređuju prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina moraju tumačiti i primjenjivati sa svrhom poštivanja pripadnika nacionalnih manjina i hrvatskog naroda, razvijanja razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među njima. U obrazloženju stoji kako se smatra da je opseg priznatih prava na razini koja omogućava međusobnu toleranciju, suradnju i suživot.

Činjenica je kako je u svojoj odluci Ustavni sud pozvao na dijalog, s ciljem da se stvore pretpostavke za provedbu odluke o proširenju prava. Gradsko vijeće Grada Vukovara nije postupilo po nalogu iz Odluke Ustavnog suda jer još nisu stvoreni preduvjeti. Donošenjem spomenutog Zaključka Grad Vukovar je samo formalnopravno ispunio obvezu koju mu je naložio Ustavni sud Republike Hrvatske prethodno citiranom Odlukom Ustavnog suda.

Zaključak Grada Vukovara o dostignutom stupnju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među građanima Grada Vukovara pripadnicima hrvatskog naroda i pripadnicima srpske nacionalne manjine za 2021. godinu u samom tekstu je ipak bio nešto blaži za razliku od prethodnih godina. Međutim rezultat je u krajnjem slučaju isti, odnosno Zaključak je usvojen većinom glasova.

Prema rezultatima Popisa 2021. u Gradu Vukovaru živi 29,73% pripadnika srpske nacionalne manjine što ne omogućuje konzumaciju prava na službenu i javnu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina.

Nadalje, sukladno članku 32. stavka 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Vijeće češke nacionalne manjine Općine Dežanovac 17. prosinca 2021. godine dostavilo je Savjetu za nacionalne manjine dopis kojim od nadležnog Ministarstva pravosuđa i uprave traži utvrđivanje povrede manjinskih prava odnosno ocjenu odredbe Statuta Općine Dežanovac donesenog na sjednici Vijeća Općine Dežanovac 10. prosinca 2021. godine protivnim Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina i Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Iz priložene dokumentacije razvidno je da su u članku 109. novog Statuta Općine Dežanovac ispušteni stavci 2. i 3. članka 101. ranije važećeg Statuta kojima je bila propisana ravnopravna službena uporaba češkog jezika sa službenim hrvatskim jezikom za naselja Dežanovac, Golubinjak i Donje Sređane, a koja se, između ostaloga, ostvaruje postavljanjem naziva naselja na hrvatskom i češkom jeziku.

Člankom 12. stavkom 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje kada je to propisano statutom jedinice lokalne samouprave. Članak 4. točka 3. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj propisuje da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina ostvaruje kada su to statutom propisale općine i gradovi, dok je u članku 2. navedeno da se istim Zakonom ne mijenjaju niti ukidaju prava na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina stečena prema propisima koji su se primjenjivali do stupanja na snagu ovoga Zakona. Nadalje, Naputkom ministra uprave za dosljednu provedbu Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, Klasa: 016-01/10-01/63, UrBroj: 515-02-01-02/1-12-01, od 1. ožujka 2012. godine, propisano je da jedinice samouprave u kojima je na njihovom cijelom području ili, iznimno, na dijelu područja, ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine uvedeno statutom jedinice, dužne su svojim statutima izričito propisati opseg ostvarivanja prava, odnosno izričito propisati svako pojedino pravo na koje se odnosi ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine.

Slijedom navedenoga, Savjet za nacionalne manjine smatra da su Statutom Općine Dežanovac od 10. prosinca 2021. godine, suprotno svim navedenim pozitivnim propisima, ukinuta stečena prava češke nacionalne manjine na ravnopravnu službenu uporabu jezika budući da su izostavljene dosadašnje odredbe o ravnopravnoj službenoj uporabi u naseljima Golubinjak, Dežanovac i Donji Sređani.

Uz članke 12., 13. i 14.

Iz izvješća Ministarstva znanosti i obrazovanja

Tijekom izvještajnog razdoblja, izrađeni su novi kurikulumi za provođenje nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina, i to: Češki jezik (model A i C), Mađarski jezik (model A i C), Slovački jezik i kultura (model C), Srpski jezik (model A i model C), Talijanski jezik (model A). Osim navedenoga, 2020. godine donesen je Kurikulum za nastavni predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (Model C) čime je romska nacionalna manjina prvi put uključena u sustav odgoja i obrazovanja te je omogućeno učenje materinskog jezika, ravnopravno za oba modula (*bajaški i romani chib*). Donošenjem navedenog kurikuluma učinjen je značajan iskorak i napredak za pripadnike romske nacionalne manjine u očuvanju jezika, tradicije i kulturnog identiteta.

Svi programi po kojima se trenutno izvodi nastava po Modelu C za 16 nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj imaju pozitivno mišljenje Agencije za odgoj i obrazovanje što znači da su prošli proceduru odobravanja. Do donošenja novih kurikuluma za potrebe obrazovanja učenika pripadnika nacionalnih manjina po Modelu C, nastava će se održavati po postojećim programima. Stvaraju se preduvjeti za nastavak kurikularne reforme planiranjem navedene aktivnosti u Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja 2021-2027. godine za one nacionalne manjine koje u prethodnom razdoblju nisu izradile svoje kurikulume. Slijedom navedenoga, kao i u prethodnom razdoblju izrade kurikuluma nacionalnih manjina nastaviti će se praksa uključivanja pripadnika nacionalnih manjina u izradi navedenih dokumenata.

Važno je reći kako pripadnici nacionalnih manjina sami predlažu i odabiru model i program u skladu s postojećim zakonom, a prema interesima učenika i raspoloživim kadrovskim i organizacijskim mogućnostima odgojno – obrazovnih ustanova. Ministarstvo znanosti i obrazovanja kontinuirano izdaje suglasnosti za ustroj nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Svi modeli i oblici školovanja u redovitom su odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske te je u neki od modela obrazovanja (A, B i/ili C) uključeno 16 nacionalnih manjina.

Također, sve nacionalne manjine koje su izrazile potrebu uključene su u izradu video lekcija te je i tijekom 2021. godine osiguran nastavak rada radnih skupina na snimanju video lekcija za učenike koji se školuju na srpskom jeziku i ćirilicom pismu kao i češkom jeziku. Snimljene video lekcije obrađuju sadržaje iz nastavnih predmeta Srpski jezik, Srpski jezik i kultura i Češki jezik i kultura. Kako bi se olakšalo izvođenje nastave izrađeni su primjeri godišnjih izvedbenih kurikuluma. Sve video lekcije kao i godišnji izvedbeni kurikulumi su besplatno dostupni putem platforme Ministarstva znanosti i obrazovanja <https://i-nastava.gov.hr/>. Također, video lekcije se redovito snimaju i za nastavne predmete Pravoslavni vjeronauk i Islamski vjeronauk.

U srpnju 2019. godine na sastanku s nakladnicima manjinskih udžbenika predložena je mogućnost izrade odgovarajućih materijala i njihovo uvrštavanje u digitalni repozitorij čime je pojednostavljeno i uključivanje nastavnih sadržaja bitnih za nacionalne manjine u predmete povijest, zemljopis, glazbena i likovna kultura.

U sklopu izrade digitalnih nastavnih materijala u okviru nastave na daljinu, predstavnici srpske nacionalne manjine izradili su 4 video-predavanja: „Znamenite ličnosti Srba u Hrvatskoj“ dostupne na YouTube kanalu nastavnih sadržaja. Također, postoje dodaci u udžbenicima o značaju i doprinosima pripadnika nacionalnih manjina. Ministarstvo je sufinanciralo istraživanje (nastavlja se) iz kojeg je proizašao i priručnik za učitelje i nastavnike „Romi u Drugom svjetskom ratu u NDH, 1941.-1945.“. U ožujku 2020. godine Ministarstvo je donijelo Odluku o sufinanciranju projekta „Znanstveno istraživanje povijesti romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj“.

U sklopu Operativnih programa nacionalnih manjina, mjere 2.2. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina, definirana je aktivnost 2.2.13. kojom se Vlada Republike Hrvatske obvezuje izraditi analizu obrazovne politike u odnosu na doprinos pripadnika nacionalnih manjina hrvatskoj politici, kulturi, umjetnosti, gospodarstvu, znanosti i društvu općenito s ciljem da se u budućoj reformi obrazovnih programa značajna imena pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskoj povijesti, kao i datumi i činjenice koje su vezane za njihov doprinos, uključe u kulturnu, obrazovnu i drugu politiku. U svrhu osiguravanja provedbe navedene analize, Ured potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske osnovao je Radnu skupinu za provedbu aktivnosti 2.2.13. u Operativnim programima nacionalnih manjina 2021.-2024. U okviru rada Radne skupine provedeno je istraživanje kojim je analizirana vidljivost (kvantitativna zastupljenost) nacionalnih manjina i njihov prikaz te kvalitativni kontekst u kojem su predstavljene tradicionalne nacionalne manjine u udžbenicima osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj. U sklopu istraživanja provedena je analiza udžbenika za nastavu na hrvatskom jeziku iz Hrvatskog jezika, Glazbene kulture, Glazbene umjetnosti, Likovne kulture, Likovne umjetnosti, Prirode i društva, Povijesti, Geografije, Etike i Politike i gospodarstva. Primarno su analizirane romska, srpska, talijanska i mađarska nacionalna manjina. Studija donosi i preporuke u skladu sa europskom praksom, usmjerene na državne organizacije, škole, izdavače i znanstvenu zajednicu. Rezultati istraživanja i objava studije očekuju se u 2023. godini.

Iz izvješća Ministarstva znanosti i obrazovanja

Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina

Obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina sastavni je dio cjelokupnog sustava odgoja i obrazovanja te se temeljni dokumenti obrazovne politike odnose i na ovaj segment obrazovnog sustava. Pravo pripadnika nacionalnih manjina na obrazovanje na svom jeziku i pismu zajamčeno je u prvom redu Ustavom Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 05/14), Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 155/02, 47/10, 80/10, 93/11) i osobito Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 51/00 i 56/00). Pravilnikom o polaganju državne mature (Narodne novine, broj 97/08, 127/2010 i

1/2013.) predviđena je mogućnost polaganja ispita na jeziku i pismu nacionalne manjine, odnosno na jeziku i pismu na kojem su se pripadnici nacionalne manjine obrazovali. Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 23. lipnja 2021. godine donijela Odluku o donošenju Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2021. i 2022. godinu. Također, Vlada Republike Hrvatske donijela je 2020. godine Operativne programe nacionalnih manjina za razdoblje 2021. – 2024. godine kojima će se odrediti mehanizmi osiguranja prava nacionalnih manjina te podrške djelovanju njihovih tijela, u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i drugim posebnim propisima.

Manjinski jezici i zastupljenost u nastavi na jeziku nacionalnih manjina

Odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina obavlja se u predškolskim, osnovnoškolskim, srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama s nastavom na jeziku i pismu nacionalnih manjina pod uvjetima i na način propisan Zakonom o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina te drugim propisima koji se odnose na obrazovanje.

Jezici na kojima se izvodi nastava mogu se prema Europskoj povelji o regionalnim i manjinskim jezicima, odnosno Odluci o ratifikaciji Zakona o potvrđivanju Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, svrstati u dvije skupine: na teritorijalne (regionalne) ili manjinske jezike i neteritorijalne manjinske jezike.

Regionalni ili manjinski jezici na kojima se izvodi nastava su: talijanski, srpski, mađarski, češki, slovački, rusinski, ukrajinski.

Područja na kojima se jezici koriste u raznim oblicima školovanja su:

- Istarska županija: talijanski jezik
- Primorsko-goranska županija: talijanski jezik, srpski jezik
- Bjelovarsko-bilogorska županija: češki jezik, slovački jezik
- Osječko-baranjska županija: srpski jezik, mađarski jezik, ukrajinski jezik, rusinski jezik
- Vukovarsko-srijemska županija: srpski jezik, mađarski jezik, ukrajinski jezik, rusinski jezik, slovački jezik
- Ličko-senjska županija: srpski jezik.

Neregionalni manjinski jezici u jednom od redovitih ili posebnih oblika nastave su albanski, bosanski, crnogorski, hebrejski, makedonski, njemački, romski, ruski i slovenski.

Talijanska nacionalna manjina ima oblik nastave u kojem se jezik manjina uči kao jezik sredine. Pripadnici romske nacionalne manjine imaju posebne programe za uključivanje u odgojno-obrazovni sustav.

Modeli i oblici školovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina

Obrazovanje nacionalnih manjina na njihovom jeziku i pismu ostvaruje se po posebnim programima i modelima obrazovanja, što sukladno navedenom Zakonu utvrđuje i daje suglasnost za pojedini oblik obrazovanja Ministarstvo znanosti i obrazovanja u suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina.

U hrvatskom obrazovnom sustavu postoje tri modela organiziranja i provođenja nastave na jeziku nacionalnih manjina i to:

a) model A - cjelokupna nastava na jeziku i pismu nacionalnih manjina, odnosno cjelokupna nastava izvodi se na jeziku i pismu nacionalne manjine, uz obvezno učenje hrvatskog jezika u istom broju sati u kojem se uči jezik manjine. Ovaj se model nastave provodi u posebnim školskim ustanovama u kojima je cjelokupna nastava na jeziku pripadnika nacionalne manjine ili u posebnim odjelima u ustanovama s nastavom na hrvatskom jeziku.

b) model B – dvojezična nastava, tako da se nastava prirodoslovne skupine predmeta izvodi na hrvatskom jeziku, a društvene skupine predmeta na jeziku pripadnika nacionalne manjine. Ovaj model ostvaruje se u posebnim odjelima u školskoj ustanovi s nastavom na hrvatskom jeziku.

c) model C – nastava manjinskog jezika i kulture (njegovanje), tako da se uz redovitu nastavu na hrvatskom jeziku, izvodi na manjinskom jeziku nastava jezika i kulture nacionalne manjine u trajanju od dva do pet školskih sati tjedno, a obuhvaća učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, geografije, povijesti, glazbene i likovne umjetnosti.

Posebni oblici nastave (ljetne i zimske škole, dopisno-konzultativna nastava, nastava na daljinu i drugo) organiziraju se prvenstveno za one učenike za koje ne postoji mogućnost organiziranja redovite nastave po modelu A, B ili C. Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancira organiziranje i provođenje posebnih oblika nastave.

Nastavni plan i program za redovitu nastavu u modelu A, B i C donosi Ministarstvo znanosti i obrazovanja nakon pribavljenog mišljenja manjinskih udruga sukladno članku 6. Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Pripadnici nacionalnih manjina sami predlažu i odabiru model i program u skladu s postojećim zakonom, a prema interesima učenika i raspoloživim kadrovskim mogućnostima.

Primjena modela i oblika nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina

U modelu A obrazuju se u osnovnoj i srednjoj školi: talijanska nacionalna manjina, srpska nacionalna manjina, mađarska nacionalna manjina; češka nacionalna manjina u osnovnoj školi. U modelu B obrazuje se češka, mađarska i srpska nacionalna manjina u osnovnoj školi i češka nacionalna manjina u srednjoj školi.

U modelu C obrazuju se u osnovnoj školi: albanska nacionalna manjina, češka nacionalna manjina, srpska nacionalna manjina, slovačka nacionalna manjina, slovenska nacionalna manjina, mađarska nacionalna manjina, makedonska nacionalna manjina, njemačka i austrijska nacionalna manjina, ukrajinska nacionalna manjina, rusinska nacionalna manjina, ruska nacionalna manjina, židovska nacionalna manjina i poljska nacionalna manjina; u srednjoj školi češka, makedonska, mađarska, ruska, slovačka, slovenska, srpska i talijanska nacionalna manjina.

Za školsku godinu 2019./2020. odobren je ustroj nastave po Modelu C u 4 osnovne škole, i to: nastava Bosanskog jezika i kulture u OŠ Borovje u Zagrebu, nastava Ruskog jezika i kulture u OŠ Jabukovac u Zagrebu, nastava Slovenskog jezika i kulture u OŠ Klana u mjestu Klana i nastava Ukrajinskoga jezika i kulture u OŠ Silvija Strahimira Kranjčevića u Zagrebu. Također, za školsku godinu 2020./2021. odobren je ustroj nastave po Modelu C u jednoj osnovnoj školi, i to: po prvi put predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine u OŠ Jagodnjak u Jagodnjaku. Za školsku godinu 2020./2021. odobren je ustroj nastave po Modelu C u tri srednje škole, i to: predmeta Češki jezik i kultura u Gimnaziji Daruvar u Daruvaru i Gimnaziji Požega u Požegi te Bosanski jezik i kultura u Islamskoj gimnaziji dr. Ahmeta Smajlovića u Zagrebu. Za školsku godinu 2021./2022. odobren je ustroj nastave po Modelu C u šest osnovnih škola i to: predmeta Albanski jezik i kultura u OŠ Bijaći, OŠ „Fran Krsto Frankopan“ Krk, Srpskog jezika i kulture u OŠ Ivana Gundulića i OŠ Prečko u Zagrebu, Ruskog jezika i kulture u OŠ Selnica, Bosanskog jezika i kulture u OŠ Turnić u Rijeci. Također, odobren je i ustroj nastave po Modelu C u jednoj srednjoj školi: predmeta Slovenskog jezika i kulture u Prvoj sušačkoj hrvatskoj gimnaziji u Rijeci.

Pregled ostvarivanja odgoja i obrazovanja djece i učenika/učenica pripadnika nacionalnih manjina te visokog obrazovanja u RH

U školskoj godini 2021./2022. odgojem i obrazovanjem na jeziku i pismu nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama u svim modelima (A, B i C) obuhvaćeno je ukupno 8.349 učenika/učenica (3.981m/4.368ž) u 241 odgojno-obrazovnoj ustanovi, u 1.001 razrednom odjelu/skupini sa 1.298 učitelja/nastavnika

U modelu A u školskoj godini 2021./2022. bilo je 3.570 učenika/učenica u 32 matične i 26 područne osnovne škole, s kojima je u 313 razrednih odjela radilo 747 učitelja. U srednjoj školi u modelu A bilo je 1.074 učenika/učenica u 11 srednjih škola, s kojima je u 134 razrednih odjela radilo 379 nastavnika.

U modelu B u školskoj godini 2021./2022. bilo je u tri (3) matične i dvije (2) područne osnovne škole 45 učenika/učenica s kojima je u 10 razrednih odjela radilo 30 učitelja. U jednoj srednjoj školi u modelu B bilo je 6 učenika/učenica, s kojima je u jednom razrednom odjeljenju radilo dva nastavnika.

U modelu C u školskoj godini 2021./2022. bilo je 3.368 učenika/učenica u 106 matičnih i 42 područne osnovne škole s kojima je u 492 odgojno-obrazovnih skupina radilo 117 učitelja/nastavnika. Nastava je organizirana za učenike pripadnike petnaest (15) nacionalnih manjina: albanske, bošnjačke, češke, mađarske, makedonske, njemačke, austrijske, poljske, ruske, rusinske, slovačke, slovenske, srpske, ukrajinske i židovske nacionalne manjine. Nastava u modelu C provodi se u 18 srednjih škola s 51 odgojno-obrazovnom skupinom, 286 učenika i 23 nastavnika. U pet škola ustrojena je nastava po modelu C na dva ili više jezika nacionalnih manjina. Nastava je organizirana za učenike pripadnike deset (10) nacionalnih manjina: albanske, bošnjačke, češke, mađarske, makedonske, slovenske, slovačke, srpske, ruske i talijanske nacionalne manjine.

Podaci o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina za školsku godinu 2021./2022.

Češka nacionalna manjina

- 185 djece u predškolskom odgoju, 2 dječja vrtića, 8 odgojnih skupina, 16 odgajatelja
- 279 učenika/učenica, 6 osnovnih škola, 24 razredna odjela, 40 učitelja (model A)
- 366 učenika/učenica, 23 osnovnih škola, 60 odgojno-obrazovnih skupina, 12 učitelja (model C)
- ukupno u modelu A i C u osnovnoj školi je 645 učenika/učenica
- 6 učenika/učenica u 1 srednjoj školi, 1 razredni odjel, 2 nastavnika (model B)
- 45 učenika/učenica u 4 srednje škole, 5 odgojno-obrazovnih skupina, 3 nastavnika (model C)
- ukupno u modelu B i C u srednjoj školi 51 učenik/učenica
- ukupno 881 djece/učenika u odgojno-obrazovnoj vertikali.

Za potrebe češke nacionalne manjine djeluje nakladnička kuća „Jednota“. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu djeluje katedra za češki jezik i književnost. Učitelji se stručno usavršavaju u Češkoj Republici i Republici Hrvatskoj.

Mađarska nacionalna manjina

- 106 djece u predškolskom odgoju, u 4 dječja vrtića, 8 odgojnih skupina, 11 odgajatelja
- 173 učenika/učenica, 8 osnovne škole, 26 razrednih odjela, 68 učitelja (model A)
- 35 učenika/učenica u 3 osnovne škole, 7 razrednih odjela, s kojima radi 25 učitelja (model B)
- 595 učenika/učenica, 34 osnovnih škole, 113 odgojno-obrazovnih skupina, 20 učitelja (model C)
- ukupno u modelu A, B i C u osnovnoj školi je 803 učenik
- 30 učenika/učenica u 1 srednjoj školi, u 10 razrednih odjela, s kojima radi 27 nastavnika (model A)
- 21 učenika/učenica u 3 srednje škole, u 7 odgojno-obrazovnih skupina, s kojima radi 2 nastavnika (model C)
- ukupno u modelu A i C u srednjoj školi je 51 učenik/učenica
- ukupno 960 učenika/učenica u odgojno-obrazovnoj vertikali.

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku studenti mogu studirati na preddiplomskome sveučilišnom studiju *Mađarski jezik*, a na diplomskome sveučilišnom studiju *Mađarski jezik i književnost – smjerovi nastavničko usmjerenje - komunikološko usmjerenje* dok na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu mogu studirati *Hungarologiju* na preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju. Udžbenike za potrebe nastave na mađarskom jeziku tiska Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Republici Hrvatskoj iz Osijeka.

Srpska nacionalna manjina

- 562 djece u predškolskom odgoju, u 6 dječjih vrtića, 30 skupina, 50 odgajatelja

- 1.478 učenika/učenica, 27 osnovnih škola, 147 razrednih odjela, 325 učitelja (model A)
- 10 učenika/učenica, 2 osnovne škole, 3 razredna odjela, 5 učitelja (model B)
- 612 učenika/učenica, u 38 osnovnih škola, 111 odgojno-obrazovne skupine, 29 učitelja (model C)
- ukupno 2.100 učenika/učenica u osnovnoj školi po modelima A, B i C
- 500 učenika/učenica, 6 srednjih škola, 58 razrednih odjela, 206 nastavnika (model A)
- 39 učenika/učenica, 3 srednje škole, 10 razrednih odjela, 5 nastavnika (model C)
- ukupno 539 učenika/učenica u srednjoj školi po modelima A i C
- ukupno 3.201 učenika/učenica u odgojno-obrazovnoj vertikali.

Za potrebe srpske nacionalne manjine djeluje Srpsko prosvjetno-kulturno društvo „Prosvjeta“, a udžbenike za potrebe nastave na srpskom jeziku i ćirilичnom pismu tiska izdavačko poduzeće Prosvjeta iz Zagreba.

Talijanska nacionalna manjina

- 1.194 djece u predškolskom odgoju, 15 dječjih vrtića, 74 odgojnih skupina, 146 odgajatelja
- ukupno 1.640 učenika/učenica, 17 osnovnih škola, 116 razrednih odjela, 314 učitelj (model A)
- 544 učenika/učenica, 4 srednje škole, 66 odjela, 146 nastavnika (model A)
- 9 učenika/učenica, 1 srednja škola, 4 odgojno-obrazovne skupine, 1 nastavnik (model C)
- ukupno 553 učenika/učenica u srednjoj školi po modelima A i C
- ukupno 3.387 učenika/učenica u odgojno-obrazovnoj vertikali.

Za potrebe ove nacionalne manjine djeluje nakladnička kuća „Edit“ u kojoj se tiskaju novine, časopisi i druga izdanja na talijanskome jeziku, kao i udžbenici za potrebe nastave na talijanskome jeziku i pismu i dvojezična pedagoška dokumentacija.

Albanska nacionalna manjina

- 200 učenika/učenica, u 16 osnovnih škola, u 34 odgojno-obrazovnih skupina, 9 učitelja (model C)
- 12 učenika/učenica, u 1 srednjoj školi, 2 odgojno-obrazovne skupine, s 1 nastavnikom (C model)
- ukupno 212 učenika/učenica u 16 osnovnih i jednoj srednjoj školi.

Makedonska nacionalna manjina

- 78 učenika/učenica, u 6 osnovnih škola, u 11 odgojno-obrazovnih skupina, 5 učitelja (model C)
- 24 učenika, u 3 srednje škole, u 6 odgojno-obrazovnih skupina, 3 nastavnika
- ukupno 102 učenik/učenice u 6 osnovnih škola i 3 srednje škole.

Njemačka i austrijska nacionalna manjina

- 291 učenik/učenica, u 3 osnovne škole, u 17 odgojno-obrazovnih skupina, 10 učitelja (model C)

Poljska nacionalna manjina

- 23 učenika/učenice, u 1 osnovnoj školi, u 4 odgojno-obrazovne skupine, 1 učitelj (model C)

Rusinska nacionalna manjina

- 74 učenika/učenice, u 4 osnovne škole, u 14 odgojno-obrazovnih skupina, 3 učitelja (model C)

Ruska nacionalna manjina

- 300 učenika/učenica, u 7 osnovnih škola, u 26 odgojno-obrazovnih skupina, 6 učitelja (model C)
- 19 učenika/učenica, u 1 srednjoj školi, u 4 odgojno-obrazovne skupine, 1 nastavnik
- ukupno 319 učenika/učenica u 7 osnovnih škola i 1 srednjoj školi.

Slovačka nacionalna manjina

- 390 učenika/učenica, u 18 osnovnih škola, u 55 odgojno-obrazovnih skupina, s kojima radi 9 učitelja (model C)
- 21 učenika/učenica, u 2 srednje škole, u 5 odgojno-obrazovne skupine, 2 nastavnika (model C)
- Ukupno 411 učenika/učenica u 18 osnovnih i 2 srednje škole.

Slovenska nacionalna manjina

- 182 učenika/učenica, u 7 osnovnih škola, u 14 odgojno-obrazovnih skupina, 3 učitelja (model C)
- 76 učenika/učenica, u 3 srednje škole, u 6 odgojno-obrazovnih skupina, 3 nastavnika (model C)
- Ukupno 258 učenika/učenica u 7 osnovnih i 3 srednje škole.

Ukrajinska nacionalna manjina

- 74 učenika/učenice, u 5 osnovnih škola, u 9 odgojno-obrazovnih skupina, 3 učitelja (model C)

Židovska nacionalna manjina

- 101 učenik/učenica, u 1 osnovnoj školi, u 8 obrazovnih skupina, 2 učitelja (model C).

Bošnjačka manjina

- 82 učenika/učenice, u 8 osnovnih škola, u 16 odgojno-obrazovnih skupina, 5 učitelja/nastavnika (model C)
- 20 učenika/učenica, u 2 srednje škole, u 2 odgojno-obrazovnih skupina, 2 učitelja/nastavnika (model C)
- Ukupno 102 učenika/učenica u 8 osnovnih i 2 srednje škole.

Iz izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Uz navedene aktivnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja, nadležna tijela kontinuirano financiraju i infrastrukturne projekte. Tako su primjerice za izgradnju učeničkog doma pri Prosvjetno-kulturnom centru Mađara u Osijeku u 2019. godini utrošena sredstva u iznosu od 1.349.149,06 EUR (10.165.163,63 kuna) te je 28. studenoga 2019. godine dovršena izgradnja, odnosno svečano otvoren ovaj učenički dom. Dana 16. ožujka 2021. godine u Daruvaru je svečano otvoren dograđeni dio Češke osnovne škole Jana Amosa Komenskog i Češkog dječjeg vrtića Ferde Mravenca. Za navedene novoizgrađene prostore putem Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u prethodnom razdoblju utrošena su sredstva u iznosu od 172.539,65 EUR (1.300.000,00 kuna).

U 2021. godini iz Državnog proračuna Ministarstva znanosti i obrazovanja, s proračunske aktivnosti K 676064 - Talijanska srednja škola „Leonardo da Vinci“ Buje- rekonstrukcija i dogradnja za kapitalni projekt rekonstrukcije i dogradnje Srednje škole „Leonardo da Vinci“, Buje, ukupno je utrošeno 889.868,78 EUR (6.704.716,34 kuna), od čega je Istarska županija sufinancirala iznos od 256.155,02 EUR (1.930.000,00 kuna).

Ministarstvo poljoprivrede provodi niz mjera putem Programa ruralnog razvoja koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima. Od početka provedbe Programa ruralnog razvoja, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu ugovoreno je 5 projekta za izgradnju, rekonstrukciju i opremanje predškolskih ustanova 3.534.781,34 EUR (26.632.810,00 kuna) u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave s udjelom većim od 5 % pripadnika češke i slovačke nacionalna manjine (svi projekti odobreni su prije izvještajnog razdoblja).

Iz Izvješća Ministarstva znanosti i obrazovanja

Na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj studenti mogu upisati studije jezika nacionalne manjine, studentske programe koji se izvode na jeziku i pismu nacionalne manjine kao i studije koji nude sadržaje usko vezane uz učenje jezika, pisma i kulture nacionalnih manjina.

VRSTA STUDIJSKOG PROGRAMA	NAZIV STUDIJSKOG PROGRAMA
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet	
Preddiplomski sveučilišni studij	Mađarski jezik i književnosti (dvopredmetni)
	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Njemački jezik i književnost (jednopredmetni)
Diplomski sveučilišni studij	Mađarski jezik i književnost
	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Njemački jezik i književnost (jednopredmetni)
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	
Preddiplomski stručni studij	Predškolski odgoj (na talijanskom jeziku) u Puli
	Predškolski odgoj na talijanskom jeziku u Umagu
Preddiplomski sveučilišni studij	Kultura i turizam i Talijanski jezik i kultura (dvopredmetni)
	Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskom i talijanskom jeziku
	Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanski jezik i književnost (jednopredmetni)
Diplomski sveučilišni studij	Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanski jezik i književnost (jednopredmetni)
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij	Učiteljski studij na hrvatskom i talijanskom jeziku
Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij	Prevođenje u okviru hrvatsko-talijanske dvojezičnosti
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci¹⁴	
Preddiplomski sveučilišni studij	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni)
Diplomski sveučilišni studij	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni)
Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet	
Preddiplomski sveučilišni studij	Njemački jezik i književnost
	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni)
Diplomski sveučilišni studij	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanistika (dvopredmetni)
Sveučilište u Zadru	
Preddiplomski sveučilišni studij	Kroatistika i južnoslavenske filologije (jednopredmetni)
	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Ruski jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanski jezik i književnost (dvopredmetni)
Diplomski sveučilišni studij	Kroatistika i južnoslavenske filologije

¹⁴ Na Sveučilištu u Rijeci djeluje i lektorat slovenskog jezika.

	Njemački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Prevoditeljski studij talijanistike (dvopredmetni)
	Prevoditeljski studij talijanistike (jednopredmetni)
	Ruski jezik i književnost (dvopredmetni studij)
	Ruski jezik i književnost (jednopredmetni)
	Suvremena talijanska filologija (dvopredmetni)
	Suvremena talijanska filologija (jednopredmetni)
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet	
Preddiplomski sveučilišni studij	Hungarologija (dvopredmetni)
	Judaistika (dvopredmetni studij)
	Južnoslavenski jezici i književnosti (dvopredmetni)
	Rumunjski jezik i književnost (dvopredmetni)
	Ruski jezik i književnost (dvopredmetni studij)
	Slovački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanistika (dvopredmetni)
	Talijanistika (jednopredmetni)
	Ukrajinski jezik i književnost (dvopredmetni)
Diplomski sveučilišni studij	Hungarologija (dvopredmetni)
	Judaistika (dvopredmetni)
	Južnoslavenski jezici i književnosti (dvopredmetni)
	Romistika
	Romistika (dvopredmetni)
	Rumunjski jezik i književnost (dvopredmetni)
	Ruski jezik i književnost (dvopredmetni)
	Slovački jezik i književnost (dvopredmetni)
	Talijanistika (dvopredmetni)
	Talijanistika (jednopredmetni)
Ukrajinski jezik i književnost (dvopredmetni)	
Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij	Interkulturalna njemačko-hrvatska poslovna komunikacija

Romska nacionalna manjina

Provedbom mjera i aktivnosti za ispunjenje ciljeva Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine te Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine postignut je značajan napredak u području odgoja i obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine njihovim uključivanjem na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. Ministarstvo znanosti i obrazovanja kontinuirano poduzima napore za ostvarivanje definiranih zadataka i mjera, a imajući u vidu kompleksnost i sveobuhvatnost postavljenih ciljeva za unapređenje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine uključujući odgoj i obrazovanje djece u ranom djetinjstvu, ali i osnovnom, srednjem i sveučilišnom obrazovanju te obrazovanju odraslih.

S ciljem podizanja kvalitete i učinkovitosti obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine te osiguravanja stjecanja potrebnih znanja i vještina koje će omogućiti osobni razvoj učenika, kao i završavanje osnovnog obrazovanja s ciljem nastavka školovanja te smanjenja razlike između obrazovnih postignuća djece pripadnika romske nacionalne manjine u odnosu na prosječnu razinu obrazovnih postignuća svih učenika u osnovnoškolskom obrazovanju u Republici Hrvatskoj provodile su se u proteklom razdoblju aktivnosti na području odgoja i obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine. Mjere odgovaraju potrebi osiguravanja pristupa kvalitetnom i uključivom obrazovnom sustavu u ranoj dječjoj dobi koje cilja na smanjenje početnih nejednakosti, eliminiranje diskriminacije, redukciju izazova s kojima se susreću djeca iz ranjivih društvenih skupina te promicanje emocionalnog, socijalnog, psihološkog i fizičkog razvoja sve djece.

Na području obrazovanja uključivanjem djece i učenika romske nacionalne manjine na svim razinama obrazovnog sustava tijekom izvještajnog razdoblja godine postignut je daljnji napredak. Za djecu romske nacionalne manjine osigurava se uključivanje u programe predškolskog odgoja kako bi se premostio jaz između socijalno-ekonomske situacije u kojoj djeca romske nacionalne manjine žive i mogućnosti za njihovu uspješnu integraciju tijekom obveznog osnovnog obrazovanja.

Od 2013. godine, provedbom aktivnosti i mjera za ostvarenje ciljeva Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine te Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine vidljivo je postizanje značajnih pozitivnih pomaka na području odgoja i obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine. Povećanje broja djece uključene u programe predškolskog odgoja/predškole daje dobre rezultate i upućuje na obvezu organiziranja predškolskih odgojnih skupina za svu djecu romske nacionalne manjine. Broj učenika uključenih u srednjoškolsko obrazovanje iz godine u godinu raste, što nedvojbeno upućuje na zaključak da je uspješnost učenika u osnovnom obrazovanju porasla, da je svijest o nastavku školovanja također porasla i da održive mjere u odgoju i obrazovanju treba i dalje nastaviti provoditi.

Sve poduzete aktivnosti za uključivanje pripadnika romske nacionalne manjine temelje se na politici socijalnog uključivanja, što znači osiguravanje uvjeta za punu integraciju djece, mladih i odraslih sukladno njihovim potrebama i sposobnostima. Djeca i učenici pripadnici romske nacionalne manjine, kao i sva druga djeca imaju pravo na obrazovanje, zdravlje, život u obiteljskom okruženju i uvjetima koji stimuliraju njihov razvoj i napredak, pravo na jezik te pravo na kulturni identitet. Ranjivost djece i obitelji pripadnika romske nacionalne manjine,

prepoznata je i u recentnim nacionalnim strategijama i preporukama međunarodnih dokumenata. U cilju uključivanja te zadržavanja u odgojno-obrazovnom sustavu Ministarstvo znanosti i obrazovanja poduzima niz aktivnosti na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava (sufinanciranje vrtića i predškole, osiguravanje produženog boravka, osiguravanje izvannastavnih aktivnosti, srednjoškolskih i studentskih stipendija, smještaja u učenički i studentski dom i dr.). U travnju 2020. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je Kurikulum za nastavni predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (Model C). Uvođenje kurikuluma jezika i kulture romske nacionalne manjine značajan je iskorak i napredak za pripadnike romske nacionalne manjine u očuvanju jezika, tradicije i kulturnog identiteta. Također, u svrhu poticanja provedbe različitih programa nacionalnih manjina Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavljuje Javni poziv za sufinanciranje različitih posebnih programa nacionalnih manjina (stručno usavršavanje odgojitelja te učitelja i nastavnika koji izvode nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama, održavanje literarnih, dramskih i drugih izvannastavnih aktivnosti te drugi oblici školovanja učenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama, natjecanje učenika pripadnika nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama (pisanom, likovnom stvaralaštvu i slično), manifestacije obilježavanja značajnih datuma za nacionalne manjine, tiskanje časopisa, brošura i knjiga koje pomažu promociji jezika nacionalne manjine te se koriste u svrhe edukacije učenika osnovnih i srednjih škola.

Početakom 2018./2019. pedagoške godine u programe predškolskog odgoja bilo je uključeno ukupno 993 (535m/458ž) djece, početkom 2019./2020. bilo je 1.171 (620m/551ž) djece dok je 2021./2022. pedagoške godine u programe predškolskog odgoja i predškole uključeno je ukupno 977 (480m/497ž) djece, a od toga 414 (197m/217ž) predškolskim odgojem te 563 (283m/280ž) predškolom. Početkom 2020./2021. školske godine bilo je uključeno ukupno 5.407 (2.550m, 2.497ž) dok je početkom 2021./2022. školske godine u osnovne škole bilo uključeno 4.716 (2.372m, 2.344ž) učenika pripadnika romske nacionalne manjine. Podaci o broju učenika koji napuštaju osnovno obrazovanje nakon višekratnih ponavljanja pokazuju da je završnost osnovnog obrazovanja na niskoj razini. Tako je tijekom 2020./2021. školske godine školovanje prekinulo 107 (59m/48ž) učenika. U ukupan zbroj onih koji su prekinuli školovanje uključeni su i učenici koji su navršili 15 godina života, a nisu završili osnovnu školu.

U osnovnim školama zaposlena su 24 romska suradnika pomagača (12m/12ž) i njihov rad se financira iz Državnog proračuna. Stručno usavršavanje romskih pomagača i stručnih suradnika u osnovnim školama s ciljem podizanja kvalitete i učinkovitosti obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine nastavlja se tijekom izvještajnog razdoblja. Učitelji, stručni suradnici pedagozi i suradnici pomagači u osnovnim školama putem stručnih usavršavanja opremljeni su znanjem i metodama kojima će uspješnije upravljati različitostima u razredu, upoznati se s različitim antidiskriminacijskim pristupima poučavanja, moći će u okviru školskog kurikuluma planirati mjere za pružanje podrške učenicima koji su u riziku od ranog napuštanja školovanja, ovladat će strategijama upotrebe inkluzivnih metoda radi prevencije ranog napuštanja školovanja, prepoznavati će i analizirati funkcioniranje dinamike odnosa u različitim tipovima obitelji s naglaskom specifičnosti suradnje stručnog suradnika pedagoga s disfunkcionalnim obiteljima, razvijati partnerstvo roditelja i škole te definirati oblike suradnje s djelatnicima Centra za socijalnu skrb. Ministarstvo znanosti i obrazovanja osigurava učenje

hrvatskoga jezika tj. osigurava učiteljima razredne nastave i hrvatskog jezika prekovremeni rad za pružanje posebne pomoći učenju hrvatskog jezika za učenike koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik, a koji rade s učenicima romske nacionalne manjine te se osigurava produženi boravak za učenike pripadnike romske nacionalne manjine. Osiguranje produženog boravka iznimno je važno kao preduvjet uspješnog završetka osnovnog obrazovanja učenika romske nacionalne manjine te je ostvaren znatan napredak djece na području učenja jezika, stjecanja higijenskih navika i socijalizacije djece.

U proteklom razdoblju nastavljen je trend povećanja broja učenika romske nacionalne manjine uključenih u sustav srednjoškolskog obrazovanja. Iako je veći broj učenika koji nastavljaju obrazovanje u trogodišnjim srednjoškolskim programima u odnosu na broj učenika u četverogodišnjim programima, vidljiv je porast i broja učenika upisanih u prve razrede četverogodišnjih škola. Također je vidljivo da se učenici ispisuju iz škole, tj. napuštaju srednjoškolsko obrazovanje. U srednjoškolske programe početkom 2018./2019. školske godine uključeno je ukupno 760 (401m/359ž) učenika pripadnika romske nacionalne manjine, početkom 2019./2020. njih 721 (368m/353ž) dok ih je početkom 2020./2021. bilo uključeno 772 (382m/390ž). Ministarstvo znanosti i obrazovanja stipendira sve redovite učenike srednjih škola koji su pripadnici romske nacionalne manjine. U 2020./2021. srednjoškolska stipendija iznosila je 92,91 EUR (700,00 kuna) mjesečno, a 2021./2022. iznosila je 106,18 EUR (800,00 kuna) dok je u 2021./2022. iznos mjesečne stipendije je 132,72 EUR (1.000,00 kuna). Za učenike koji ponavljaju razred iznos stipendije je 39,82 EUR (300,00 kuna) mjesečno. S ciljem daljnje potpore Ministarstvo znanosti i obrazovanja od 2020. godine osigurava i sredstva za dodjelu jednokratnih novčanih pomoći za učenike Rome za završetak srednjoškolskog obrazovanja.

Osim jednokratnih novčanih pomoći, srednjoškolskih stipendija i smještaja učenika u učeničke domove, Ministarstvo znanosti i obrazovanja osigurava smještaj u studentski dom te studentske stipendije za studente pripadnike romske nacionalne manjine. U izvještajnom razdoblju vidljivo je povećanje broja korisnika ove mjere. Tako je u 2018./2019. stipendiju primalo 26 studenata, u 2019./2020. stipendiju je primao 31 student dok je u 2020./2021. osigurana stipendija Ministarstva znanosti i obrazovanja za 46 studenata. Od 2021./2022. akademske godine iznos mjesečne stipendije povećan je na 172,54 EUR (1.300,00 kuna) te je u 2021./2022. osigurana stipendija za 52 studenta.

Osim navedenoga, tijekom 2018./2019. školske godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja osiguralo je sredstva za provedbu projekta Programska, stručna i financijska potpora obrazovanju djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine putem Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014-2020. Navedenim projektima osiguravao se prijevoz učenicima te produženi boravak, ali i ostale aktivnosti kao što su: organiziranje dodatne i dopunske nastave te izvannastavnih aktivnosti, organiziranje ljetnih kampova i/ili izvanškolskih aktivnosti usmjerenih na društvenu integraciju učenika romske nacionalnosti, stručno usavršavanje učitelja/nastavnika i stručnih suradnika te nabava opreme i didaktičkih sredstava.

I dalje, najveći izazov predstavljaju osiguravanje stjecanja potrebnih znanja i vještina za završavanje osnovnog obrazovanja s ciljem nastavka školovanja, razvijanje mreže škola i upisnih područja te uspostavljanje ravnoteže broja učenika Roma u odnosu na ostale učenike, uključujući cjelokupnu infrastrukturu koja se oslanja na obrazovanje te daljnje poticanje na uključivanje u srednjoškolsko obrazovanje, uz promicanje nastavka i završetka školovanja. Od 2013. godine vidljivo je značajno povećanje sredstava za ostvarenje i provođenje mjera i aktivnosti nacionalne politike za obrazovanje Roma na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. U tablici su prikazana izdvojena sredstva s pozicije Ministarstva znanosti i obrazovanja.

Izdvojena sredstva Državnog proračuna Ministarstva znanosti i obrazovanja Nacionalna strategija za uključivanje Roma 2013.-2020.	
2019	1.579.334,71 EUR (11.899.497,36)
2020	1.849.706,23 EUR (13.936.611,59)
Izdvojena sredstva Državnog proračuna Ministarstva znanosti i obrazovanja Nacionalni plan za uključivanje Roma 2021.-2027.	
2021	2.175.228,18 EUR (16.389.256,73)

Posebni oblici nastave (ljetne škole) i provedba posebnih programa nacionalnih manjina

U svrhu očuvanja etničkog, kulturnog i jezičnog identiteta učenika pripadnika nacionalnih manjina Ministarstvo znanosti i obrazovanja kontinuirano sufinancira provedbu posebnih oblika nastave (ljetnih škola) za potrebe učenika pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo svake godine objavljuje Javni poziv za sufinanciranje posebnih programa nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj kojemu je jedan od glavnih ciljeva, u suradnji s udrugama nacionalnih manjina koje djeluju na području odgoja i obrazovanja učenika pripadnika nacionalnih manjina kao ravnopravnim partnerima, provoditi programe koji će učenicima omogućiti stjecanje novih vještina i znanja. Prednost u pohađanju posebnih oblika nastave jezika i kulture nacionalnih manjina (ljetne škole) imaju oni učenici pripadnici nacionalnih manjina koji zbog objektivnih razloga nisu u mogućnosti pohađati poznate modele nastave (A, B, C) radi disperzivnosti stanovanja. Opći cilj poziva jest poticati skrb o obrazovanju svih učenika pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te povećati mogućnosti učenicima pripadnicima nacionalnih manjina da izvan redovitoga odgojno-obrazovnog sustava steknu znanje i vještine u skladu sa svojim interesima i sposobnostima. Godišnje na ljetnim školama sudjeluje približno 650 učenika pripadnika nacionalnih manjina. Tijekom izvještajnog razdoblja osigurana su sredstva u ukupnom iznosu od 271.075,83 EUR (2.042.420,84 kuna) za provedbu posebnih oblika nastave (ljetnih škola). U 2020. godini zbog pandemije koronavirusa Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je odluku o poništenju Javnog poziva. za provođenje posebnih oblika nastave (ljetne škole) za učenike pripadnike nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u školskoj godini 2019./2020.

Također, u svrhu poticanja provedbe različitih programa nacionalnih manjina Ministarstvo znanosti i obrazovanja objavljuje Javni poziv za sufinanciranje različitih posebnih programa

nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (stručno usavršavanje odgojitelja te učitelja i nastavnika koji izvode nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama, održavanje literarnih, dramskih i drugih izvannastavnih aktivnosti te drugi oblici školovanja učenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama, natjecanje učenika pripadnika nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama (pisanom, likovnom stvaralaštvu i slično), manifestacije obilježavanja značajnih datuma za nacionalne manjine, tiskanje časopisa, brošura i knjiga koje pomažu promociji jezika nacionalne manjine te se koriste u svrhe edukacije učenika osnovnih i srednjih škola. U razdoblju od 2019. do 2022. godine osigurana su sredstva u iznosu od 175.592,28 EUR (1.323.000,00 kuna) za provedbu 120 različitih programa nacionalnih manjina.

Udžbenici za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina

U skladu s člankom 15. Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, školske ustanove s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine koriste udžbenike iz matične zemlje ponajprije za učenje materinskog jezika (češkog, mađarskog, srpskog i talijanskog jezika, ali i druge predmete), uz odobrenje Ministarstva znanosti i obrazovanja.

U skladu s člankom 16. istog Zakona sredstva za sufinanciranje izrade udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina osigurana su kako bi udžbenici za roditelje djece koja pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine imali istu cijenu kao i udžbenici za roditelje djece koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku.

U proteklom četverogodišnjem razdoblju (od 2019. do 2022. godine) za troškove financiranja udžbenika i pripadajućih drugih obrazovnih materijala za učenike osnovnih i srednjih škola koji se obrazuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina Ministarstvo znanosti i obrazovanja utrošilo je 1.678.959,47 EUR (12.650.120,16 kuna).

Nacionalna manjina	Manjinski nakladnik	Isplaćena sredstva u 2019.	Isplaćena sredstva u 2020.	Isplaćena sredstva u 2021.	Isplaćena sredstva 2022. (do 9. mjeseca)
Češka nacionalna manjina	Jednota Daruvar	41.429,98 EUR (312.154,21)	31.232,16 EUR (235.318,70)	99.662,32 EUR (750.905,74)	73.949,01 EUR (557.168,83)
Mađarska nacionalna manjina	PKC Mađara Osijek	-	-	212.356,49 EUR (1.600.000,00)	109.884,97 EUR (827.928,28)
Srpska nacionalna manjina	Prosvjeta, Zagreb	42.330,71 EUR (318.940,70)	313.847,14 EUR (2.364.681,30)	280.191,48 EUR (2.111.102,73)	247.005,15 EUR (1.861.060,29)

Talijanska nacionalna manjina	EDIT, Rijeka	-	185.811,93 EUR (1.400.000,00)	5.042,34 EUR (37.991,53)	36.215,79 EUR (272.867,85)
	UKUPNO	83.760,69 EUR (631.094,91)	530.891,23 EUR (4.000.000,00)	597.252,64 EUR (4.500.000,00)	467054,91 EUR (3.519.025,25)*

* Iznos koji je naveden (za 2022. godinu) utrošen je za udžbenike do kraja rujna 2022. godine.

Nastavni planovi i programi i kurikulumi

Tijekom provedbe Cjelovite kurikularne reforme, kojom je 2015. godine započela realizacija Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (Narodne novine, broj 124/14), osnovane se stručne radne skupine za izradu nastavnih planova i programa za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina. U okviru Cjelovite kurikularne reforme za rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje, u 2019. godine usvojeni su slijedeći kurikulumi:

- Kurikulum nastavnog predmeta Češki jezik za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i pismu češke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj (model A),
- Kurikulum nastavnog predmeta Češki jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C),
- Kurikulum nastavnog predmeta Srpski jezik za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i ćirilichnom pismu srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj (model A),
- Kurikulum nastavnoga predmeta Srpski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C),
- Kurikulum nastavnog predmeta Talijanski jezik za osnovnu školu i Talijanski jezik i književnost za srednju školu s nastavom na jeziku i pismu talijanske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj (model A),

te u 2020. godini usvojeni su slijedeći kurikulumi:

- Kurikulum nastavnog predmeta Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (Model C),
- Kurikulum nastavnog predmeta Mađarski jezik i književnost za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i pismu mađarske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj (model A),
- Kurikulum nastavnog predmeta Mađarski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C),
- Kurikulum nastavnoga predmeta Slovački jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C).

Krajem 2022. godine planira se osnivanje 11 stručnih radnih skupina za izradu kurikuluma i to za: Kurikulum nastavnog predmeta Rusinski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Ukrajinski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Njemački jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Albanski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Bosanski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Hebrejski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikuluma nastavnog predmeta Makedonski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Poljski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Ruski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), Kurikulum nastavnog predmeta Slovenski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C) i Kurikulum nastavnog predmeta Talijanski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C).

Stručno usavršavanje učitelja

Stručno usavršavanje učitelja/nastavnika u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina kontinuirano se provodi, a stručno usavršavanje svih učitelja u nadležnosti je Agencije za odgoj i obrazovanje. Na području predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, uz ostale poslove, Agencija za odgoj i obrazovanje organizira i provodi stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika te pruža stručnu pomoć i daje upute odgojno-obrazovnim radnicima.

U organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje u izvještajnom razdoblju, od 2019. do 2022. godine održano je 93 stručnih skupova za 3.066 učitelja/nastavnika u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina, i to: u 2019. godini u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje održano je ukupno 39 stručnih skupova i 12 savjetničkih posjeta za više od 954 odgajatelja, učitelja i nastavnika koji nastavu izvode na jeziku i pismu nacionalnih manjina., 2020. godini u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje održano je ukupno 18 stručnih skupova u kojima je sudjelovalo 587 sudionika dok je u 2021. godini u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje održano je ukupno 36 stručnih skupova u kojima je sudjelovalo 1 525 sudionika. Sredstva za realizaciju stručnih skupova osigurana su u suradnji Agencije za odgoj i obrazovanje, Ministarstva znanosti i obrazovanja i osnivača škola koji školama refundiraju troškove sudjelovanja učitelja na stručnim skupovima.

Ukupni financijski pokazatelji

Za proteklo četverogodišnje razdoblje (od 2019. do 2022. godine) iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske za potrebe obrazovnih programa i nastave na jeziku i pismu za

nacionalne manjine utrošena su sredstva u ukupnom iznosu od 8.639.942,66 EUR (65.097.648,00 kuna) i to za sljedeće aktivnosti:

	Isplaćeno u 2019	Isplaćeno u 2020.	Isplaćeno u 2021.	Isplaćeno u 2022. (do listopada)
A 578003 - Odgoj i naobrazba djece pripadnika nacionalnih manjina	201.838,21 EUR (1.520.750,00 kuna)	213.186,01 EUR (1.606.250,00 kuna)	217.167,70 EUR (1.636.250,00 kuna)	130.181,17 EUR (980.850,00 kuna)
A 577131 - Poticaji obrazovanja nacionalnih manjina	83.760,69 EUR (631.094,91 kuna)	530.891,23 EUR (4.000.000,00 kuna)	597.252,64 EUR (4.500.000,00 kuna)	467.054,91 EUR (3.519.025,25 kuna)
A 577137 - Posebni programi obrazovanja za provođenje programa nacionalnih manjina	147.402,32 EUR (1.110.602,77 kuna)	86.333,15 EUR (650.477,09 kuna)	127.959,45 EUR (964.110,45 kuna)	158.950,03 EUR (1.197.609,02 kuna)
A 767003 – Srednjoškolske stipendije za učenike Rome	499.595,20 EUR (3.764.200,00 kuna)	554.356,63 EUR (4.176.800,00 kuna)	756.891,63 EUR (5.702.800,00 kuna)	452.518,42 EUR (3.409.500,00 kuna)
A 767015 - Provedba programa za uključivanje Roma	727.546,27 EUR (5.481.697,36 kuna)	818.935,33 EUR (6.170.268,22 kuna)	854.691,32 EUR (6.439.671,73 kuna)	786.308,47 EUR (5.924.441,20 kuna)
A 679066 - Potpore romskim studijima i studentima Romima	16.046,19 EUR (120.900,00 kuna)	52.624,59 EUR (396.500,00 kuna)	103.410,98 EUR (779.150,00 kuna)	55.040,15 EUR (414.700,00 kuna)
UKUPNO	1.676.188,87 EUR (12.629.245,04 kuna)	2.256.326,94 EUR (17.000.295,31 kuna)	2.657.373,70 EUR (20.021.982,18 kuna)	2.050.053,15 EUR (15.446.125,47 kuna)

Ocjena stanja

Ministarstvo znanosti i obrazovanja je tijekom izvještajnog razdoblja nastavilo ulagati znatne napore u provedbu odredbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina kao i Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina i drugih propisa. Unutar Ministarstva znanosti i obrazovanja djeluje Uprava za nacionalne manjine koja obavlja upravne i stručne poslove planiranja, praćenja stanja i unaprjeđenja predškolskog, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja, obrazovanja odraslih te obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina kao i druge poslove iz svoga djelokruga.

U izvještajnom razdoblju, od 2019. do 2022. godine vidljivo je povećanje izdvajanja za obrazovne programe i nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina, uz napomenu kako su sredstva iskazana u 2022 godini do mjeseca listopada. Povećanje broja djece vidljivo je unutar sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina (2.048 djece u 2021. godini odnosu na 1.952 u prethodnoj godini) kao i povećanje broja učenika unutar osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (6.983 učenika u 2021. godini odnosu na 6.841 u prethodnoj godini). Blagi pad vidljiv je u broju učenika srednjih škola (1.366 učenika u odnosu na 1.374 učenika u prethodnoj godini) kao i pristupnika državne mature koji su pristupili ispitima materinskoga jezika (206 pristupnika u odnosu na 225 pristupnika). U odnosu na 2020. godinu došlo je do uspješnije apsorpcije sredstava namijenjenih posebnim oblicima nastave za učenike pripadnike nacionalnih manjina kao i nastavka pružanja stručne potpore kroz organizaciju stručnih usavršavanja namijenjenih svim odgojno-obrazovnim djelatnicima koji rade u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Potrebno je istaknuti državni stručni skup koji je održan u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje te uz potporu Uprave za nacionalne manjine, Ministarstva znanosti i obrazovanja, a koji je bio namijenjen svim odgojno-obrazovnim djelatnicima u nastavi na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Za potrebe nastave nastavljen je pojačan rad na sufinanciranju izrade, prijevoda i dotiska udžbenika i drugih obrazovnih materijala te je na ovom polju učinjen značajan napredak u povećanju planiranih proračunskih sredstava u usporedbi sa ranijim razdobljima.

Zbog okolnosti uzrokovanih epidemijom virusa COVID-19, tijekom 2021. godine osiguran je nastavak rada radnih skupina na snimanju video lekcija za učenike koji se školuju na srpskom jeziku i ćirilicom pismu kao i češkom jeziku. Tijekom 2021. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja provodilo je sve aktivnosti temeljem Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine u dijelu koji se odnosi na odgoj i obrazovanje. Valja istaknuti kako je vidljivo povećanje broja djece i učenika koji se uključuju u programe predškolskog odgoja, ali i produženog boravka. Također, postignuti su značajni pomaci povećanjem iznosa srednjoškolskih stipendija od školske godine 2021./2022. U visokom obrazovanju vidljivo je značajno povećanje studenata pripadnika romske nacionalne manjine te su u narednom razdoblju planirana povećanja mjesečnog iznosa studentskih stipendija kako bi se dodatno potaknulo završavanje srednjoškolskih programa te upis većeg broja pripadnika romske nacionalne manjine na visoka učilišta.

Također, Ministarstvo znanosti i obrazovanja tijekom 2021. godine sudjelovalo je u pripremama projekata za novo financijsko razdoblje 2021.-2027. u kojem je planirana provedba različitih aktivnosti za pripadnike romske nacionalne manjine, programska, stručna i financijska potpora obrazovanju djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine.

Dodatne aktivnosti u vidu potpore školama s većim brojem pripadnika romske nacionalne manjine planirane su i u Nacrtu Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja 2021.-2027. te Akcijskog plana 2021.-2023.

Nastavno na donošenje Kurikuluma za nastavni predmet Jezik i kultura romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (Model C) interes za uvođenje i provedbu nastavnog predmeta Jezik i kultura romske nacionalne manjine iskazala je Osnovna škola Jagodnjak čiji su učenici i njihovi roditelji iskazali želju da učenici pohađaju navedeni predmet te je Ministarstvo znanosti i obrazovanja izdalo suglasnost za ustroj nastave te zapošljavanje učitelja od školske godine 2020./2021.

Postignut je napredak pri usklađivanju statuta osnovnih škola u kojima se izvodi nastava na srpskom jeziku i ćiriličnom pismu po modelu A, a kojima je osnivač Vukovarsko-srijemska županija sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 68/18).

U budućem razdoblju nastavlja se provedba postojećih aktivnosti i daljnje povećanje sredstava koja su planirana u državnom proračunu. Intenzivirat će se aktivnosti pri izradi novih kurikuluma za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina, rad na razvoju, usklađivanju i unaprjeđivanju pravnoga okvira, kao i rad na razvoju odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina u cjelini.

Uz članak 15.

Iz izvješća Ministarstva pravosuđa i uprave

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru

Člankom 16. Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor („Narodne novine“, br. 116/99, 109/00, 53/03, 69/03 – proć. tekst, 44/06, 19/07, 20/09, 145/00, 24/11, 93/11 – Odluka USRH, 120/11 – proć. tekst, 19/15, 66/15 – proć. tekst, 104/15 – Odluka USRH i 98/19) propisano je da Republika Hrvatska jamći pripadnicima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj ostvarenje prava na zastupljenost u Saboru. Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj imaju pravo birati osam zastupnika u Sabor koji se biraju u posebnoj izbornoj jedinici koju ćini područje Republike Hrvatske.

Nadalje, ćlankom 17. propisano je da pripadnici srpske nacionalne manjine biraju tri zastupnika u Sabor u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, pripadnici maćarske nacionalne manjine biraju jednog zastupnika u Sabor, pripadnici talijanske nacionalne manjine biraju jednog zastupnika u Sabor, pripadnici ćeške i slovaćke nacionalne manjine biraju zajedno jednog zastupnika u Sabor, pripadnici austrijske, bugarske, njemaćke, poljske, romske, rumunjske, ruske, rusinske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske manjina biraju zajedno jednog zajednićkog zastupnika u Saboru, pripadnici albanske, bošnjacke crnogorske, makedonske i slovenske nacionalne manjine biraju zajedno jednog zastupnika u Sabor.

Ustav Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 85/10 – proćišćeni tekst i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), Republiku Hrvatsku definira kao demokratsku državu u kojoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana koji ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlućivanjem. Narod, hrvatski državljani s navršениh 18 godina (biraći) ostvaruju vlast izborom svojih predstavnika (zastupnika) kojima se Ustavom jamći slobodan mandat u predstavnićko tijelo graćana Hrvatski sabor na temelju općeg i jednakoga biraćkog prava. Važno je nadalje istaći kako svi hrvatski državljani i oni koji su pripadnici hrvatskog naroda i oni koji su pripadnici nacionalnih manjina ćine narod u smislu ustavnih odredbi.

Zastupnici u Hrvatskom saboru koje biraju pripadnici vije nacionalnih manjina zastupaju sve pripadnike nacionalnih manjina koji su ih izabrali, odnosno ćiji su zastupnici, a ne samo nacionalnu manjinu kojoj etnićki pripadaju. Takvi zastupnici imaju potpuno istu snagu mandata u opsegu i sadržaju zastupnićkih ovlasti te pravima, obvezama i odgovornosti kao i zastupnici koji su izabrani kao kandidati sa stranaćkih lista politićkih stranaka registriranih u Republici Hrvatskoj te zastupnika izabranih s kandidacijskih lista biraća.

Kada je rijeć o mogućnosti utvrćenoj odredbom ćlanka 15. stavka 3. Ustava Republike Hrvatske, istiće se kako se zakonom mođe, pored općeg biraćkog prava, pripadnicima nacionalnih manjina osigurati i posebno pravo da biraju svoje zastupnike u Hrvatski sabor.

Zaključno se mođe navesti da je u Republici Hrvatskoj, zahvaljujući propisima koji se odnose na područje manjinskih prava, pa tako i onim koji se odnose na izbornu zakonodavstvo, na vrlo kvalitetan naćin postignut visoki stupanj integracije nacionalnih manjina u politićki sustav drćave (kao jedan od posljednjih primjera mođe navesti kako pripadnica najbrojnije

nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj obnaša trenutačno dužnost potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske zadužene za društvene djelatnosti i ljudska prava).

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnim izborima („Narodne novine“, br. 144/20), između ostalog izvršene su izmjene koje se odnose na osiguravanje odgovarajuće zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Naime, izmijenjen je članak 107. Zakona o lokalnim izborima na način da je propisano da će radi ostvarenja odgovarajuće zastupljenosti nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu Vlada Republike Hrvatske raspisati dopunske izbore za predstavnike nacionalnih manjina u roku od 90 dana od konstituiranja predstavničkog tijela jedinice, u kojem slučaju broj članova predstavničkog tijela može biti paran. Navedene promjene u osiguravanju zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu jedinica primijenjene su na redovnim lokalnim izborima održanim u svibnju 2021. godine. Zakonsko rješenje prema kojem će se provoditi dopunski zbori ako nije osigurana odgovarajuća zastupljenost nacionalnih manjina na provedenim lokalnim izborima, ugrađeno je u zakonski tekst slijedom prihvatanja amandmana saborskih zastupnika iz reda pripadnika nacionalnih manjina – Kluba zastupnika Samostalne demokratske srpske stranke, zastupnika Furia Radina i zastupnika Roberta Jankovicsa i to u postupku donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnim izborima u prosincu 2020. godine.

Naime, Zakonom o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz 2001. godine bilo je propisano da ako na izborima nije postignuta odgovarajuća zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu jedinice broj članova predstavničkog tijela jedinice povećat će se do broja koji je potreban da bi odgovarajuća zastupljenost bila ostvarena, a izabranima će se smatrati oni pripadnici određene manjine koji su bili kandidirani na izbornim listama, a nisu izabrani, po redu prema razmjernom uspjehu svake liste na izborima. Tek ako se primjenom ovog pravila ne bi postigla odgovarajuća zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu jedinice, u jedinici su se raspisali dopunski izbori. Dakle, navedenim Zakonom bilo je propisano tzv. povlačenje s kandidacijskih lista. Također, navedeno pravilo je izmijenjeno, odnosno nadopunjeno donošenjem Zakona o lokalnim izborima 2012. godine.

Kao što je prethodno iznijeto, navedeno pravilo je ponovno izmijenjeno 2020. godine te sada, ako nije osigurana odgovarajuća zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu, nema više tzv. povlačenja s lista, već se odmah raspisuju dopunski izbori. Radi ostvarivanja odgovarajuće zastupljenosti nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu, Vlada Republike Hrvatske raspisuje dopunske izbore za predstavnike nacionalnih manjina u roku od 90 dana od konstituiranja predstavničkog tijela jedinice.

Na redovnim lokalnim izborima koji su održani 16. svibnja 2021. godine, pripadnicima nacionalnih manjina bilo je, temeljem Zakona o lokalnim izborima i sukladno lokalnim

statutima, zajamčeno pravo na izbor ukupno 287 članova predstavničkih tijela, u ukupno 153 jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Razdijeljeno po manjinama, pripadnicima srpske manjine je jamčeno pravo na izbor ukupno 185 članova predstavničkih tijela jedinica samouprave; pripadnicima talijanske manjine 38 članova; pripadnicima mađarske manjine 16; pripadnicima bošnjačke i romske manjine po 13; pripadnicima češke manjine 11; pripadnicima slovačke manjine 6; pripadnicima rusinske manjine 3; te pripadnicima albanske i ukrajinske manjine po jedan član. Zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina po provedbi redovnih lokalnih izbora održanih 16. svibnja 2021. godine, nije osigurana u predstavničkim tijelima 80 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i to za 96 članova predstavničkih tijela iz redova nacionalnih manjina. Slijedom navedenoga, dana 3. listopada 2021. godine održani su dopunski izbori. Od navedenih 96 raspisanih izbora za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz redova nacionalnih manjina, izabrano je ukupno 87 članova predstavničkih tijela iz redova pripadnika nacionalnih manjina, budući da 9 kandidatura nije bilo pravovaljano (8 kandidatura nije predano, a jedna kandidatura nije bila prihvaćena). Navedeni broj od ukupno 87 članova predstavničkih tijela iz redova pripadnika nacionalnih manjina, izabran je u 72 jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Člankom 22. stavkom 1. Ustavnog zakona propisano je da se predstavnicima nacionalnih manjina osigurava zastupljenost u izvršnom tijelu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave ako su ostvarili razmjernu zastupljenost u predstavničkom tijelu iste jedinice. Dakle, pripadnici nacionalnih manjina u općinama i gradovima u kojima u stanovništvu participiraju sa više od 15%, te u županijama u kojima participiraju sa više od 5% (pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima), imaju pravo na zastupljenost u izvršnim tijelima tih jedinica. U odnosu na zamjenike izvršnih tijela u jedinicama, pravo na zamjenika iz reda pripadnika nacionalnih manjina utvrđuje se prije raspisivanja izbora tako da se taj zamjenik bira istovremeno s općinskim načelnicima, gradonačelnicima i županima te njihovim zamjenicima. Bira se istovremeno, no ne zajedno na istoj kandidaturi s općinskim načelnikom, gradonačelnikom, odnosno županom, već zasebno, na posebnoj kandidaturi, za koju glasuju samo birači iz reda pripadnika te nacionalne manjine, odnosno hrvatskog naroda. S obzirom da se biraju na istim izborima, istovremeno, na isti način i po istom postupku kao i općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan, nema potrebe za provedbom dopunskih izbora radi osiguranja zastupljenosti u izvršnom tijelu budući da se zastupljenost osigurava na redovnim izborima.

Pripadnici nacionalnih manjina su na lokalnim izborima 2021. godine, sukladno Zakonu i svojim statutima, imali pravo predložiti i izabrati kandidate za ukupno 67 zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana, u ukupno 66 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, konkretno u 55 općina i gradova te 11 županija. Razdijeljeno po manjinama, pripadnici srpske manjine imali su pravo predložiti kandidate i birati 39 zamjenika;

pripadnici talijanske manjine 13 zamjenika; pripadnici češke i mađarske manjine po 4 zamjenika; pripadnici bošnjačke, romske i rusinske manjine po 2 zamjenika; te pripadnici slovačke manjine jednog zamjenika, odnosno predstavnika u izvršnom tijelu općine, grada ili županije. Na izborima je izabrano ukupno 55 zamjenika općinskih načelnika i gradonačelnika te 12 zamjenika župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina, čime je predmetno pravo na zastupljenost u izvršnim tijelima u cijelosti ostvareno.

Zastupljenost u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Odredbom članka 22. stavak 3. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina propisano je da se pripadnicima nacionalnih manjina osigurava zastupljenost u tijelima uprave jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave sukladno odredbama posebnog zakona kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava i drugih akata o politici zapošljavanja u tim tijelima i sukladno stečenim pravima, dok je stavkom 4. istog članka propisano da u popunjavanju mjesta u tijelima uprave jedinica samouprave pripadnici nacionalnih manjina imaju prednost pod istim uvjetima. U članku 56.a stavku 1. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine, br. 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19 i 144/20), propisano je da pripadnici nacionalnih manjina koji sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, imaju pravo na zastupljenost u upravnim tijelima tih jedinica. Stavkom 2. istog članka je propisano da su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave iz stavka 1. ovoga članka dužne politiku upošljavanja novih službenika, odnosno službenika koji se primaju na upražnjena radna mjesta provoditi na način koji će osigurati poštivanje prava pripadnicima nacionalnih manjina. Nadalje, u članku 9. Zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi („Narodne novine“, br. 86/08, 61/11, 4/18 i 112/19), propisano je da se planom prijma u službu utvrđuje stvarno stanje popunjenosti radnih mjesta u upravnim tijelima lokalne jedinice, potreban broj službenika i namještenika na neodređeno vrijeme za razdoblje za koje se plan donosi te se planira broj vještbenika odgovarajuće stručne spreme i struke. Planom prijma u službu utvrđuje se i popunjenost radnih mjesta u upravnim tijelima pripadnicima nacionalnih manjina i planira zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina i zakonu kojim se uređuje sustav lokalne i područne (regionalne) samouprave. Člankom 19. stavkom 9. i 10. istog Zakona je, između ostaloga, propisano da su lokalne jedinice u čijim upravnim tijelima nije osigurana zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina dužne to navesti u tekstu natječaja te kandidat koji ima pravo prednosti kod prijma u službu prema posebnom zakonu, dužan je u prijavi na natječaj pozvati se na to pravo te ima prednost u odnosu na ostale kandidate samo pod jednakim uvjetima. Potrebno je naglasiti da prilikom donošenja planova prijama u službu obvezu zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u tijelima uprave lokalnih jedinica imaju, sukladno Ustavnom zakonu i Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, imaju one općine i gradovi u kojima pripadnici manjina u stanovništvu participiraju sa više od 15% te županije u kojima manjine

participiraju sa više od 5%, odnosno jedinice koje imaju obvezu osigurati razmjernu zastupljenost pripadnika manjina u svom predstavničkom tijelu.

Učinkovitost zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, uz donošenje plana prijma od strane jedinice, ovisi i o broju prijava pripadnika manjina na natječaje, broju poziva na pravo prednosti pri zapošljavanju (nema obveze izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti), ispunjavanju uvjeta za radno mjesto koje se popunjava te rezultatima ostvarenim na provedenom testiranju i intervjuu. Sukladno Zakonu o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, kandidati koji imaju prednost pri zapošljavanju prema posebnom zakonu, pa tako i pripadnici nacionalnih manjina, imaju prednost u odnosu na ostale kandidate samo pod jednakim uvjetima, što znači da, pored ispunjavanja formalnih uvjeta iz javnog natječaja ili oglasa, na provedenom testiranju i intervjuu moraju ostvariti isti broj bodova kao kandidat s najvećim brojem bodova.

Prema podacima iz evidencije Ministarstva pravosuđa i uprave, na dan 31. prosinca 2021. godine, u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ukupno je zaposleno 16.691 službenika i namještenika, od čega 497 ili 2,98% pripadnika jedne od 22 nacionalnih manjina, 519 ili 3,11% nepoznatih, 20 ili 0,12 % neopredijeljenih te 6 ili 0,04 % službenika i namještenika koji su se izjasnili kao Muslimani. Usporedbe radi, u odnosu na stanje na dan 31. prosinca 2020. godine u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ukupno je bilo zaposleno 16.655 službenika i namještenika, od čega 487 ili 2,92% pripadnika jedne od 22 nacionalnih manjina, 527 ili 3,16% nepoznatih, 20 ili 0,12% neopredijeljenih te 6 ili 0,04% službenika i namještenika koji su se izjasnili kao Muslimani. Od 497 zaposlenih službenika i namještenika iz reda pripadnika nacionalnih manjina najviše je Srba – 282, zatim Talijana – 67, Bošnjaka – 48, Mađara – 29, Čeha – 24, Crnogoraca – 8, Makedonaca i Slovenaca – po 7, Rusina – 5, Albanaca, Slovaka i Roma - po 4, Nijemaca – 3, Rusa – 2, dok je po jedan iz reda pripadnika rumunjske, ukrajinske i židovske nacionalne manjine.

Pri tome napominjemo da pojedine jedinice lokalne samouprave ne dostavljaju podatak o nacionalnoj pripadnosti zaposlenih službenika i namještenika, naime, zbog nepostojanja obveze izjašnjavanja pojedinaca o njihovoj nacionalnoj pripadnosti pitanja nacionalne pripadnosti nisu ni postavljena, te nema uvida u stanje zaposlenih po nacionalnoj pripadnosti (Grad Pula-Pola, Grad Zagreb). Grad Pula-Pola izvijestio je da zbog nepostojanja zakonske obveze izjašnjavanja pojedinaca o njihovoj nacionalnoj pripadnosti takva pitanja nisu ni postavljena, imajući u vidu i implementaciju Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka (Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka, "Narodne novine", broj 42/18) te stoga nema uvida u stanje zaposlenih po nacionalnoj pripadnosti. Slično tome, Grad Zagreb je vezano za vođenje podataka o zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina, izvijestio da je za 519 službenika, odnosno namještenika upravnih tijela Grada Zagreba podatak o nacionalnosti nepoznat, obzirom da je sukladno članku 9. Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka zabranjena obrada podataka koji otkrivaju rasno ili etničko podrijetlo, stoga niti jedan dokument novijeg datuma ne sadrži podatak o nacionalnosti.

Slijedom navedenoga te činjenice da, sukladno Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima („Narodne novine“, br. 73/17), podatak o nacionalnoj pripadnosti ne predstavlja obvezan podatak u evidenciji o radnicima, sve više jedinica u svojim evidencijama o radnicima ne sadrži navedeni podatak što, kako je vidljivo i na spomenutim primjerima, može

utjecati na prikazivanje manjeg broja zaposlenih pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Podaci o pozivanju na prednost pri zapošljavanju prikupljeni su od jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave putem e-Sustava za praćenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kako slijedi: tijekom 2021. godine 78 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u kojima postoji obveza zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, raspisale su ukupno 243 javnih natječaja i oglasa (147 javnih natječaja i 96 oglasa) za 338 radnih mjesta (172 na neodređeno vrijeme i 166 na određeno vrijeme), odnosno za 349 izvršitelja (177 na neodređeno vrijeme i 172 na određeno vrijeme). Od ukupno 24 kandidata koji su se pozvali na pravo prednosti na temelju pripadnosti nacionalnoj manjini (14 na natjecajima i 10 u oglasima) zaposleno je 5 kandidata koji su se pozvali na pravo prednosti pri zapošljavanju i to jedan pripadnik talijanske nacionalne manjine i 4 pripadnika srpske nacionalne manjine, 3 putem javnog natječaja i 2 putem oglasa. Godišnjim planovima prijma u 78 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u kojima postoji zakonska obveza zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, predviđeno je zapošljavanje ukupno 22 pripadnika nacionalnih manjina u 2021. godini.

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave

Prilikom izrade Plana prijma u državnu službu u tijela državne uprave i stručne službe i urede Vlade Republike Hrvatske, traže se podaci o popunjenosti radnih mjesta pripadnicima nacionalnih manjina te podaci o planiranom zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu, u odnosu na ukupno planirano zapošljavanje tijekom te godine. U cijelom izvještajnom periodu, od 2019. - 2022. godine, uglavnom su na snazi bili propisi koji su zabranjivali novo zapošljavanje državnih službenika i namještenika u tijelima državne uprave te stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske, što se odrazilo na mogućnost zapošljavanja u državnoj službi općenito, pa tako i za nacionalne manjine.

Na dan 31. prosinca 2021. godine u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske bio je zaposlen 47.501 službenik i namještenik, od kojih su njih 1.439 ili 3,03 % bili pripadnici nacionalnih manjina. Podaci razdijeljeni po narodnosnoj pripadnosti zaposlenih pripadnika nacionalnih manjina pokazuju da je u navedenim tijelima, krajem 2021. godine, najviše bilo zaposleno Srba – 920, koji čine 1,94% ukupnog broja zaposlenih; zatim Bošnjaka – 79, koji čine 0,17% zaposlenih, Čeha - 79, koji čine 0,17% zaposlenih; Mađara - 78, koji čine 0,16% zaposlenih, Talijana - 77, koji čine 0,16% zaposlenih, Slovenaca – 32, koji čine 0,07% zaposlenih; Albanaca - 28, koji čine 0,06% zaposlenih te 12 Roma, koji čine 0,03 % zaposlenih, dok su se pripadnicima ostalih nacionalnih manjina izjasnila 134 službenika i namještenika koji čine 0,28% od ukupnog broja zaposlenih službenika i namještenika.

Usporedba podataka o broju pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske, u odnosu na dan 31. prosinca 2020. godine, ukazuje da je ukupan broj evidentiranih pripadnika nacionalnih manjina u predmetnim tijelima krajem 2021. godine bio manji za 32 zaposlenika u odnosu na kraj 2020. godine.

Na dan 31. prosinca 2020. godine u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske bilo je zaposleno 47.947 službenika i namještenika, od kojih su njih 1.471 ili 3,07 % bili pripadnici nacionalnih manjina. Podaci razdijeljeni po narodnosnoj pripadnosti zaposlenih pripadnika nacionalnih manjina pokazuju da je u navedenim tijelima, krajem 2020. godine, najviše bilo zaposleno Srba – 946, koji čine 1,97 % ukupnog broja zaposlenih; zatim Talijana - 83, koji čine 0,17 %; Mađara - 80, koji čine 0,17 % zaposlenih; Bošnjaka – 80, koji čine 0,17 % zaposlenih; Čeha - 74, koji čine 0,15 % zaposlenih; Slovenaca – 38, koji čine 0,08% zaposlenih; Albanaca - 26, koji čine 0,05% zaposlenih te 11 Roma, koji čine 0,02 % zaposlenih, dok se pripadnicima ostalih nacionalnih manjina izjasnilo 133 službenika i namještenika koji čine 0,28 % od ukupnog broja službenika i namještenika.

Na dan 31. prosinca 2019. godine u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske bilo je zaposleno 50.026 službenika i namještenika, od kojih su njih 1.579 ili 3,16 % bili pripadnici nacionalnih manjina, što predstavlja blagi pad postotnog udjela u odnosu na 2018. godinu, kada je taj udio iznosio 3,24 %. Podaci razdijeljeni po narodnosnoj pripadnosti zaposlenih pripadnika nacionalnih manjina pokazuju da je u navedenim tijelima, krajem 2019. godine, najviše bilo zaposleno Srba - 1.025, koji čine 2,05 % ukupnog broja zaposlenih; zatim Talijana - 88, koji čine 0,18 %; Mađara - 87, koji čine 0,17 % zaposlenih; Bošnjaka - 86, koji čine 0,17 % zaposlenih; Čeha - 82, koji čine 0,16 % zaposlenih; Slovenaca - 39, koji čine 0,08 % zaposlenih; Albanaca - 26, koji čine 0,05 % zaposlenih te 11 Roma, koji čine 0,02 % zaposlenih, dok se pripadnicima ostalih nacionalnih manjina izjasnilo 135 službenika i namještenika koji čine 0,27 % od ukupnog broja službenika i namještenika.

Nadalje, sva državna tijela obvezna su objavljivati raspisane javne natječaje za prijam u državnu službu na neodređeno vrijeme u Narodnim novinama, na svojoj web stranici i na web stranici Ministarstva pravosuđa i uprave. Obavijest o raspisivanju javnog natječaja dostavlja se i nadležnoj službi za zapošljavanje. Oglasi za prijam u državnu službu na određeno vrijeme objavljuju se na web stranici tijela koje ih raspisuje, web stranici Ministarstva pravosuđa i uprave te putem nadležne službe za zapošljavanje. Ministarstvo pravosuđa i uprave provodi kontrolu zakonitosti objavljenih tekstova natječaja i oglasa za zapošljavanje te ukazuje državnim tijelima na obvezu navođenja dijela teksta vezanog za pravo prednosti pod jednakim uvjetima pripadnika nacionalnih manjina pri zapošljavanju. Također, pripadnici nacionalnih manjina upućuju se da imaju pravo pozvati se na prednost pri zapošljavanju sukladno odredbi članka 22. stavka 2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, bez obveze dostavljanja dokaza o nacionalnoj pripadnosti. O navedenom pravu Ministarstvo pravosuđa i uprave pripadnike nacionalnih manjina informira putem odgovora na upite, kao i putem objave na svojoj web stranici. Poštujući odredbe propisa koji reguliraju zapošljavanje u državnoj službi, tijekom planiranja prijma u državnu službu posebno se vodi računa o zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom broju zaposlenih u tijelima državne uprave, stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske.

Tijekom 2021. godine tijela državne uprave i stručne službe i uredi Vlade Republike Hrvatske raspisali su ukupno 303 javna natječaja i oglasa (180 radi prijma na neodređeno vrijeme i 123 radi prijma na određeno vrijeme) za 1.044 radna mjesta (745 na neodređeno vrijeme i 299 na određeno vrijeme), odnosno za 1.386 izvršitelja (963 na neodređeno vrijeme i 423 na određeno

vrijeme). U prijavama na javne natječaje i oglase 50 kandidata se pozvalo na pravo prednosti na temelju pripadnosti nacionalnoj manjini, od kojih je zaposleno 5 kandidata, i to 3 kandidata na temelju najvećeg broja ostvarenih bodova na testiranju i intervjuu i 2 kandidata na temelju poziva na pravo prednosti zbog pripadnosti nacionalnoj manjini.

Pravosudna tijela raspisala su 547 javnih natječaja i oglasa (356 radi prijma na neodređeno vrijeme i 191 radi prijma na određeno vrijeme) za 536 radnih mjesta (367 na neodređeno vrijeme i 169 na određeno vrijeme), odnosno za 890 izvršitelja (599 na neodređeno vrijeme i 291 na određeno vrijeme). U prijavama na javne natječaje i oglase 66 kandidata se pozvalo na pravo prednosti na temelju pripadnosti nacionalnoj manjini, od kojih je zaposleno 9 kandidata – 7 kandidata na temelju najvećeg broja ostvarenih bodova na testiranju i intervjuu i 2 kandidata na temelju poziva na pravo prednosti.

Od ukupno 116 kandidata koji su se u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske pozvali na pravo prednosti na temelju pripadnosti nacionalnoj manjini, 13 kandidata nije navelo kojoj nacionalnoj manjini pripada, dok su se 103 kandidata izjasnila o svojoj pripadnosti nacionalnoj manjini kako slijedi:

- 49 kandidata srpske nacionalnosti,
- 23 kandidata bošnjačke nacionalnosti,
- 9 kandidata slovačke nacionalnosti,
- 5 kandidata češke nacionalnosti,
- 4 kandidata talijanske nacionalnosti,
- 4 kandidata mađarske nacionalnosti,
- 3 kandidata rusinske nacionalnosti,
- 2 kandidat albanske nacionalnosti,
- 1 kandidat makedonske nacionalnosti,
- 1 kandidat ukrajinske nacionalnosti,
- 1 kandidat njemačke nacionalnosti i
- 1 kandidat romske nacionalnosti.

Od zaposlenih 14 kandidata koji su se pozvali na pravo prednosti na temelju pripadnosti nacionalnoj manjini 2 su zaposlena u Ministarstvu unutarnjih poslova, jedan u Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, jedan u Ministarstvu prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, jedan u Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje i 9 u pravosudnim tijelima. Od toga su u tijelima državne uprave 3 kandidata zaposlena na temelju ostvarenog najvećeg broja bodova na testiranju i intervjuu, a 2 kandidata na temelju poziva na pravo prednosti, a u pravosudnim tijelima je 7 kandidata zaposleno na temelju ostvarenog najvećeg broja bodova na testiranju i intervjuu, dok su 2 kandidata zaposlena na temelju poziva na pravo prednosti zbog pripadnosti nacionalnoj manjini. Nisu iskazani podaci o broju poziva na pravo prednosti za natječaje i oglase iz 2021. godine koji su još u tijeku zbog postupaka u povodu pravnih lijekova.

Planiranje zapošljavanja

S obzirom na zabranu novog zapošljavanja, posljednji Plan prijma u državnu službu u tijela državne uprave i stručne službe i urede Vlade Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Plan prijma) donesen je 2019. godine (Narodne novine, br. 73/19). Navedenim je Planom planiran prijam u službu za ukupno 48 pripadnika nacionalnih manjina.

Ujedno navodimo da je na temelju Operativnih programa za nacionalne manjine za razdoblje 2017.-2020. godine Ministarstvo pravosuđa i uprave uspostavilo metodologiju praćenja ostvarivanja prava prednosti i zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u državnoj službi te na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, s ciljem praćenja provedbe članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima

Ministarstvo pravosuđa i uprave kontinuirano prati statističke podatke o pravosudnim dužnosnicima te službenicima, namještenicima i vježbenicima pripadnicima nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima. Postupak prijma službenika provode pravosudna tijela samostalno. Naime, odredbama članka 50. važećeg Zakona o Državnom sudbenom vijeću („Narodne novine“, br.116/10, 57/11, 130/11, 13/13, 28/13, 82/15, 67/18, 126/19 i 80/22) i članka 53. Zakona o Državnoodvjetničkom vijeću („Narodne novine“, br. 67/18, 126/19 i 80/22) određeno da se prilikom imenovanja sudaca odnosno zamjenika državnih odvjetnika mora voditi računa o zastupljenosti sudaca odnosno zamjenika državnih odvjetnika pripadnika nacionalnih manjina, sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kao i da se pripadnici nacionalnih manjina, kada podnose prijavu na objavljeno slobodno sudačko mjesto odnosno mjesto zamjenika državnog odvjetnika, imaju pravo pozivati na ostvarivanje prava koja im pripadaju sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Konačno, odredbama članka 108. stavka 4. Zakona o sudovima („Narodne novine“, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18 i 21/22) određeno je da se kod prijama državnih službenika i namještenika u sudove mora voditi računa o zastupljenosti službenika i namještenika pripadnika nacionalnih manjina. Slijedi tablični prikaz podataka u vezi s brojem pripadnika nacionalnih manjina zaposlenih u pravosudnim tijelima na dan 31. prosinca 2021. godine.

Tablica 5. Pravosuđe – dužnosnici u sudovima – skupna tablica na dan 31.12.2021.¹⁵

¹⁵ Napomena:

* Republički sudovi – Vrhovni sud RH, Visoki kazneni sud RH, Visoki upravni sud RH, Visoki trgovački sud RH, Visoki prekršajni sud RH

* Ostali – kratko obrazloženje (3-Crnogorac, 1-Makedonac, 2-Neopredijeljen, 1-Rusin, 1-Slovak)

Kratka analiza stanja u odnosu na 2020. godinu (razlika +/-):Povećan je ukupan broj dužnosnika u sudovima sa 1.675 na 1.680, a broj pripadnika nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu: PNM) smanjen je s 50 na 48. Broj dužnosnika na republičkim sudovima povećan je sa 112 na 121, a broj PNM je ostaje isti i iznosi 1. Broj dužnosnika na županijskim sudovima smanjen je s 378 na 370, a i broj PNM smanjen je s 15 na 14. Broj dužnosnika na općinskim sudovima povećan je s 1.015 na 1.019, dok je smanjen broj PNM s 33 na 32. Broj dužnosnika na trgovačkim sudovima ostaje nepromijenjen i iznosi 121 pripadnika, a i broj PNM ostaje isti 0. Broj dužnosnika na upravnim sudovima ostaje isti i iznosi 49 dužnosnika, a i broj PNM ostaje isti i iznosi 1.

	Ukupno		Republički sudovi		Županijski sudovi		Općinski sudovi		Trgovački sudovi		Upravni sudovi		Odnos prema 31.12.2020. (+/-)
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	%
Srbi	33	1,96		0,00	11	2,97	21	2,06		1,00	1	2,04	-5,71
Bošnjaci	3	0,18		0,00	1	0,27	2	0,20		0,00		0,00	0,00
Talijani	2	0,12		0,00		0,00	2	0,20		0,00		0,00	0,00
Mađari	1	0,06		0,00		0,00	1	0,10		0,00		0,00	0,00
Slovinci	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Albanci	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Česi	1	0,06		0,00		0,00	1	0,10		0,00		0,00	0,00
Romi	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Ostali	8	0,48	1	0,83	2	0,54	5	0,49		0,00		0,00	0,00
Ukupno	1.680		121		370		1.019		121		49		0,30
od toga PNM	48	2,86	1	0,83	14	3,78	32	3,14	0	0,00	1	2,04	-4,00

Pravosuđe – dužnosnici u državnim odvjetništvima – skupna tablica na dan 31.12.2021.¹⁶

	Ukupno		DORH		USKOK		Županijska državna odvjetništva		Općinska državna odvjetništva		Odnos prema 31.12.2020. (+/-)
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	%
Srbi	14	2,20		0,00		0,00	7	4,32	7	1,69	7,69
Bošnjaci	1	0,16	1	4,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Talijani	1	0,16		0,00		0,00	1	0,62		0,00	0,00
Mađari	1	0,16		0,00		0,00	1	0,62		0,00	0,00
Slovinci	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Albanci	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Česi	1	0,16		0,00		0,00		0,00	1	0,24	0,00

¹⁶ Napomena:

* Ostali – kratko obrazloženje (1-Crnogorac, 2-Makedonac, 1 - Neopredijeljen, 1-Ukrajinci)

Kratka analiza stanja u odnosu na 2020. godinu (razlika +/-):

Smanjen je broj dužnosnika u državnim odvjetništvima sa 639 na 635, a broj PNM je povećan s 21 na 23. U DORH-u je broj dužnosnika smanjen s 26 na 25, dok je broj PNM ostao isti i iznosi 1. U USKOK-u je broj dužnosnika ostao isti i iznosi 33, kao i broj PNM i iznosi 0. U županijskim državnim odvjetništvima broj dužnosnika je povećan sa 161 na 162, a broj PNM ostaje isti i iznosi 10. U općinskim državnim odvjetništvima broj dužnosnika se smanjio sa 419 na 415, a broj PNM se povećao s 10 na 12.

Romi	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Ostali	5	0,79		0,00		0,00	1	0,62	4	0,96	25,00
Ukupno	635		25		33		162		415		-0,63
od toga PNM	23	3,62	1	4,00	0	0,00	10	6,17	12	2,89	9,52

Tablica 6. Pravosuđe – službenici, namještenici i vježbenici u sudovima – skupna tablica na dan 31.12.2021.¹⁷

	Ukupno		Republički sudovi		Županijski sudovi		Općinski sudovi		Trgovački sudovi		Upravni sudovi		Odnos prema 31.12.2020. (+/-)
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	%
Srbi	94	1,45		0,00	13	1,68	74	1,55	6	1,07	1	0,96	-8,74
Bošnjaci	21	0,32		0,00		0,00	18	0,38	3	0,53		0,00	-4,55
Talijani	14	0,22		0,00		0,00	14	0,29		0,00		0,00	0,00
Mađari	8	0,12		0,00	1	0,13	5	0,10	2	0,36		0,00	-11,11
Slovinci	3	0,05		0,00		0,00	2	0,04		0,00	1	0,96	0,00
Albanci	4	0,06		0,00		0,00	4	0,08		0,00		0,00	0,00
Česi	12	0,18		0,00		0,00	12	0,25		0,00		0,00	-7,69
Romi	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Ostali	43	0,66	1	0,37	4	0,52	35	0,73	3	0,53		0,00	34,38
Ukupno	6.492		270		773		4.784		561		104		-1,35
od toga PNM	199	3,07	1	0,37	18	2,33	164	3,43	14	2,50	2	1,92	-0,50

¹⁷ **Napomena:**

* Republički sudovi – Vrhovni sud RH, Visoki kazneni sud RH, Visoki upravni sud RH, Visoki trgovački sud RH, Visoki prekršajni sud RH

* podaci se odnose na zaposlene na određeno i neodređeno vrijeme

* Ostali – kratko obrazloženje (7-Crnogorac, 2-Makedonac, 1-Musliman, 22-Neopredijeljen, 3-Nijemac, 1-Rusin, 3-Slovak, 4-Ukrajinc)

Kratka analiza stanja u odnosu na 2020. godinu (razlika +/-):

Ukupan broj službenika, namještenika i vježbenika na sudovima smanjen je sa 6.581 na 6.492, a broj pripadnika nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu PNM) smanjen je s 200 na 199. Broj službenika, namještenika i vježbenika na republičkim sudovima povećan je s 254 na 270, a broj PNM je ostao isti i iznosi 1. Broj službenika, namještenika i vježbenika županijskim sudovima smanjen je sa 790 na 773, a broj PNM je smanjen sa 20 na 18. Broj službenika, namještenika i vježbenika na općinskim sudovima je smanjen sa 4.868 na 4.784, a broj PNM je ostao isti i iznosi 164. Broj službenika, namještenika i vježbenika na trgovačkim sudovima smanjen je s 567 na 561, a broj PNM je povećan s 13 na 14. Broj službenika, namještenika i vježbenika na upravnim sudovima povećan je sa 102 na 104, a broj PNM je ostao isti i iznosi 2

Pravosuđe – službenici, namještenici i vježbenici u državnim odvjetništvima – skupna tablica na dan 31.12.2021.¹⁸

	Ukupno		DORH		USKOK		Županijska državna odvjetništva		Općinska državna odvjetništva		Odnos prema 31.12.2020. (+/-)
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	%
Srbi	22	1,80	1	1,92	1	1,61	6	1,96	14	1,75	-4,35
Bošnjaci	5	0,41		0,00		0,00	1	0,33	4	0,50	0,00
Talijani	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Mađari	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Slovenci	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Albanci	1	0,08		0,00		0,00	1	0,33		0,00	0,00
Česi	1	0,08		0,00		0,00		0,00	1	0,12	100,00
Romi	0	0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	0,00
Ostali	7	0,57	1	1,92	2	3,23	1	0,33	3	0,37	75,00
Ukupno	1.222		52		62		306		802		2,95
od toga PNM	36	2,95	2	3,85	3	4,84	9	2,94	22	2,74	9,09

Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina

Člankom 23. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, propisano je da pripadnici nacionalnih manjina, s ciljem unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina biraju svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave. Člankom 24. istog Zakona, propisani su uvjeti za izbor vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te je propisano da u jedinicama samouprave na čijem području pripadnici pojedine nacionalne manjine

¹⁸ **Napomena:**

* podaci se odnose na zaposlene na određeno i neodređeno vrijeme

* Ostali – kratko obrazloženje (5-Neopredijeljen, 1-Slovak, 1-Ukrajinci)

Kratka analiza stanja u odnosu na 2020. godinu (razlika +/-):

Ukupan broj službenika, namještenika i vježbenika u državnim odvjetništvima povećan je sa 1.187 na 1.222, a broj PNM povećan je s 33 na 36. U DORH-u je broj službenika, namještenika i vježbenika povećan sa 50 na 52, a broj PNM je ostao isti. U USKOK-u je broj službenika, namještenika i vježbenika povećan sa 40 na 62, a povećan je i broj PNM i iznosi 3. U županijskim državnim odvjetništvima broj službenika, namještenika i vježbenika povećan je s 300 na 306, a broj PNM je ostao isti i iznosi 9. U općinskim državnim odvjetništvima je broj službenika, namještenika i vježbenika povećan s 797 na 802, a broj PNM je ostao isti i iznosi 22.

sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu jedinice samouprave, u jedinicama lokalne samouprave na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine, te u jedinicama područne (regionalne) samouprave na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine, pripadnici svake takve nacionalne manjine mogu izabrati vijeće nacionalnih manjina. U slučaju kada nije ispunjen barem jedan od navedenih uvjeta, a na području jedinice samouprave živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, za područje ovakve jedinice samouprave bira se predstavnik nacionalnih manjina. Ustavnim zakonom propisan je i broj članova vijeća nacionalnih manjina – u vijeće nacionalnih manjina općine bira se 10 članova, u vijeće nacionalnih manjina grada bira se 15, a u vijeće nacionalnih manjina županije bira se 25 članova pripadnika nacionalne manjine. Ujedno je propisano da kandidate za članove vijeća odnosno predstavnike nacionalnih manjina mogu predlagati udruge nacionalnih manjina ili najmanje 20 pripadnika nacionalne manjine s područja općine, odnosno 30 s područja grada i 50 s područja županije. Za određivanje broja pripadnika nacionalnih manjina radi provođenja navedenih odredaba, mjerodavan je popis stanovništva korigiran (uvećan ili umanjen) za onaj broj birača koji su upisani ili brisani iz popisa birača koji se sastavlja radi izbora članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave.

Hrvatski sabor donio 1. ožujka 2019. godine Zakon o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina („Narodne novine“, br. 25/19) kojim se na cjelovit način uređuju izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. Odlukom o raspisivanju izbora za članove vijeća nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, br. 32/19 i 37/19) i Odlukom o raspisivanju izbora za predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, br. 32/19) bilo je raspisano ukupno 515 izbora za članove vijeća i 144 izbora za predstavnike nacionalnih manjina. Na izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, održanima 5. i 19. svibnja (drugi krug glasovanja) 2019. godine, izabrano je ukupno 352 vijeća i 108 predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Vezano uz upis u navedeni Registar Ministarstvo pravosuđa i uprave, nakon upisa novih vijeća i predstavnika nacionalnih manjina te promjena nastalih nakon izbora za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina održanih 5. i 19. svibnja 2019. godine, redovito upisuje i novonastale promjene sjedišta, naziva vijeća, osoba ovlaštenih za zastupanje vijeća te ostalih podataka u Registru vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Nastavno na navedeno, tako je na dan 31. prosinac 2021. godine u Registar vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina bilo upisano 103 predstavnika nacionalnih manjina, 344 vijeća nacionalnih manjina i 12 koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Pregled sredstava osiguranih u proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koja su dodijeljena za funkcioniranje vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalnih manjina za razdoblje od 2018. do 2021. godine:

Godina	Ukupno dodijeljena sredstva u EUR (kunama)
2018. ¹⁹	3.397.025,38 EUR (25.594.887,73 kuna)
2019. ²⁰	3.359.597,40 EUR (25.312.886,58 kuna)
2020. ²¹	2.985.562,35 EUR (22.494.719,55 kuna)
2021. ²²	3.119.218,83 EUR (23.501.754,27 kuna)

Nastavo na navedene brojčane iznose, imajući u vidu funkcioniranje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, velik broj jedinica dostavio je podatak da je u 2019. godini, uslijed pandemije COVID-19 virusa, bila smanjena aktivnost vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, što se odrazilo i na utrošena sredstva za njihove aktivnosti, kao i na provedbu programa tih vijeća i predstavnika.

Iz Izvješća Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Savjeta za nacionalne manjine

U okviru svog djelokruga i redovnih aktivnosti vezano uz provedbu Ustavnog zakona Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine nastavio redovito organizirati seminare za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina s ciljem unaprjeđenja i ostvarivanja uvjeta za učinkovitost njihovog sudjelovanja u procesu odlučivanja na lokalnoj i regionalnoj razini. U seminare su bili uključeni i predstavnici lokalne i regionalne samouprave. Na tim seminarima aktivno se razrađivao način sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u procesu odlučivanja te se inzistiralo na stvaranju uvjeta za njihov učinkovit rad. U izvještajnom razdoblju seminari su održani 10. listopada 2019. godine u Osijeku i 1. listopada 2021. godine u Splitu. Ovi seminari doprinose učinkovitosti vijeća i predstavnika ali i podizanju svijesti šire javnosti o pravima nacionalnih manjina, posebno u lokalnim sredinama sa znatnijim udjelom manjinskog stanovništva. Na seminarima se redovito raspravlja i o problemima s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina, kao što su

¹⁹

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20Ustavnog%20zakona%20o%20pravima%20nacionalnih%20manjina%20o%20za%202018.pdf>; Prilog 8., str. 126.

Pregled planiranih, dodijeljenih i utrošenih sredstava za funkcioniranje vijeća i predstavnika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2018.

²⁰

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20UZPNM%20za%202019..pdf>; Prilog 8., str. 126. Pregled planiranih, dodijeljenih i utrošenih sredstava za funkcioniranje vijeća i predstavnika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2019.

²¹

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20UZPNM%20za%202020..pdf>; Prilog 8.; str. 121. Pregled planiranih, dodijeljenih i utrošenih sredstava za funkcioniranje vijeća i predstavnika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2020.

²²

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20UZPNM%20za%202021..pdf>; Prilog 8.; str. 131. Pregled planiranih, dodijeljenih i utrošenih sredstava za funkcioniranje vijeća i predstavnika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2021.

službena uporaba manjinskog jezika i pisma, nedostatnoj zastupljenosti manjina u upravnim tijelima na državnoj i lokalnoj razini ili zastupljenosti manjinskih tema u medijima.

I u narednom razdoblju planiraju se provoditi edukacije pripadnika nacionalnih manjina o njihovim pravima, ulozi i funkciji vijeća i predstavnika, kao i jačanju suradnje s lokalnim samoupravama i drugim dionicima dok će se provedbom Operativnih programa nacionalnih manjina jačati i njihova infrastruktura.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je 2020. godine izradio Sažetak operacija za projekt „Ispunjavanje preduvjeta za provedbu učinkovitih manjinskih politika, faza II“, čiji cilj je bio doprinijeti ukupnom uključivanju pripadnika nacionalnih manjina u hrvatsko društvo te unaprijediti provedbu zakonodavnog i javno-političkog okvira usmjerenog zaštiti i promicanju prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Projektne aktivnosti uključivale su, među ostalim i unaprjeđenje sudjelovanja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u provedbi i praćenju provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Operativnih programa za nacionalne manjine.. Na prijedlog Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u Programu Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027. planira se provedba aktivnosti planiranih u prethodno odobrenom projektnom sažetku, kao i njihovu nadopuna, a ugovaranje se očekuje tijekom 2023. godine.

Uz članak 16.

Povratak, obnova i stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava

Izmjenama Zakona o statusu prognanika i izbjeglica („Narodne novine“, 51A/13) te Uredbom o uvjetima za utvrđivanje i gubitak statusa izbjeglice, prognanika odnosno povratnika („Narodne novine“, br. 133/13) detaljno su propisani uvjeti za stjecanje statusa povratnika kao i prava koja iz toga statusa proizlaze (novčana pomoć i zdravstvena zaštita) te je rješavanje o takvim zahtjevima povjereno upravnim tijelima županija (prije uredima državne uprave u županijama) i upravnom tijelu Grada Zagreba kao prvostupanjskim tijelima, dok je drugostupanjsko tijelo Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Na taj je način osigurana pravna zaštita osoba koje traže priznavanje statusa, odnosno pravo na žalbu i druge pravne lijekove. Uredbom je također propisano da se za bivše nositelje stanarskog prava i članove njihovih obitelji koji su podnijeli zahtjev za stambeno zbrinjavanje te su se vratili u Republiku Hrvatsku, postupak utvrđivanja statusa povratnika pokreće po službenoj dužnosti, dakle stranka ne mora podnositi zahtjev za utvrđivanje statusa. Također, treba reći da osobe kojima je priznat status povratnika imaju pravo na novčanu pomoć tijekom šest mjeseci od dana povratka (koliko i traje status povratnika), te pravo na zdravstvenu zaštitu. Tijekom promatranog razdoblja tj. od 2019. do 2022., podneseno je 33 zahtjeva za priznavanje statusa povratnika za ukupno 56 osoba, a status povratnika je ostvarilo 20 osoba. Po osnovi statusa povratnika je u navedenom periodu isplaćeno 9.515,88 kuna novčanih potpora.

Nadalje, utvrđivanje statusa bivših nositelja stanarskog prava i članova njihovih obitelji te uvjeti i postupak njihovog stambenog zbrinjavanja na područjima posebne državne skrbi i izvan područja posebne državne skrbi regulirani su Uredbom o utvrđivanju statusa bivših nositelja stanarskog prava i članova njihovih obitelji, te uvjetima i postupku njihovog stambenog zbrinjavanja („Narodne novine“, br. 133/13), donesenom 2013. na temelju članka 12.a stavka 9. Zakona o područjima posebne državne skrbi („Narodne novine“, br. 86/08, 57/11, 51A/13). Istom Uredbom je, u članku 13. stavku 1. propisano da će zahtjeve za stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava koji su zaprimljeni na temelju Zaključka o načinu stambenog zbrinjavanja povratnika koji nisu vlasnici kuće ili stana, a živjeli su u stanovima u društvenom vlasništvu (bivši nositelji stanarskog prava) na područjima Republike Hrvatske, koja su izvan područja posebne državne skrbi („Narodne novine“, br. 100/03), Zaključka Vlade Republike Hrvatske od 09. prosinca 2004. („Narodne novine“, br. 179/04.), Zaključka Vlade Republike Hrvatske od 30. lipnja 2005. („Narodne novine“, br. 79/05.), Odluke o stambenom zbrinjavanju povratnika – bivših nositelja stanarskog prava izvan područja posebne državne skrbi („Narodne novine“, br. 29/11. i 139/11.) i Odluke o stambenom zbrinjavanju povratnika – bivših nositelja stanarskog prava izvan područja posebne državne skrbi („Narodne novine“, br. 42/13.), koji nisu riješeni do stupanja na snagu ove Uredbe (14.11.2013.), riješiti mjesno nadležni uredi državne uprave u županijama, odnosno nadležno upravno tijelo Grada Zagreba prema odredbama ove Uredbe.

Shodno tome, vezano za postupak i uvjete ostvarivanja prava bivših nositelja stanarskog prava primjenjuje se jedan propis, što je doprinijelo pravnoj sigurnosti i efikasnijem rješavanju zahtjeva za stambeno zbrinjavanje ovih korisnika.

Nastavno na ranije izvješće kako je u službenim evidencijama Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje početkom 2018. evidentiran 1.121 neriješeni zahtjev za stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava, u istoj toj godini riješeno je 452 zahtjeva te je preostalo za riješiti 669 zahtjeva, od čega je:

- 2019. riješeno 544 zahtjeva,
- 2020. riješeno je 56 zahtjeva,
- 2021. riješeno 9 zahtjeva,
- 2022. do danas 44 zahtjeva te je preostalo za riješiti ukupno 16 zahtjeva.

Uvidom u evidencije Središnjeg državnog ureda, a vezano za izdavanje Ugovora o najmu za bivše nositelje stanarskog prava u periodu od 2019. do 2022. dostavljamo podatak o ugovorima o najmu po godinama: (2019.) – 41 ugovor o najmu, (2020.) – 64 ugovora o najmu, (2021.) – 68 ugovora o najmu, (2022.) – 33 ugovora o najmu.

Obnova i popravak u ratu oštećenih ili uništenih stambenih jedinica

U periodu od 2019. do 2022. nastavljena je provedba programa obnove u ratu oštećenih ili uništenih stambenih jedinica kao i sufinanciranje obnove i izgradnje objekata osnovne komunalne i socijalne infrastrukture, u okviru raspoloživih sredstava Državnog proračuna i u cilju dovršetka programa obnove i povratka i stvaranju uvjeta za održivi ostanak i življenje na bivšim ratom stradalim područjima.

U promatranom razdoblju cilj je privesti kraju program obnove ratom oštećenih stambenih jedinica, uz istovremeno intenziviranje programa i modela stambenog zbrinjavanja, posebno modelom darovanja građevinskog materijala za popravak, obnovu ili izgradnju obiteljskih kuća.

Programima obnove i popravka te modelom darovanja građevinskog materijala u promatranom razdoblju, popravljeno je, obnovljeno ili izgrađeno 3.184 obiteljske kuće, od čega korištenim modelima obnove i popravka u ratu oštećenih stambenih jedinica 1.951 obiteljskih kuća i darovanjem građevinskog materijala oko 1.233 obiteljskih kuća.

U navedenim programima ne vode se evidencije korisnika po nacionalnoj pripadnosti te se ne može iskazati podatak koliko je pripadnika i kojih nacionalnih manjina realiziralo utvrđena prava na obnovu, popravak ili izgradnju obiteljske kuće.

Godišnji programi za poboljšanje uvjeta života romske nacionalne manjine 2019. do 2022.

U svrhu poboljšanja uvjeta življenja i stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje, u suradnji s predstavnicima Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, zastupnika u Hrvatskome saboru koji zastupa i romsku nacionalnu manjinu, Saveza Roma u Republici Hrvatskoj „KALI SARA“, kao i drugih zainteresiranih dionika, od 2019. godine provodi Godišnji program za stambeno zbrinjavanje i poboljšanje uvjeta življenja pripadnika romske nacionalne manjine.

U 2019. godini Godišnji program se provodio kroz dva modela, dodjela bijele tehnike odnosno namještaja te dodjela građevinskog materijala. Središnji državni ured za obnovu i stambeno

zbrinjavanje je proveo 889 odluka kojima je korisnicima utvrđeno da ostvaruju pravo na dodjelu bijele tehnike i namještaja te 13 odluka Komisije kojima je utvrđeno ostvarivanje prava na dodjelu građevinskog materijala. Ukupan iznos javne nabave je utvrđen na 217.752,28 EUR (1.640.654,56 kuna).

U izradi Godišnjeg programa za 2020. korištena su iskustva i dobra praksa provedbe Godišnjeg programa u 2019. godini. Godišnji program je bio koncentriran na isporuku aparata bijele tehnike te na isporuku kompleta kuhinja od 6 elemenata, dok su pojedinačni komadi namještaja ormari, kreveti, stol i stolice izostavljeni. U 2020. zaprimljeno je na izvršenje 712 pojedinačnih odluka, dok je uz inicijalnih 199.084,21 EUR (1.500.000,00 kuna) na zasebnoj poziciji, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje uvećao je ranije osigurana sredstva za oko 17.253,97 EUR (130.000,00 kuna) s namjerom obuhvata što većeg broja korisnika.

Realizacija Godišnjeg programa unapređenja životnih uvjeta pripadnika romske nacionalne manjine za 2021. godinu (u daljnjem tekstu: Godišnji program) obuhvatila je opremanje kupaonica/sanitarnog čvora uz isporuku potrebnog građevnog materijala i sanitarne opreme te isporuku aparata bijele tehnike. Za opremanje kupaonica/sanitarnog čvora bilo je potrebno provesti terenski očevid, izraditi elaborat opremanja kao i specifikaciju potrebnog materijala za svaku obiteljsku kuću. Na 7. sastanku Radne skupine Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana, održanom 22. prosinca 2021., Radna skupina je jednoglasno donijela Kriterije za bodovanje prijave za ostvarivanje prava na unapređenje životnih uvjeta pripadnika romske nacionalne manjine. izrađene u suradnji Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Saveza Roma u Republici Hrvatskoj „KALI SARA“. U odnosu na Kriterije za 2021., preciznije se navodi dokumentacija potrebna za ostvarivanje bodova na temelju invalidnosti ili invalidnosti člana kućanstva (potvrda iz Registra osoba s invaliditetom pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo ili potvrda nadležnog Centra za socijalnu skrb kojim se dokazuje ostvareno pravo na doplatak za pomoć i njegu ili osobnu invalidninu) te uvode dodatni bodovi za osobe koje nisu korisnici dosadašnjih Godišnjih programa, kako bi se osiguralo da prioritetno dobiju ono za što će se prijaviti. Prema Odlukama Komisije za unapređenje životnih uvjeta pripadnika romske nacionalne manjine zaprimljenim od Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje je isporučio potrebni građevni materijal i sanitarnu opremu za 133 kupaonice. Za isporuku aparata bijele tehnike zaprimljeno je 235 Odluka i po svim zaprimljenim Odlukama su predmetni aparati isporučeni: 39 hladnjaka, 13 peći na drva, 110 perilica rublja, 10 štednjaka na struju, 48 kombiniranih štednjaka i 15 štednjaka na kruta goriva (drvo), a utrošeno je ukupno 174.770,53 EUR (1.316.808,53 kuna). Tijekom 2022. godine nastavljena je provedba Godišnjeg programa unapređenja životnih uvjeta pripadnika romske nacionalne manjine za 2022. godinu. Godišnji program provodio se kroz četiri modela, od čega su dva nova. Kao i prijašnjih godina provodila se dodjela aparata bijele tehnike i opremanje kupaonice odnosno sanitarnog čvora dok su novo propisani modeli dodjela vanjske stolarije i uređenje podova. U postupku provedbe Godišnjeg programa doneseno je 914 odluka, od čega 263 za dodjelu aparata bijele tehnike, za dodjelu stolarije doneseno je 411 odluka za opremanje kupaonice 163 odluke dok je za uređenje podova doneseno 77 odluka. Za provedbu 413 odluka bilo je osigurano je 398.168,43 EUR (3.000.000,00 kuna) dok će preostale odluke biti izvršene tijekom 2023. godine.

Regionalni program stambenog zbrinjavanja

Zajednički regionalni program o trajnim rješenjima za izbjeglice i interno raseljene osobe zajednička je inicijativa Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Srbije, tj. zemalja partnera, utemeljen na Zajedničkoj deklaraciji koju su potpisali ministri vanjskih poslova navedenih zemalja u Beogradu 2011. Regionalni program stambenog zbrinjavanja sastoji se od četiri nacionalna programa stambenog zbrinjavanja. Cilj programa jest osigurati trajna stambena rješenja za 74 000 osoba tj. 27 000 obitelji u petogodišnjem razdoblju i to od datuma potpisivanja Okvirnog sporazuma, a sredstva potrebna za njegovu realizaciju iznose 584 milijuna EUR. Programom upravlja Razvojna banka Vijeća Europe (CEB) pri kojoj je i osnovan Fond Regionalnog programa kroz koji će se donatorska sredstva alocirati partnerskim državama za projekte u okviru njihovog nacionalnog programa.

U okviru regionalnog programa u Republici Hrvatskoj je predviđena realizacija devet projekata, čijom su realizacijom do danas izgrađene, obnovljene, odnosno kupljene 382 stambene jedinice. Do polovine 2022. završeni su svi projekti osim projekta HR9, koji se nastavlja i u 2023. Primjeri projekata provedenih u izvještajnom periodu je projekt izgradnje višestambene zgrade za 21 obitelj u Vukovaru za koji je Sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava potpisan u studenome 2018. Vrijednost projekta iznosi 1.262.436,00 EUR, od čega je iznos donacije 859.499,00 EUR, a nacionalne kontribucije 402.937,00 EUR. Ovim projektom osigurano je stambeno zbrinjavanje za 21 obitelj, koje ispunjavaju kriterije socijalne ranjivosti iz Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja. Kroz projekt Obnove, rekonstrukcija ili izgradnja do 25 obiteljskih kuća, realizirana je obnova i osigurano stambeno zbrinjavanje za 18 obitelji. Sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava potpisan je u prosincu 2019., a vrijednost projekta iznosi 1.062.646,00 EUR (vrijednost donacije je 714.521,00 EUR, a nacionalne kontribucije 348.125,00 EUR). Posljednji projekt koji je u tijeku realizacije je Kupnja do 38 stanova na području Republike Hrvatske. Sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava potpisan je u prosincu 2019. Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.620.320,00 EUR, od čega je vrijednost donacije 1.130.320,00 EUR, a nacionalna kontribucija iznosi 490.000,00 EUR. Do sada je realizirana kupnja 18 stambenih jedinica, a završetak projekta je 30. lipnja 2023.

Zaključno, navodimo kako je u razdoblju od 2019. do danas na aktivnost Obnovu i izgradnju u ratu oštećenih stambenih jedinica utrošeno 9.785.887,66 EUR (73.731.770,60 kuna) dok je na aktivnosti Stambeno zbrinjavanje utrošeno 20.575.142,20 EUR (155.023.408,87 kuna).

Iz Izvješća o provedbi Operativnih programa nacionalnih manjina

Uz redovite investicije nadležnih tijela na središnjoj, područnoj i lokalnoj razini, ravnomjernom razvoju Republike Hrvatske, osobito u područjima s većim brojem pripadnika nacionalnih manjina, doprinosi i provedba Operativnih programa, osobito odluke Vlade RH o provedbi Programa za financiranje projekata lokalne infrastrukture, ruralnog razvoja te poticanja poduzetništva i obrta na područjima naseljenima pripadnicima nacionalnih manjina.

Tako je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodilo Program za poboljšanje infrastrukture na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina s ciljem pružanja pomoći razvoju lokalnih zajednica na kojima povijesno žive i pripadnici nacionalnih manjina, a koja su demografski, ekonomski ili socijalno oslabljena i značajno ispod prosjeka nacionalne razvijenosti. Program pruža pomoć u smislu poboljšanja dostupnosti lokalne infrastrukture te se njime zagovara pristup promicanja ravnopravnosti, nediskriminacije i održivog razvoja te participativnog pristupa dionika šire lokalne zajednice. Koncipiran je kao odgovor na razvojne prioritete lokalne razine i predstavlja podršku za unaprjeđenje komunalne, socijalne, javne i gospodarske infrastrukture. U 2019. godini sredstvima Državnog proračuna sufinancirano je 100 projekata iz područja komunalne, javne, socijalne i gospodarske infrastrukture u iznosu od 2.121.734,16 EUR (15.986.206,01 kuna). U 2020. godini sufinancirana su 104 projekata iz područja komunalne, javne, socijalne i gospodarske infrastrukture u iznosu od 2.282.832,30 EUR (17,2 milijuna kuna), a u 2021. godini financirano je 100 projekata u vrijednosti 3.543.698,98 EUR (26,7 milijuna kuna). U skladu s Javnim pozivom u 2022. godini financirana su 93 projekta u vrijednosti 3.491.000,00 EUR (26,3 milijuna kuna). Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije provodi i Program za unaprjeđenje infrastrukture na područjima naseljenim pripadnicima romske nacionalne manjine u 2022. godini. U okviru Programa je u 2022. godini financirano 20 projekata namijenjenih unaprjeđenju infrastrukture na područjima naseljenim Romima u ukupnom iznosu od 470.635,07 EUR (3.546.000,00 kuna) na aktivnosti K680054 – Program za unaprjeđenje infrastrukture na područjima naseljenim pripadnicima romske nacionalne manjine.

Uz navedene programe, usmjerene isključivo na područja na kojima žive pripadnici nacionalnih manjina, provode se i drugi programi kojima se olakšava pristup komunalnoj i društvenoj infrastrukturi.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja je provodilo program „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrta na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina“ za 2019. godinu temeljem kojeg se dodjeljuju bespovratna sredstva gospodarskim subjektima registriranim na područjima JLP(R)S koje ulaze u prve četiri skupine prema vrijednosti indeksa razvijenosti i s udjelom više od 5 % u stanovništvu pripadnika nacionalnih manjina. Sredstva se odobravaju za unaprjeđenje proizvodnje, razvoj novih proizvoda/usluga, prilagodbu, uređenje i poboljšanje poslovnog i proizvodnog prostora, marketinške aktivnosti, izlazak na nova tržišta te edukaciju vlasnika i zaposlenika. U 2019. godini iznos potpore po korisniku iznosio je od 6.636,14 EUR (50.000,00 kuna) do 26.544,56 EUR (200.000,00 kuna) te je dodijeljeno 99 potpora u iznosu 2.156.682,86 EUR (16.249.527,00 kuna). Usljed katastrofe uzrokovane razornim potresom koji je 28. i 29. prosinca 2020. na području Sisačko-moslavačke županije ugrozio zdravlje i živote većeg broja ljudi, imovinu i okoliš te onemogućio redovito odvijanje gospodarskih djelatnosti Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja je u svrhu osiguranja osnovnih uvjeta za nastavak obavljanja gospodarskih aktivnosti sva raspoloživa sredstva državnog proračuna usmjerilo u provedbu „Programa dodjele potpora male vrijednosti mikro subjektima malog gospodarstva za saniranje posljedica potresa na području Sisačko-moslavačke županije“ te shodno navedenom nisu bili u mogućnosti provoditi ciljani projekt

temeljem kojeg bi se osigurala dodjela potpora gospodarskim subjektima na područjima nastanjenim nacionalnim manjinama. S obzirom na činjenicu da područje Sisačko-moslavačke županije koje je prema indeksu razvijenosti svrstano u prvu i drugu skupinu, u velikoj većini naseljavaju pripadnici nacionalnih manjina, provedba navedenog Programa doprinijela je izvršenju planiranih mjera iz Operativnog programa nacionalnih manjina za razdoblje 2021.-2024., vezanih uz poticanje poduzetništva i obrtništva. Temeljem navedenog Programa dodijeljeno je ukupno 678 bespovratnih potpora u ukupnom iznosu od 2.324.873,13 EUR (17.516.764,15 kuna), od čega se na područja naseljena nacionalnim manjinama odnosilo 270 potpora u ukupnom iznosu od 856.356,07 EUR (6.452.214,79 kuna). U 2022. godini za provedbu Programa na aktivnosti A648087 "Poticanje konkurentnosti poduzetništva i obrta" osiguran je iznos od 1.327.228,08 EUR (10.000.000,00 kuna). Sredstva se odobravaju u visini do 100% ukupno prihvatljivih troškova, s time da je najniži iznos potpore koji se može dodijeliti 6.636,14 EUR (50.000,00 kuna), a najviši 13.272,28 EUR (100.000,00 kuna). Za uključivanje u navedeni Program zaprimljeno je 207 prijava za koje je sukladno odredbama istog provedena administrativna provjera i provjera prihvatljivosti te su u tijeku administrativni procesi vezani uz zaključivanje ugovora s korisnicima potpora.

Ministarstvo poljoprivrede je provodilo natječaj s ciljem pomoći malim poljoprivrednim gospodarstvima na potpomognutim područjima tradicionalno naseljenim nacionalnim manjinama u njihovu prijelazu na tržišno orijentiranu proizvodnju, održivi razvoj, uključenje članova gospodarstva u rad na poljoprivrednom gospodarstvu i zaradu dovoljno prihoda za dostojanstven život za ostanak na ruralnom području čime se pridonosi smanjenju nezaposlenosti na ruralnom području i socioekonomskom osnaživanju nacionalnih manjina. U 2019. godini Odluku o dodjeli bespovratnih sredstava dobila su 262 obiteljska poljoprivredna gospodarstva, ukupne vrijednosti 2.084.178,78 EUR (15.703.245,00 kuna). Odlukom o dodjeli bespovratnih sredstava u srpnju 2020. godine bespovratna sredstva dobila su 232 korisnika, ukupne vrijednosti 1.845.749,15 EUR (13.906.797,00 kuna). Zbog velikog interesa prijavitelja na Natječaj, Ministarstvo je povećalo alokaciju te su bespovratna sredstva dodijeljena za 65 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u iznosu od 516.553,19 EUR (3.891.970,00 kuna). Ministarstvo poljoprivrede nastavlja financirati projekte temeljem Programa potpora ruralnog razvoja za pomoć malim poljoprivrednim gospodarstvima za razdoblje 2021.-2023. godine te su 2021. bespovratna sredstva dodijeljena za 496 korisnika s ukupnim iznosom sredstava od 3.545.868,09 EUR (29.716.343,13 kuna). Odlukom o dodjeli bespovratnih sredstava u listopadu 2022. i Odlukom o dopuni Odluke o dodjeli bespovratnih sredstava u studenom 2022. godine, bespovratna sredstva dodijeljena su za 560 korisnika, u iznosu od 4.411.756,31 EUR (33.240.377,95 kuna).

Ministarstvo poljoprivrede je od početka provedbe Programa ruralnog razvoja 2013.-2020., u okviru mjere 7. „Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima“ na području JLP(R)S s udjelom većim od 5 % pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu dodijelilo potpore za sljedeće projekte:

- tip operacije 7.1.1. „Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj jedinica lokalne samouprave“ odobreno je 109 zahtjeva za potporu podnesenih od JLP(R)S, s ciljem sastavljanja i ažuriranja planova za njihov razvoj – 1.421.397,04 EUR (10.709.516,00 kuna);
- tip operacije 7.2.1. „Ulaganje u građenje javnih sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda“, ugovoreno je 31 projekt za ulagane u izgradnju javnih sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda – 12.190.302,48 EUR (91.847.834,00 kuna)
- tip operacije 7.2.2. „Ulaganja u građenje nerazvrstanih cesta“, ugovorena su 63 projekta za ulaganje u rekonstrukciju nerazvrstanih cesta – 25.423.844,71 EUR (191.555.958,00 kuna);
- tip operacije 7.4.1. „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“ ugovorena su 103 projekta za izgradnju, rekonstrukciju i opremanje građevina društvene namjene (društveni domovi), vrtića, tržnica itd. – 67.371.498,31 EUR (507.610.554,00 kuna).

Istaknuli bismo i program Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike koje je u kolovozu 2018. godini objavilo otvoreni trajni poziv „Razvoj i provedba programa za socijalnu koheziju i povećanje zaposlenosti u gradovima: Kninu, Belom Manastiru i općini Darda, Benkovcu, Petrinji i Vukovaru“ sufinanciran sredstvima iz ESF. dok je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije izvijestilo kako se u okviru „Programa integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima“ (Specifični cilj 9b1, OPKK 2014.-2020.) provodi projekt „Kuće u Romskom naselju“, Općine Darda. Navedeni projekt, kojim je predviđena izgradnja 87 stambenih jedinica, ugovoren je u rujnu 2019. godine te je za isti dodijeljeno 4,6 milijuna EUR (34,68 milijuna kuna) bespovratnih EU sredstava. Projekt je u provedbi te je zaključno s 31. prosinca 2022. s proračunske aktivnosti K680034 za isti isplaćeno 4,05 milijuna EUR (30,48 milijuna kuna) bespovratnih sredstava, od čega tijekom 2022. godine 0,87 milijuna EUR (6,54 milijuna kuna).

Sukladno aktivnostima 3.6. Obnova komunalne infrastrukture Operativnog programa nacionalnih manjina, tj. *Poduzimanje svih mjera radi obnove i izgradnje vodovodne mreže na područjima koja su bila obuhvaćena ratnim stradanjima i razaranjima, kako bi omogućili da se svi krajevi Hrvatske ravnomjerno razvijaju te da svi državljani Republike Hrvatske imaju jednake uvjete u pogledu pristupa pitkoj vodi*, Hrvatske vode su Planom ulaganja za 2021. godinu osigurale sredstva za rekonstrukciju i izgradnju objekata vodovodne infrastrukture za niz projekata predviđenih ovom aktivnosti. U Dvoru je završen projekt magistralnog cjevovoda vrijedan cca. 2.123.564,93 EUR 16 milijuna kuna, a 2021. godine je sufinanciran iznosom od 451.257,55 EUR 3.4 milijuna kuna sredstava Hrvatskih voda. U Benkovcu je započet projekt izgradnje dovodnog cjevovoda i mjesne mreže naselja Islam Grčki ukupne vrijednosti 2.057.203,53 EUR 15.5 milijuna kuna, a u protekloj godini je realizirano preko 265.445,62 EUR 2 milijuna kuna. U Drnišu je završen projekt naselja Tepljuh – Biočić vrijedan

cca. 265.445,62 EUR 2 milijuna kuna. U Glini se gradi magistralni cjevovod Glina – Maja – Dragotina vrijedan 1.990.842,13 EUR 15 milijuna kuna, a u 2021. godini je realizirano preko 265.445,62 EUR 2 milijuna kuna. U Topuskom je izgrađen vodovod za naselje Gređani vrijedan 398.168,43 EUR 3 milijuna kuna, a u fazi izgradnje su i mjesne mreže u Vojniću i Donjem Lapcu. U 2021. godini ugovoreno je i izrađeno tehničko rješenje, elaborat zaštite okoliša i idejni projekt sustava odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda naselja Končanica i Daruvarski Brestovac. Vrijednost projektne tehničke dokumentacije iznosila je 26.279,12 EUR (198.000,00 kuna), pri čemu su Hrvatske vode sudjelovale u iznosu od 21.023,29 EUR (158.400,00 kuna), a Darkom vodoopskrba i odvodnja d.o.o. u iznosu od 5.255,82 EUR (39.600,00 kuna). U 2022. godini predviđen je nastavak izrade potrebne projektne dokumentacije te se planira izrada glavnog projekta sustava odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda procijenjene vrijednosti 200.000,00 kuna. Tijekom razdoblja do kraja 2024. godine realno je očekivati početak izgradnje predmetnog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda.

Hrvatske ceste d.o.o. provode rekonstrukciju i izgradnju cestovne infrastrukture na područjima i naseljima u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina prema programima i planovima građenja i održavanja javnih cesta i u okvirima proračunskih ograničenja.

U okviru aktivnosti 3.6.3. Operativnog programa, poduzimaju se mjere radi završetka procesa elektrifikacije područja koja su bila obuhvaćena ratnim stradanjima i razaranjima kako bi svi državljani Republike Hrvatske imali jednake uvjete u pogledu elektroenergetske infrastrukture, a osobito nisko naponske mreže na područjima povratka, prognanika i izbjeglica. Prema podacima Hrvatske elektroprivrede do sada je ispostavljeno 20 poziva na plaćanje prema HEP-u d.d. ukupnog iznosa 5.123.675,09 EUR (38.604.330,00 kuna).

Operator distribucijskog sustava d.o.o. kontinuirano razvija mrežu te priključuje nove korisnike mreže na području RH, uključujući i elektrifikaciju i priključenje novih korisnika u romskim naseljima u suradnji sa Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja koje osigurava potrebna financijska sredstva temeljem Ugovora o financiranju Programa priključenja na elektroenergetsku mrežu kućanstva u romskim naseljima u okviru Operativnog programa Vlade RH za romsku nacionalnu manjinu.

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, u cilju unapređenja sustava prostornog uređenja, redovito raspisuje javne poziva za prostorno uređenje područja naseljenih Romima, u svrhu osiguranja i financijske potpore za izradu dokumentacije, odnosno idejnog i glavnog projekta za potrebe ishoda akta za gradnju. Primjerice, u 2022. godini sklopljeni su sljedeći ugovori:

- 1.) Izrada glavnog projekta pristupne ceste u Romskom naselju (UPU 18 – Kutina) u iznosu od 32.848,90 EUR (247.500,00 kn). Podnositelj zahtjeva / Korisnik je Grad Kutina
- 2.) Izrada idejnog projekta za formiranje uličnih koridora romskog naselja Kuršanec, u iznosu od 9.539,45 EUR (71.875,00 kn). Podnositelj zahtjeva / Korisnik je Grad Čakovec

- 3.) Izrada glavnog projekta okretište za autobuse, parkiralište, odvodnja i javna rasvjeta kod društvenog doma u romskom naselju, Kutina, u iznosu od 14.516,56 EUR (109.375,00 kuna). Podnositelj zahtjeva / Korisnik je Grad Kutina.
- 4.) Glavni projekt uređenja prometnica u naselju Kuršanski Lug – Kuršanec, u iznosu od 14.201,34 EUR (107.000,00 kuna). Podnositelj zahtjeva / Korisnik je Grad Čakovec.

Sveukupno, u svrhu osiguranja financijske potpore za izradu dokumentacije, odnosno idejnog i glavnog projekta za potrebe ishoda akata za gradnju za prostorno uređenje područja naseljenih Romima, tijekom 2022. godine je utrošeno 71.106,24 EUR (535.750,00 kuna). Tijekom 2023. godine nastavit će se aktivnosti na provedbi ove aktivnosti i u tu svrhu u Državnom proračunu su osigurana sredstva u iznosu od 132.722,81 EUR (1.000.000,00 kuna). Također, u pogledu ozakonjenja zgrada za koje je Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine financiralo izradu dokumentacije za ozakonjenje, u razdoblju 2018.-2020. godine prati se okončanje postupaka ozakonjenja, s obzirom da su uočene poteškoće glede plaćanja naknade za ozakonjenje koju su korisnici obvezni platiti prije izdavanja rješenja o izvedenom stanju. Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine donijelo je 23. svibnja 2018. Zaključak o nastavku procesa legalizacije romskih naselja i područja naseljenih Romima u Republici Hrvatskoj, sukladno Operativnom programu za romsku nacionalnu manjinu, a koju će operativno provoditi Ministarstvo, uz prethodnu suglasnost i koordinaciju s nadležnom JLP(R)S i ostalim tijelima te u suradnji sa zastupnikom romske nacionalne manjine, za romska naselja i područja naseljena pripadnicima romske nacionalne manjine navedena u Zaključku. Na temelju spomenutog Zaključka Ministarstvo je tijekom 2018. godine na ime prostornog uređenja, naknade za zadržavanje nezakonitih romskih stambenih zgrada kao i vodnog doprinosa uplatilo, umjesto korisnika, jedinicama lokalne/regionalne samouprave sveukupno 240.470,17 EUR (1.811.882,46 kuna). Ovim je omogućen nastavak postupka ozakonjenja romskih stambenih građevina te se u ovom trenutku raspolaže s podatkom da je do kraja predmetnog izvještajnog razdoblja doneseno 456 izvršnih rješenja o ozakonjenju što čini 60% od ukupno 765 predanih zahtjeva za ozakonjenje za koje je Ministarstvo financiralo izradu potrebne dokumentacije.

Uz članke 17. i 18.

Iz izješća Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Ministarstva vanjskih i europskih poslova

Temeljem Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 124/2011, 16/2012) Vlada Republike Hrvatske osnovala je 2012. godine Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske kao tijelo državne uprave nadležno za područje odnosa između Republike Hrvatske i Hrvata izvan Republike Hrvatske, koje je u listopadu 2016. preimenovano u Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

U okviru svog djelokruga SDUHIRH potiče izradu novih i nadzire provedbu postojećih međunarodnih ugovora o zaštiti nacionalnih manjina kroz međuvladine mješovite odbore (dalje u tekstu: MMO). Republika Hrvatska je do sada sklopila četiri sporazuma o obostranoj zaštiti nacionalnih manjina i to s Mađarskom 1995. godine (Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 8/1995), Republikom Srbijom 2004. godine (Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 3/2005), Republikom Sjevernom Makedonijom 2007. godine (Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 3/2008) i Crnom Gorom 2009. godine (Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 9/2009), temeljem kojih su osnovani međuvladini mješoviti odbori za praćenje provedbe navedenih sporazuma, a u čijem radu se trebaju razmatrati aktualna pitanja od interesa za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatsku nacionalnu manjinu u navedenim državama. S hrvatske strane SDUHIRH je nositelj poslova u vezi priprema i održavanja sjednica MMO-a za zaštitu nacionalnih manjina, a supredsjedatelj svih MMO-a je državni tajnik SDUHIRH-a.

Republika Hrvatska s Talijanskom Republikom potpisala Ugovor o pravima manjina 1996. godine (Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 15/1997), koji nije predvidio osnivanje Međuvladinog mješovitog odbora za praćenje provedbe Ugovora te ističemo kako je potrebno pristupiti redefiniranju i poboljšanju Ugovora, posebice uzimajući u obzir važnost naglašavanja povijesne nazočnosti i opstojnosti Hrvata i u sjeveroistočnom dijelu Italije, u pokrajini Furlaniji – Julijskoj krajini. Ističemo kako SDUHIRH aktivno sudjeluje u radu Koordinacijskog odbora ministara Vlade Republike Hrvatske i Talijanske Republike (dalje u tekstu: KOM). čiji je četvrti sastanak održan 30. studenog 2020. godine u Zagrebu, kada je potpisana i Zajednička izjava u kojoj su dvije strane istaknule važnu ulogu autohtone hrvatske i talijanske manjine koje žive u Republici Hrvatskoj i u Talijanskoj Republici te njihov doprinos kulturnom razvoju i gospodarskom rastu tog područja. Dvije strane potvrdile su svoju predanost podupiranju daljnjeg napretka u provedbi nacionalnih, europskih i međunarodnih zakonodavstava, na korist obiju manjina. U 2021. SDUHIRH je sudjelovao u izradi Izvršnog programa suradnje u području kulture i obrazovanja između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Talijanske Republike za godine 2021.- 2025.

Unatoč pandemiji korona virusa, 9. studenoga 2021. u Skopju je s uspjehom održana 5. sjednica MMO-a o zaštiti nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne

Makedonije. Svi članovi MMO-a, i hrvatski i makedonski, zaključili su kako s obje strane postoji pozitivan odnos i dobra volja te kako Makedonci u Republici Hrvatskoj ostvaruju vrlo visoku razinu prava, što se još uvijek ne može reći i za Hrvate u Republici Sjevernoj Makedoniji. No, ohrabrujuća je činjenica da je makedonska strana učinila konkretne pozitivne pomake i započela s podupiranjem projekata hrvatskih udruga u razdoblju od ponovnog uspostavljanja rada ovoga MMO-a prije četiri godine. Ono što je hrvatskoj strani posebno važno – navođenje Hrvata u Ustavu Republike Sjeverne Makedonije, makedonska strana namjerava učiniti prilikom prve sljedeće promjene Ustava. Napominjemo kako je tijekom sjednice potpisan Sporazum o suradnji između Hrvatske radiotelevizije i Makedonske radiotelevizije. Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 10. veljače 2022. donijela Zaključak kojim se prihvaćaju preporuke iz Zapisnika s Pete sjednice Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije. Održavanje 6. sjednice MMO-a planirano je za 2023. godinu u Republici Hrvatskoj.

Prethodna, 4. sjednica MMO-a za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije održana je u srpnju 2019. u Zagrebu. Uz obostranu iskazanu otvorenost za pojačanje komunikacije i suradnje, uočljiv je veliki nerazmjer u razini ostvarenosti manjinskih prava u dvije države. Predstavnici Makedonaca koji žive u Republici Hrvatskoj izrazili su zadovoljstvo svojim položajem u Republici Hrvatskoj i razinom ostvarenih manjinskih prava, a njihovo mišljenje dijelili su i predstavnici institucija Republike Sjeverne Makedonije. S druge strane, predstavnici Hrvata izrazili su nezadovoljstvo jer se Hrvati ne spominju u Ustavu Republike Sjeverne Makedonije, a k tome imaju vrlo skromnu potporu makedonske strane za rad na očuvanju i razvijanju jezičnoga, kulturnoga i vjerskoga identiteta. Makedonska strana je odmah nakon 3. sjednice MMO-a (održane 18. lipnja 2018. u Skopju), a to se nastavilo i u 2019. godini, iz više izvora osigurala određena sredstva za kulturne programe hrvatske zajednice te iskazala spremnost za daljnje konkretno djelovanje i značajnije poboljšanje stanja. Također, tijekom održavanja 4. sjednice MMO-a 8. srpnja 2019., izaslanstvo Republike Sjeverne Makedonije primila je tadašnja potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica vanjskih i europskih poslova, gđa Marija Pejčinović-Burić. Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 4. listopada 2019. donijela Zaključak kojim se prihvaćaju preporuke iz Zapisnika s Četvrtе sjednice Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije. U tijeku su pripreme za održavanje 6. sjednice MMO-a, koja se planira održati do kraja 2023. godine.

Tijekom izvještajnog razdoblja, 15. sjednica MMO-a o zaštiti nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Mađarske održana je 12. prosinca 2019. u Zagrebu. Uz ključna manjinska pitanja, koja su bila glavna tema sjednice – pravo na izražavanje, očuvanje i razvijanje nacionalnog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta, pravo na održavanje i razvijanje obrazovanja i medija na manjinskom jeziku i pismu te ostvarivanje zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima, posebno je naglašena i važnost razvijanja bolje prometne povezanosti, kao i zajedničkog djelovanja unutar Europske unije. Vlada Republike Hrvatske je na sjednici 7. svibnja 2020. godine donijela Zaključak kojim se prihvaćaju preporuke iz Zapisnika s Petnaeste sjednice Međuvladinog mješovitog odbora za

zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Mađarske. 16. sjednica MMO- održana je 7. prosinca 2022. u Budimpešti te su dogovorene daljnje preporuke za djelovanje na području općih pitanja, obrazovanja, kulture i informiranja.

Ovdje ćemo još posebno istaknuti kako je, samo dvije godine od polaganja kamena temeljca, u studenome 2019. svečano otvoren Učenički dom u Kulturno-prosvjetnom centru Mađara u Osijeku uz nazočnost predsjednika dviju vlada, g. Andreja Plenkovića i g. Viktora Orbana, što zorno pokazuje kvalitetan odnos prema nacionalnim manjinama i važnost nacionalnih manjina u ukupnom društveno-političkom životu dviju država.

Republika Hrvatska i Republika Srbija su tijekom izvještajnog razdoblja održale jednu sjednicu Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu manjina te je tako posljednja 8. sjednica održana 12. i 13. ožujka 2019. u Zagrebu i Pakracu, godinu dana nakon 7. sjednice, koja je održana 30. i 31. siječnja 2018. u Beogradu i Monoštoru, u planiranom i redovitom terminu, što je bio pokazatelj usmjerenosti vlada objiju država na promicanje manjinskih prava. Na 8. sjednici MMO-a razmatrala se provedba preporuka sa 7. sjednice te se raspravljalo o najvažnijim problemima i izazovima, ali i aktivnostima i postignućima predstavnika hrvatske i srpske manjine koje žive u dvjema državama. Unatoč često različitih pogleda na brojna otvorena pitanja, iskazana je otvorenost objiju strana za uspostavljanje konstruktivnog dijaloga s ciljem poboljšanja položaja manjina, a time i razvijanja odnosa između dviju država. Razvidni su bili pozitivni pomaci s obje strane, no postoje i otvorena pitanja, od kojih je za predstavnike hrvatske nacionalne manjine ključno neriješeno pitanje izravne zastupljenosti u predstavničkim tijelima od lokalne do državne razine, dok je srpska manjina težište stavila na pitanja u području informiranja i obrazovanja. Na sjednici je zaključeno kako se u dijalogu i nadalje trebaju tražiti što optimalnija rješenja za kvalitetniji život i razvoj manjinskih zajednica, posebice kad je riječ o primjeni zakonske regulative, obrazovanju na manjinskom jeziku i pismu, očuvanju kulturne baštine te uključenosti legitimnih predstavnika manjina u društveno-politički život i sudjelovanju u prekograničnim projektima. Dvojica supredsjedatelja, u komunikaciji s članovima MMO-a, ponajprije predstavnicima nacionalnih manjina, ali i nadležnih državnih resora, zaključili su da se treba dodatno razgovarati i razmatrati nekoliko novih prijedloga koje su predstavnici objiju manjina iznijeli na 8. sjednici. Po završetku sjednice strane su nastavile s pokušajima usuglašavanja, pri čemu je hrvatska strana imala u vidu realne mogućnosti ostvarivanja istih. Na žalost, za sada Zapisnik još uvijek nije usuglašen, a samim time niti potpisan. Ipak trebamo konstatirati kako je MMO uspješan alat u unaprjeđenju položaja hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, kao i srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Međutim, mišljenja smo da bi Republika Srbija trebala intenzivnije provoditi preporuke usuglašene na bilateralnim sjednicama te ih adekvatno inkorporirati u zakonodavni okvir, kako prethodno spomenuti pozitivni iskoraci ne bi bili samo rezultat trenutne dobre volje. Također, bilo je planirano da se sljedeća, 9. sjednica MMO-a održi 2020. godine u Republici Srbiji, što se zbog pandemije korona virusa nije moglo dogoditi i da su svi drugi preduvjeti za održavanje bili ispunjeni. U lipnju 2020. godine, u Republici Srbiji održani su parlamentarni izbori te je prema našim neformalnim saznanjima došlo do promjene u osobi srpskog supredsjedatelja MMO-a, no do sada nismo zaprimili službenu obavijest niti ime osobe koja će ubuduće supredsjedati sa srpske strane u ovome MMO-u, a samim time nema niti pomaka u

nastavku usuglašavanja Zapisnika s 8. sjednice.

Republika Hrvatska i Crna Gora tijekom izvještajnog razdoblja nisu održale niti jednu sjednicu Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina. Naime, nakon 1. sjednice održane 28. travnja 2015. godine u Podgorici, 2. sjednice održane 24. svibnja 2017. u Zagrebu te 3. sjednice održane 27. rujna 2018. u Podgorici, 4. sjednica za sada nije održana. Razlog je taj što Zapisnik s 3. sjednice još uvijek nije potpisan. Iako su naglašeni prijateljski odnosi između dvije države te kako Republika Hrvatska, kao članica Europske unije podupire put Crne Gore u europske integracije, posebnu pažnju zaokupila je tema o mogućnosti zajedničke nominacije kulturnog dobra Bokeljske mornarice radi upisa na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine. Nažalost, Vlada Crne Gore nije željela ići u zajedničku nominaciju te zbog nemogućnosti usuglašavanja oko pitanja Bokeljske mornarice nije potpisan Zapisnik o 3. sjednici hrvatsko-crnogorskog MMO-a. U Zagrebu je 4. travnja 2019. održan neformalan sastanak supredsjedatelja MMO-a te se još uvijek očekuje naknadno potpisivanje Zapisnika, nakon usuglašavanja oko ovoga pitanja. Međutim, nakon parlamentarnih izbora u Crnoj Gori, održanih 30. kolovoza 2020., od kada su zamijenjene već dvije vlade, nije imenovan novi supredsjedatelj MMO-a te tijekom 2021. i 2022. godine SDUHIRH nije imao sugovornike s kojima bi se mogla održavati komunikacija i razvijati suradnja u okviru ovog MMO-a.

Naglasili bismo da je SDUHIRH poduzeo inicijative vezane za priznanje Hrvata kao nacionalne manjine u Republici Sloveniji te je radi sustavnog poduzimanja koordiniranih aktivnosti institucija Republike Hrvatske i hrvatske zajednice u Sloveniji osnovao Povjerenstvo za rješavanje pitanja statusa Hrvata u Republici Sloveniji, koje je sa svojim radom započelo u veljači 2018. godine te je do sada održano šest sjednice Povjerenstva. U 2019. godini održane su dvije sjednice. Druga sjednica održana je u mjesecu prosincu 2019. u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Ljubljani, kako bi aktivnosti Povjerenstva bile vidljivije u slovenskoj javnosti te je dana snažna potpora Republike Hrvatske sunarodnjacima koji žive u Republici Sloveniji. Zbog nepovoljne epidemiološke situacije uzrokovane koronavirusom, u 2020. godini nije se održala niti jedna sjednica Povjerenstva, premda je u Novom Mestu, u siječnju 2020. godine održan sastanak predstavnika SDUHIRH-a, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Ljubljani i predstavnika Saveza hrvatskih društava u Sloveniji (dijela članova Povjerenstva) s Društvom Žumberčana i prijatelja Žumberka i Kulturno-umjetničkim društvom Žumberak, s obzirom da društva djeluju na području Bele krajine gdje su Hrvati više stoljeća autohtoni narod. Šesta sjednica Povjerenstva održana je 7. listopada 2021. godine u SDUHIRH-u, na kojoj je istaknuta pozitivna činjenica poboljšanja političkih odnosa između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, što daje nadu da će se uspjeti pronaći primjerenije rješenje ovog ključnog pitanja za Hrvate u Republici Sloveniji. Na kraju sjednice dogovorene su konkretne aktivnosti te je s time u vezi pripremljen i usvojen Akcijski plan Povjerenstva za pitanje statusa Hrvata u Republici Sloveniji za 2022. i 2023. godinu.

Jednako tako, Vlada Republike Hrvatske je na prijedlog Središnjeg državnog ureda te na temelju Operativnih programa za nacionalne manjine za razdoblje 2017.- 2020. (aktivnost 5.1.1.) na sjednici održanoj 14. svibnja 2020. godine donijela Odluku o pokretanju postupka za

sklapanje Sporazuma između Republike Hrvatske i Češke Republike o zaštiti hrvatske nacionalne manjine u Češkoj Republici i češke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Prijedlog Sporazuma upućen je češkoj strani 29. lipnja 2020. godine. Također, slijedom članka 5. prethodno spomenute Odluke, formirano je izaslanstvo Republike Hrvatske za vođenje pregovora s Češkom Republikom, a voditelj izaslanstva, uz članove ostalih nadležnih državnih tijela, je predstavnik SDUHIRH-a. U Zagrebu je 23. lipnja 2022. izaslanstvo Republike Hrvatske za vođenje pregovora s Češkom Republikom u vezi sklapanja predmetnog Sporazuma održalo sastanak s izaslanstvom Češke Republike u vezi hrvatskoga prijedloga za sklapanje Sporazuma. Na sastanku je češka strana iznijela stav da nisu spremni na sklapanje pravno obvezujućeg sporazuma zbog određenih objektivnih okolnosti, ali bi rado s Republikom Hrvatskom potpisali deklaraciju ili memorandum o razumijevanju, čiju su neslužbenu verziju uručili na sastanku, a ubrzo je dostavljeno i diplomatskom notom. Premda hrvatska strana nije zadovoljna češkim odgovorom, svjesna je da je u konačnici moguće dobiti dobar dokument koji će biti vrlo koristan objema manjinama. Prije svega, deklaracija bi svakako trebala biti potpisana na razini dviju vlada te se u vezi prijedloga predmetne Deklaracije/Izjave trenutno vrše daljnje konzultacije nadležnih državnih tijela.

S onim državama s kojima Republika Hrvatska nema potpisane bilateralne sporazume o zaštiti nacionalnih manjina, SDUHIRH koordinira i provodi brojne aktivnosti koje su usmjerene na poboljšanje položaja i statusa pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica.

Iz izvješća Ministarstva vanjskih i europskih poslova

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je u razdoblju 2019.-2022. godine, nastavilo s adresiranjem ključnih izazova vezanih za problematiku nacionalnih manjina na vanjskopolitičkom planu kao i promicanjem međunarodnih standarda u zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina. Također, predstavnici Ministarstva aktivno sudjeluju u radu međunarodnih organizacija koje se bave ljudskim pravima i posebice pravima pripadnika nacionalnih manjina. Područje promicanja i zaštite manjinskih prava, uključujući i onih romske nacionalne manjine kontinuirano je u fokusu bilateralnih odnosa Republike Hrvatske s drugim državama, uključujući i s državama u susjedstvu. Također, Ministarstvo redovito koordinira izradu nacionalnih izvješća prema međunarodnim tijelima o provedbenim aktivnostima vezanim uz ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova putem Stalnog predstavništva Republike Hrvatske pri Vijeću Europe u Strasbourgu kontinuirano i aktivno sudjeluje na sastancima radnih tijela Vijeća Europe na kojima se raspravljaju te donose odluke vezano uz prava pripadnika nacionalnih manjina.

Također, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova sudjeluje i u radu OESS-a te na redovitom godišnjem Provedbenom sastanku ljudske dimenzije u Varšavi (HDIM) predstavlja rezultate koje je Hrvatska ostvarila u procesu usklađivanja domaćeg zakonodavstva s različitim EU politikama na području promicanja i zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina.

Na globalnoj se razini promicanje i zaštita prava nacionalnih manjina, uključujući i romsku nacionalnu manjinu, prati na UN forumima. U tom smislu, Hrvatska podržava i glasuje za sve

inicijative koje pozivaju na provedbu svih aspekata zaštite i primicanja prava nacionalnih manjina, kao i one koje zagovaraju borbu protiv stigme, diskriminacije i zločina iz mržnje. Posebice se ističe kako je Republika Hrvatska u predmetnom razdoblju učinila sve potrebne organizacijske i programske pripreme kako bi u ožujku 2023. godine preuzela jednogodišnje predsjedanje Međunarodnim savezom za sjećanje na holokaust (IHRA). Pripreme su obuhvatile i formiranje posebne radne skupine koja će koordinirati aktivnosti predsjedanja IHRA-om, a u kojoj se nalaze predstavnici brojnih resora jer se radi o projektu koji će se odvijati na lokalnim, nacionalnim i međunarodnim razinama. Glavne aktivnosti obuhvatit će organizaciju dva plenarna zasjedanja (svibanj/lipanj u Dubrovniku, studeni/prosinac u Zagrebu) te organizaciju različitih aktivnosti na nacionalnoj razini (seminari, okrugli stolovi) i na razini država članica IHRA-e, ali i intenzivne kontakte sa Stalnim uredom IHRA-e, državama partnerima i institucijama, te istaknutim židovskim organizacijama.

Iz izvješća Ministarstva kulture i medija

U sklopu međunarodne kulturne suradnje Ministarstvo je u 2019. godini financiralo 11 programa 22.629,24 EUR (170.500,00 kuna); 6 programa za romsku i po 2 programa za slovačku i češku te jedan program za crnogorsku nacionalnu manjinu. U 2020. godini odobreno je 8 programa Međunarodne kulturne suradnje 8.812 EUR (66.394,00 kuna), a realizirana su 4 programa u iznosu od 4.393,92 EUR (33.106,00 kuna). U sklopu međunarodne kulturne suradnje Ministarstvo je u 2020. godini financiralo ukupno 8 programa u iznosu od 8.812 EUR (66.394,00 kuna). Za romsku nacionalnu manjinu osigurana su sredstva za 5 programa te po 1 program za slovačku nacionalnu manjinu, židovsku nacionalnu manjinu i crnogorsku nacionalnu manjinu. U 2021. godini dodijelilo je sredstva za program Centra za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust: Stolperstein // kamen spoticanja // postavljanje komemorativnih pločica u Zagrebu 2021. u iznosu od 2.654,46 EUR (20.000,00 kuna).

Prekogranična suradnja

S obzirom da Republika Hrvatska graniči s više matičnih država nacionalnih manjina, prema podacima dostupnim Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina unaprjeđenje položaja nacionalnih manjina znatan obol dobiva i provedbom programa i projekata u okviru programa europske teritorijalne suradnje, odnosno brojnih prekograničnih, transnacionalnih i međuregionalnih programa sufinanciranih sredstvima EU.

PRILOG

Iz izvješća udruga i ustanova nacionalnih manjina o provođenju Okvirne konvencije

Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj

Unija Albanaca u Republici Hrvatskoj kao krovna udruga albanske nacionalne manjine u svom izvješću navodi da je u izvještajnom razdoblju od 2019. do 2022. godine došlo do unapređenja prava nacionalnih manjina u većini područja. Republika Hrvatska stalno dograđuje sustav zaštite prava nacionalnih manjina u zakonodavno pravnom području te maksimalno uvažava mišljenja predstavnika svih nacionalnih manjina. Ističu da su u dobrom dijelu tome pridonijeli seminari i skupovi koje organizira Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, gdje osim predstavnika udruga sudjeluju i vijeća nacionalnih manjina, predstavnici Savjetodavnog odbora Vijeća Europe te predstavnici Savjeta za nacionalne manjine. Unija u izvješću izlaže svoja mišljenja i prijedloge te ukazuje na teškoće s kojima se svakodnevno suočavaju.

U razdoblju od 2019. do 2022. došli su do zaključka da je potrebno ojačati praćenje društvenih, socijalnih i razvojnih postignuća kako bi se oblikovao bolji položaj nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Obrazovanje na materinskom jeziku kroz dopunske škole i osnaživanje kulturno-umjetničkih društava ostaju i dalje najveći izazov u provedbi Okvirne konvencije.

Ističu kako je za bolju provedbu u praksi Konvencije za zaštitu nacionalnih manjina nužna dobra suradnja između pripadnika raznih nacionalnih manjina, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Savjeta za nacionalne manjine i drugih relevantnih međunarodnih i europskih tijela i institucija.

Ističu da je vidljivo da česte potpore značajnih datuma za nacionalne manjine, kulturnih događanja i manifestacija, raznih obljetnica doprinose boljem razumijevanju između različitih nacionalnih manjina i hrvatskog naroda i unapređuju njihove odnose te doprinose boljoj provedbi Okvirne konvencije, a boljom provedbom Okvirne konvencije doprinosi se boljem razumijevanju između matičnih država nacionalnih manjina i institucija Republike Hrvatske.

Takvi bolji međudržavni odnosi predstavljaju Republiku Hrvatsku u pozitivnom svjetlu i prema dugim državama članicama Europske unije kao dobar primjer za razvoj međunacionalnih odnosa

Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj

Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: ZMRH) kao krovna udruga makedonske nacionalne manjine tijekom razdoblja epidemije bolesti Covid 19 konstantno je pratila stanje makedonske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. ZMRH, koja je sastavljena od makedonskih kulturnih društava koja se nalaze u većim gradovima Republike Hrvatske (Zagreb, Split, Osijek, Pula, Rijeka, Zadar) ima uvid o stanju i primjeni Okvirne konvencije za od strane Republike Hrvatske u odnosu na makedonsku nacionalnu manjinu.

U svojem izvješću ističu važnost koju je Vlada Republike Hrvatske pokazala i u ovom pandemijskom razdoblju od 2019. do 2022. godine te nastavila kontinuirano financiranje svih,

pa i makedonske nacionalne manjine putem Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, s ciljem očuvanja i njegovanja kulture, tradicije, jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Osobito zahvaljuju Vladi Republike Hrvatske na novčanoj donaciji koja je dovela do skorog završetka gradnje prve Makedonske pravoslavne crkve „Sv. Zlata Meglenska“ u Zagrebu.

Predlažu više uključivanja medija, osobito na temu Zakona o suzbijanju diskriminacije, bilo putem pisanih medija ili javnih tribina na kojima bi bili pozvani pripadnici svih nacionalnih manjina bez iznimke u kojem su se postotku izjasnili pri posljednjem Popisu stanovništva 2021. godine. Ističu kako je to bitno u zadnje vrijeme kada je primijećen rast stavova netrpeljivosti prema nacionalnim manjinama.

Navode kako je postupak ishođenja i stjecanja hrvatskog državljanstva prekomplikiran, dok isto ne vrijedi za etničke Hrvate koji se vraćaju u Republiku Hrvatsku, što drže nekom vrstom neravnopravnosti po etničkoj osnovi. Ostvarivanje i stjecanje prava na odabir prezimena supružnika makedonske nacionalne manjine (ski-ska) i nadalje je velik problem prilikom ishođenja osobnih dokumenata u Republici Hrvatskoj. Također sporna je i obveza odricanja državljanstva matične države, kao uvjet u primitak državljanstva Republike Hrvatske, što u nekim situacijama stvara dodatne troškove za pripadnike nacionalnih manjina.

Napominju kako ništa nije učinjeno na izmjeni Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor po pitanju izbora predstavnika nacionalnih manjina u isti. Predlažu uvođenje principa „rotacije“ ili oformljivanje tijela da se predstavnici manjina sastaju s izabranim predstavnicima Hrvatskog sabora radi rješavanja tekućih problema. Potrebno je uključivanje i predstavnika nacionalnih manjina u Hrvatski sabor, tzv. „novih i malih“ manjina, kao što su: Makedonci, Crnogorci i Slovenci, po proporcionalnom principu jer u suprotnome nema niti teorijskih mogućnosti da jedan predstavnik, npr. Makedonaca, Crnogoraca ili Slovenaca uđe u Hrvatski sabor pored predstavnika Bošnjaka ili Albanaca.

Ističu kako je vidljiv mali pomak, no drže kako vijeća nacionalnih manjina ne ispunjavaju svoju svrhu u većini lokalnih samouprava, dijelom zbog nedovoljne zakonske regulative, a dijelom zbog upravne prakse načina njihovog financiranja i omogućavanja njihovog rada. Drže kako treba zakonski regulirati precizirati obveze koje ima lokalna samouprava u pogledu financiranja rada vijeća, načina određivanja visine sredstava potrebnih za njihov rad i ostala poboljšanja suradnje vijeća nacionalnih manjina i vijeća lokalne samouprave. Bilježe i problem predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne ili područne (regionalne) samouprave, nemogućnost dobivanja pravnog statusa predstavnika nacionalnih manjina s posebnim OIB-om, što je Ustavnim zakonom o prvima nacionalnih manjina i zagarantirano, i na što je više puta upozoravao Savjet za nacionalne manjine.

Savez Čeha u Republici Hrvatskoj, Daruvar

Savez Čeha u Republici Hrvatskoj je krovna udruga češke nacionalne manjine te okuplja sva češka kulturno-umjetnička društva – češke besede te češke institucije što ukupno čini 37 članica.

Izraženo je zadovoljstvo financijskom potporom nacionalnim manjinama putem Savjeta za nacionalne manjine i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Savez posebno smatra važnim donošenje Operativnog programa za nacionalne manjine za razdoblje 2021. – 2024.

Vlade Republike Hrvatske, jer se provođenjem ovog programa uvelike pridonosi unapređivanju i ostvarivanju prava nacionalnih manjina. Ovakvim pristupom postignut je i veliki napredak u ostvarivanju kulturne autonomije, čime su posebno zadovoljni. U proteklom razdoblju realizirani su projekti na području kulture, informiranja, izdavaštva, školstva te posebno adaptacija prostora u kojima djeluju njihove udruge.

U izvješću se navodi da se pravo na uporabu češkog jezika i pisma u Republici Hrvatskoj primjenjuje gotovo u potpunosti. Po ovom pitanju za realizaciju je ostala samo implementacija odredbi Statuta Općine Dežanovac, koje se odnose na dvojezično nazivlje u pojedinim naseljima na osnovi stečenog prava.

U posljednjim godinama postignut je napredak i u području odgoja i obrazovanja na jeziku češke nacionalne manjine, a zadovoljni su provođenjem svih zakonskih odredbi vezanih za obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina.

Pripadnici češke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj zadovoljni su postignutim te se nadaju i daljnjem uspješnom provođenju zakonskih odredbi vezanih za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

Savez Slovaka, Našice

Savez Slovaka kao krovna udruga slovačke nacionalne manjine u svom izvješću navodi da je od posljednjeg, petog izvješća iz 2019. godine postignut vrlo velik i značajan napredak unapređivanja i ostvarivanja prava slovačke nacionalne manjine u svim segmentima. Ovakav napredak temelji se na konkretnim potezima Vlade Republike Hrvatske, a posebno donošenjem Operativnog programa za nacionalne manjine za razdoblje 2021. – 2024. godine kao i izmjenama istog u lipnju 2022. godine.

U izvješću se navodi da se uporaba jezika i pisma pripadnika slovačke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj u potpunosti primjenjuje. U nekim sredinama tijela, odnosno predstavnici i manjinska vijeća JLRS bi trebala pojačati pristup educiranju o načinu primjene uporabe jezika i pisma pripadnika slovačke nacionalne manjine.

U segmentu odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu slovačke nacionalne manjine također je vidljiv manji napredak, unatoč manjem broju djece. Ističu da je Ministarstvo znanosti i obrazovanja poduzimalo niz mjera u cilju stvaranja uvjeta za učenje i provođenje nastave na slovačkom jeziku u mjestima gdje žive pripadnici slovačke nacionalne manjine. Projekt ponovnog osnivanja Odsjeka slovakistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Osijeku nije realiziran.

Ističu nezadovoljstvo ne realizacijom projekta obnove i energetske učinkovitosti područne škole u Markovcu Našičkom kao i ne izgradnjom Dječjeg vrtića u Jelisavcu. Također nisu zadovoljni planiranim učenjem materinjeg jezika od vrtićke dobi jer se u novootvorenom vrtiću, koji je ispostava Dječjeg vrtića „Zvončić“ Grada Našica, nije otvorilo slovačko odjeljenje.

U sklopu Operativnog programa Vlade Republike Hrvatske za period 2021. – 2024. ističu da nisu postigli otvaranje područnih vrtića sa slovačkim odjeljenjima u Josipovcu Punitovačkom i Markovcu Našičkom. Novi vrtić u Općini Punitovci otvoren je u lipnju 2022. godine dok prijavljen projekt za izgradnju dječjeg vrtića u Markovcu Našičkom (u sklopu Dječjeg vrtića „Zvončić“ Grada Našica) nije dobio dovoljan broj bodova na natječaju no vjeruju da će se i ovi planirani projekti iz Operativnih programa realizirati za vrijeme trajanja istih.

Pripadnici slovačke nacionalne manjine sudjeluju u javnom i političkom životu u svojim sredinama, djelujući kroz vijeća mjesnih odbora, općinskih, gradskih vijeća i Županijskih skupština kao manjinci ili kroz političke stranke, a ne samo preko manjinskih vijeća ili predstavnika, a u nekim općinama imaju zamjenike načelnika.

Savez Slovaka ističe da je napredak postignut i u području ostvarivanja kulturne autonomije. Naveli su realizaciju u proteklom periodu brojnih važnih projekata za poboljšanje stvaranja pretpostavki na području kulture, izdavaštva, informiranja, školstva, kulturnih manifestacija te posebno saniranja, adaptacije i izgradnje potrebnog prostora za kontinuirani rad naših udruga i ustanova, uz puno razumijevanje i materijalnu podršku Vlade Republike Hrvatske.

Iskazali su nezadovoljstvo zbog nedovoljne zastupljenosti manjine u svim radijskim i televizijskim programima Hrvatske radiotelevizije. Smatraju da bi trebalo svim pripadnicima nacionalnih manjina omogućiti veći kontinuirani pristup javnim medijima na državnoj, lokalnoj i regionalnoj razini, kako bi se doprinijelo predstavljanju i informiranju javnosti o ulozi vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u lokalnoj i područnoj samoupravi.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske je krovna organizacija crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj s osnovnom zadaćom organiziranog djelovanja na očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta crnogorske zajednice u Republici Hrvatskoj. U izvješću za period od 2019. do 2022. g. navode da su zadovoljni realizacijom odrednica Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i ostalih zakonskih akata koji uređuju i jamče prostor ostvarivanja nacionalnih prava, osobito naglašavajući djelovanje i rad Savjeta za nacionalne manjine i financijsku potporu za ostvarivanje kulturne autonomije, a u cilju očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta.

Iskazano je nezadovoljstvo načinom realizacije, a i samog donošenja Operativnog programa za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske, jer njime nije ostvaren značajniji napredak u ostvarivanju prava crnogorske nacionalne manjine. Ističu da se u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje ništa značajnije nije promijenilo.

Republika Hrvatska i Crna Gora su potpisnice bilateralnog Sporazuma za zaštitu hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori i crnogorske u Republici Hrvatskoj, no nakon početnog zamaha u aktivnostima došlo je do apsolutnog zastoja u aktivnostima na njegovoj implementaciji, što se vidi u činjenici da su od prve sjednice 2015. godine do danas održane svega tri sjednice Međuvladinog mješovitog odbora, treća 2018. godine na kojoj nije potpisan Zapisnik. Nakon toga sve aktivnosti u primjeni navedenog Sporazuma su na „čekanju“.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske nije zadovoljna prostorom u javnim medijima i pristupom javnih medija svim aktivnostima koje provode u cilju ostvarivanja osnovne svrhe postojanja i djelovanja udruženja s nacionalnim predznakom. I dalje su događanja tretirana kao „stvar nacionalnih manjina“ što u osnovi dovodi do getoizacije u medijima. Kulturno događanje u organizaciji određene nacionalne zajednice je kulturni događaj sredine u kojoj se ono realizira, a ne isključiva stvar dotične nacionalne zajednice.